

**ESPOON SEUDUN YMPÄRISTÖTERVEYDEN
VALVONTASUUNNITELMA
2020 – 2024**

Päivitys vuodelle 2021

Sosiaali- ja terveyslautakunta
Espoon seudun ympäristöterveys
16.12.2020

Sisällys

1	YLEINEN OSA	5
1.1	Ympäristöterveydenhuollon tavoitteet ja valvontasuunnitelma.....	5
1.2	Toimintaympäristön muutokset	5
1.2.1	Tietojärjestelmien kehittäminen	5
1.2.2	Tulevaisuuden organisaatorakenteet.....	5
1.2.3	Koronatilanteen vaikutus ympäristöterveyteen	7
1.3	Espoon seudun ympäristöterveys -valvontayksikön kuvaus	7
1.4	Valvontasuunnitelman sisältö.....	8
1.5	Valvontasuunnitelman laatiminen ja hyväksyminen.....	8
1.6	Valvonnan voimavarat ja henkilöstöressurssien riittävyys	8
1.6.1	Valvonnan voimavarat.....	8
1.6.2	Henkilöstöressurssien riittävyys	10
1.7	Riskinarviointi.....	11
1.8	Tarkastuksen tavoitteet, sisältö, tarkastustiheys ja tarkastuksiin käytetty aika.....	12
1.9	Näytteiden otto ja tutkiminen	12
1.9.1	Valvontaprojektit ja -hankkeet	13
1.10	Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi	13
1.11	Valvonnasta perittävät maksut	14
1.12	Valvontahenkilöstön pätevyys ja koulutus	14
1.12.1	Koulutussuunnitelma vuodelle 2021	15
1.13	Laatutyö	16
1.14	Varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin.....	16
1.15	Valvontatietojärjestelmät	17
1.16	Viestintä	17
1.17	Ympäristöterveys ja sidosryhmät.....	18
2.	ELINTARVIKEVALVONTASUUNNITELMA.....	19
2.1	Johdanto	19
2.1	Elintarvikevalvontasuunnitelman perusteet	19
2.2	Valvontakohteet	19
2.3	Valvontakohteiden hyväksymis- ja ilmoitusmenettely	19
2.3.1	Elintarvikehuoneiston hyväksyminen.....	20
2.3.2	Elintarvikehuoneistosta ilmoittaminen	20
2.3.3	Alkutuotantopaikan hyväksyminen	20
2.4	Tarkastusten suunnittelu ja toteutus sekä painopistealueet.....	20
2.4.1	Valvontakohteiden riskiluokitus, tarkastustiheys ja suunnitelmallisiin tarkastuksiin käytettävä aika.....	21
2.4.2	Tarkastus	23
2.4.3	Tarkastuskertomus ja neuvottelumuistiot	24

2.4.4 Hallinnolliset pakkokeinot.....	25
2.5 Sisämarkkinatuonnin valvonta.....	25
2.6 Näytteenotto, näytteen tutkiminen ja tutkimustulokset	26
2.6.1 Varautuminen ruokavälitteisen sairastumisen tai muun terveyshaittaepäilyn selvittämiseen	27
2.7 Terveysvaaratilanteet ja takaisinvedot	27
2.8 Elintarvikevalvontasuunnitelman seuranta ja toteutumisen arviointi	27
3. TERVEYDENSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA	32
3.1 Johdanto	32
3.2 Kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtävät	32
3.3 Tarkastus	33
3.4 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys	34
3.5 Näytteenotto ja tutkiminen.....	35
3.5.1 Talousvedet	36
3.5.2 Uimavedet.....	37
3.5.3 Sisäympäristön laatu.....	38
3.6 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi	38
3.7 Valvonnan painopistealueet	39
3.7.1 Omavalvonnan tukeminen	39
3.7.2 Elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö	39
3.8 Valvontakohtetyyppikohtainen tarkastusten sisältö, riskiluokat ja tarkastustiheys	41
3.8.1 Riskiluokat	44
3.8.2 Tarkastustiheys.....	45
4. TUPAKKA- JA LÄÄKELAIN VALVONTASUUNNITELMA.....	49
4.1 Johdanto	49
4.2 Tupakkalain valvonta	49
4.3 Hakemusten käsittely	50
4.4 Myyntiluvan peruuttaminen	51
4.5 Tarkastukset ja painopistealueet.....	51
4.6 Suunnitelmallisen valvonnan voimavarat ja valvontakohteiden määrä	52
4.7 Näytteenotto ja valvontanäytteet	52
4.8 Lupa- ja valvontamaksut	52
4.9 Nikotiinikorvausvalmisteet	52
5. SUUNNITELMA ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONNASTA JA KUN- NAN JÄRJESTÄMISTÄ ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUISTA	54
5.1 Johdanto	54
5.2 Toimintaympäristö.....	54
5.3 Voimavarat.....	55
5.3.1 Resurssitarpeen kartoitus	55
5.3.2 Eläinlääkintähuollon henkilöstöresurssit.....	57

5.3.3 Henkilökunnan pätevyys ja koulutussuunnitelma	58
5.3.4 Yksityiset eläinlääkäripalveluiden tuottajat alueella	58
5.4 Tietojärjestelmät.....	58
5.5 Yhteistyö ja viestintä	59
5.6 Maksut	59
5.7 Valvonnan toimeenpano	59
5.7.1 Eläinten terveyden valvonta	59
5.7.2 Eläinten hyvinvoinnin valvonta	62
5.7.3 Seuranta	64
5.8 Eläinlääkäripalvelujen toimeenpano	64
5.8.1 Peruseläinlääkäripalvelut	64
5.8.2 Tuotantoeläinten terveydenhuolto	64
5.8.3 Kiireellinen eläinlääkäriapu.....	64
5.8.4 Palvelujen saatavuus	65
5.8.5 Ostopalvelut.....	65
5.9 Valvontasuunnitelman seuranta ja arviointi	65
5.10 Palaute ja toiminnan kehittäminen.....	66

1 YLEINEN OSA

1.1 Ympäristöterveydenhuollon tavoitteet ja valvontasuunnitelma

Ympäristöterveydenhuollon tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Ympäristöterveydenhuollon valvonnalta edellytetään, että se on suunnitelmallista, riskiperusteista ja oikein kohdennettua. Sitä tulee tehdä riittävin voimavaroin ja tehokkaasti, kohdellen toimijoita tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti.

Valvonnalla varmistetaan ympäristöterveydenhuollon lakien noudattaminen toiminnanharjoittajia ja kuluttajia neuvomalla ja ohjaamalla, tekemällä tarkastuksia, ottamalla näytteitä, antamalla lausuntoja ja varautumalla erityistilanteisiin. Valvontaviranomaisen on myös, erityisesti uusintatarkastusten avulla, seurattava, että toimija poistaa toiminnassaan todetut epäkohdat.

Päävastuu ympäristöterveydenhuollon valvonnan toimeenpanosta on kunnilla. Ympäristöterveydenhuollon keskusvirastot; Ruokavirasto sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira), ovat valmistelleet vuosille 2020-2024 ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman, johon liittyvät toimialakohtaiset valvontaohjelmat. Valtakunnallisilla valvontaohjelmilla ohjataan kuntien valvonnan suunnittelua ja yhtenäistetään valvonnan ohjausta. Yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma sisältää toimialakohtaiset valvontaohjelmat: terveydensuojelun ja tupakkalain valtakunnalliset valvontaohjelmat sekä Suomen elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman, johon kuuluvat elintarvikevalvonnan ja eläinlääkintähuollon ohjelmat.

Valtakunnallisen, ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman teemana valvontaohjelma-kaudella 2020-2024 on yhdenmukainen valvonta ja yhteistyön edistäminen. Yhteistyön edistäminen on todettu tärkeäksi keinoksi ympäristöterveydenhuollon tavoitteiden toteutumiseksi.

1.2 Toimintaympäristön muutokset

1.2.1 Tietojärjestelmien kehittäminen

Valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmähanke VATI on korvannut kuntien aiemmin käyttämät ympäristöterveydenhuollon valvontatietojärjestelmät vuoden 2019 alusta lähtien. Järjestelmän käytettävyydessä on ollut käyttöönottovuonna paljon haasteita, ja sen toimintaa on pyritty sujuvoittamaan edelleen vuonna 2020. Vuoden 2021 alusta tulee yksikön käyttöön Ilppa-ilmoitusjärjestelmä VATIn osana. Tämän järjestelmän kautta toimijat voivat jatkossa tehdä ilmoitukset toimintansa aloittamisesta, lopettamisesta sekä toiminnassaan tapahtuvista muutoksista. Eläinsuojeluvalvonnan puolella on käytetty Tarkastaja-järjestelmää vuoden 2020 loppupuolelle saakka, ja tämän jälkeen siirretty tiedot tätä varten rakennettuun, Excel-pohjaiseen koontitaulukkoon.

Ympäristöterveyden asiakirjojen arkistointi ei toistaiseksi ole sähköisessä muodossa, D10-järjestelmään vietyjä päätöksiä lukuun ottamatta. Tämän sähköisen arkistointimahdollisuuden kehittäminen on tarkoitus aloittaa vuonna 2021 osana digitalisaation painopistealuetta.

1.2.2 Tulevaisuuden organisaatorakenteet

Ympäristöterveydenhuollon kokonaisuutta ei tällä hetkellä ole sisällytetty uudistukseen, jossa sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestäminen siirretään kunnilta hyvinvointialueiden vastuulle. Valvontasuunnitelmaa kirjoitettaessa kaupunginhallitukselle on tehty esitys organisaatiouudistuksen aloittamisesta, jossa ympäristöterveys siirrettäisiin

vuonna 2021 pois terveydenhuollon yhteydestä, kaupunkiympäristön toimialalle. Tämän uudistuksen merkitystä ympäristöterveyden toimintaan ei ole toistaiseksi voitu arvioida, sillä asiaa ei ole vielä esitelty Espoon seudun ympäristöterveydelle. Mikäli suunnittelutyö käynnistyy, on uudistuksen esitetty tulevan voimaan 1.6.2021 alkaen.

Uudenmaan alueella toimivien valvontayksiköiden välillä tehdään joka tapauksessa tiivistä yhteistyötä, jolla voidaan osaltaan huolehtia yhdenmukaisten valvontakäytäntöjen toteutuminen laajemmalla, kuin yhden valvontayksikön alueella. Lisäksi on mahdollista, että yhteistyön tiivistäminen läntiselle Uudellemaalle tulee ajankohtaiseksi. Keskusteluissa ympäristöterveydenhuollon toteuttamisesta, on tuotu esiin näkökulmaa, että jokaisessa valvontayksikössä tulisi olla käytettävissään vähintään 20 henkilötyövuotta vastaavat henkilöresurssit valvontatehtävien suorittamiseen. Espoon seudun ympäristöterveyden osalta tämä resurssivaatimus toteutuu ongelmitta, mutta yksikön toimialueeseen maantieteellisesti rajoittuvissa pienemmissä valvontayksiköissä voi ilmetä tarvetta yhteis-työhön isomman yksikön kanssa. Toiminnan laajentuminen läntiselle Uudellemaalle vaikuttaisi merkittäväällä tavalla työn järjestelyihin

Elintarvikelain kokonaisuudistus on meneillään ja sen on suunniteltu astuvan voimaan 1.5.2021. Elintarvikelain muuttamisesta annettu laki (1397/2019) tuli voimaan jo 1.1.2020 ja toi mukanaan useita uudistuksia elintarvikevalvontaan, kuten tarkastukset kotirauhan piirissä tapahtuvaan elintarviketuotantoon ja mahdollisuuksia virtuaalihuoneistojen valvontaan. Eläimistä saatavien elintarvikkeiden ensisaapumisvalvonta on liitetty osaksi muuta riskiperusteista elintarvikevalvontaa ja eläimis-tä saatavien elintarvikkeiden tuonti toisesta EU:n jäsenvaltiosta tuleekin jatkossa vaikuttamaan elin-tarvikehuoneiston riskiluokitukseen. Vuonna 2021 voimaan tuleva elintarvikelain kokonaisuudistus muuttaisi valvontamaksuperusteita siten, että elintarvikealan toimijat maksaisivat vuosittaista valvontamaksua ympäristöterveydenhuollon palveluista. Tämän lisäksi tarkastuksista veloittaisiin edelleen maksutaksan mukaisesti. Muutos mahdollistaisi työn painotuksen neuvontaan ja ohjaukseen sekä tarkastusten harventamisen ja niiden kohdentamisen haasteellisimpiin kohteisiin. Maksullisuuteen liittyvät muutokset olisi tarkoitus saattaa voimaan vuoden 2022 alusta.

Terveydensuojelulainsäädännön muutokset koskettavat erityisesti talousvesivalvontaa uudistuvan EU:n juomavesidirektiivin myötä. Direktiivin tuomat muutokset ovat toisaalta pääosin jo Suomessa käytäntöjä, kuten talousveden laadun valvonnan muuttaminen riskiperusteiseksi. Eräitä muutoksia on odotettavissa talousvesivalvonnassa tutkittaviin muuttujiin ja tutkimustiheyksiin; näistä keskeinen uudistus mm. legionella -bakteerin esiintymisen valvonta kiinteistöissä.

Vuosivalvontamaksuun liittyvät muutokset on suunniteltu toteutettavaksi lainsäädännön muutoksen kautta vastaavalla tavalla kuin elintarvikevalvonnan osa-alueella; toimijat maksavat vuodesta 2022 alkaen vuosittaista valvontamaksua, maksutaksan mukaisten tarkastusmaksujen lisäksi.

Säteilylain (SäL 859/2018) mukaan kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo talousveden sekä asuntojen ja muiden oleskelutilojen sisäilman radonpitoisuuden viitearvojen noudattamista. Säteilylain muutoksen yhteydessä (STMa 1044/2018) asunnon ja muun oleskelutilan radonpitoisuuden viitearvoksi asetettiin 300 Bq/m³. Vastaavasti uuden rakennuksen suunnittelun ja toteutuksen viitearvo on 200 Bq/m³. Terveydensuojelulain mukaisia suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevia Säteilylain muutoksessa mainittuja muita oleskelutiloja ovat mm. koulut, päiväkodit, kauneushoitolat, tehostettu palveluasuminen ja vastaanottokeskukset. Näiden toiminnanharjoittajien on tarkastuksen yhteydessä annettava selvitys sisäilman radonpitoisuudesta.

Puolustusvoimat, STM ja Valvira ovat yhteistyössä linjanneet, että varuskuntien majoitustilat kuuluvat terveysuojelulain suunnitelmallisen valvonnan piiriin ja ovat ilmoitusvelvollisia 13 §:n 1 mom. 6 kohdan perusteella. Mikäli varuskuntien majoitustiloista ei ole aikaisemmin tehty terveysuojelu-lain mukaista ilmoitusta, pyydetään ilmoitus tehtäväksi. Puolustusvoimien kasarmien kuntosaleja, saunoja ja vastaavia oheistiloja käsitellään valvonnassa samoin kuin muidenkin valvontakohteiden oheistiloja.

EU:n eläinterveys säännöstö (AHL, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/429) tulee sovellettavaksi 21.4.2021 alkaen. Muutos on laaja, vaikuttaen muun muassa joidenkin tautien luokitteluun, ja sisältää kokonaan uuden luokittelujärjestelmän käyttöönoton. Sekä viranomaisia että toimijoita koskevat toiminnan vaatimukset muuttuvat joiltain osin. Kansallinen eläintautilaki on ollut lausuttavana ja annetaan eduskunnalle suunnitelman mukaan syksyn 2020 aikana. Uudistuksen johdosta myös kansallinen eläintautilaki ja sen alaiset säädökset sekä eläintunnistusjärjestelmälaki oli tarpeen uudistaa ja myös niitä sovelletaan 21.4.2021 alkaen.

1.2.3 Koronatilanteen vaikutus ympäristöterveyteen

Vuoden 2020 koronatilanne on vaikuttanut merkittäväällä tavalla mm. ympäristöterveydenhuollon tarkastusmääriin. Keväällä tarkastustoiminta rajattiin ainoastaan korkeariskisimpiin kohteisiin. Huolimatta siitä, että kehitettiin keinoja etätarkastusten hyödyntämiseen, tuli tarkastusten määrään merkittävää vajetta. Tätä vajetta ei ole ollut mahdollista kuroa umpeen syksyn aikana. Niiden kohteiden osalta, jotka suunnitelman mukaan tarkastetaan joka vuosi tai useammin, mutta jotka ovat jääneet koronan vuoksi tarkastamatta vuonna 2020, jää kyseinen tarkastus tekemättä ja kohteet tarkastetaan vuonna 2021 tavanomaisesti suunnitelman mukaisesti. Sen sijaan kohteet, jotka tarkastetaan useamman vuoden välein, pyritään tarkastamaan kiireellisyyden perusteella jo ennen seuraavaa suunnitelmallista tarkastusajankohtaa. Näiden, sekä vuonna 2021 tarkastusvuorossa olevien kohteiden osalta valitaan vuonna 2021 tarkastuskohteet riskiperusteisesti siten, että suunnitelmallisten tarkastusten määrää ei lisätä. Valvontaan ei ole käytettävissä lisäresursseja vuodelle 2021, joten tarkastuksia ei voi suoraan siirtää tehtäväksi vuonna 2021.

Aiempina vuosina valvontasuunnitelma on toteutunut tarkastusmäärien osalta noin 80 % tasolla. Mikäli oletetaan, että ilman koronan aiheuttamia rajoituksia olisimme päässeet tälle tasolle myös vuonna 2020, meiltä jää koronatilanteen vuoksi toteuttamatta vuonna 2020 arviolta 380 suunnitelmallista tarkastusta sekä noin 30 asumisterveystarkastusta. Asunnontarkastuspyyntöjen määrä on selvästi aiempaa suurempi, mikä mahdollisesti johtuu koronan vuoksi kotona vietetyn ajan lisääntymisestä.

Tartuntatautilain muutosesityksessä on huomioitu ympäristöterveyden, erityisesti elintarvikevalvonnan rooli aluehallintoviraston tukena koronarajoitusten noudattamisen valvonnassa. Lakimuutoksessa ehdotettu väliaikainen muutos velvoittaisi elintarvikevalvontaviranomaisen osallistumisen tartuntatautilain mukaiseen valvontaan sekä normaalin valvontatyön yhteydessä, että erikseen pyynnöstä. Tämä tehtävä vaatii osaltaan resursseja ja voi näin olleen osaltaan vähentää suunnitelmallisten tarkastusten määrää.

Korona on vaikuttanut valvontatyön tekemiseen uusin työtavoin. Valvontayksikössä hyödynnetään etätarkastusmenetelmiä, kuten asiakirjatarkastuksia entistä enemmän. Lisäksi etätyöstä on tullut normaali menettelytapa työn tekemiseen.

1.3 Espoon seudun ympäristöterveys -valvontayksikön kuvaus

Espoon sosiaali- ja terveyslautakunnan alaisuudessa toimiva Espoon seudun ympäristöterveys -valvontayksikkö vastaa ympäristöterveydenhuoltoon kunnalle kuuluvien tehtävien järjestämisestä Espoossa, Kauniaisissa ja Kirkkonummella. Yksikön toiminta-

alueella asuu noin 330 000 asukasta. Valvontayksikössä työskentelee n. 30 henkilöä (29 htv) ja yksikön päällikkönä toimii 1.kaupungineläinlääkäri. Yksikön päätoimipiste ja eläinlääkintähuollon toimipiste sijaitsevat Espoon Länsikeskuksessa (Pihatörmä 1) ja sivutoimipiste Kirkkonummen keskustassa (Ervastintie 2). Kirkkonummen toimipiste siirtyy vuoden 2020-2021 vaihteessa uusiin tiloihin Kirkkonummen kunnantaloon.

1.4 Valvontasuunnitelman sisältö

Valvontayksikön toiminnan kattavassa valvontasuunnitelmassa vuosille 2020 - 2024 on otettu huomioon alan lainsäädäntö, valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2020 - 2024 ja sen painopistealueet, paikalliset olosuhteet ja käytössä olevat resurssit. Suunnitelmassa on huomioitu valvontayksikön omat strategiset painopistealueet sekä Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelma. Tässä yhteisessä suunnitelmassa on määritelty pääperiaatteet, jotka koskevat eri toimialojen suunnitelmia. Suunnitelma on päivitetty koskemaan vuotta 2021.

Valvontasuunnitelman tarkastusmäärät ja tiheydet on laadittu riskiperusteisesti ottaen huomioon keskusvirastojen valvontatarveohjeet ja kohteen toimintatyyppi ja toiminnan laajuus.

1.5 Valvontasuunnitelman laatiminen ja hyväksyminen

Valvontasuunnitelman hyväksyy Espoon sosiaali- ja terveyslautakunta. Ympäristöterveyden suunnitelmallisten tarkastusten toteutumista seurataan valvontayksikössä kuukausittain, ja yksikön toiminta kuvastavat tunnusluvut esitetään myös Espoon sosiaali- ja terveystoimen Terveyspalvelujen johtoryhmän kokouksissa kuukausittain.

Valvontasuunnitelma päivitetään vuosittain. Mikäli suunnitelmaan tulee oleellisia muutoksia, tuodaan ne lautakuntaan käsiteltäväksi, vähäisemmät muutokset tuodaan tiedoksi.

Aluehallintovirasto arvioi kuntien suunnitelmia sekä niiden toteutumista.

1.6 Valvonnan voimavarat ja henkilöstöresurssien riittävyys

1.6.1 Valvonnan voimavarat

Espoon seudun ympäristöterveydessä on vakansseja yhteensä 29; 20 terveystarkastajaa, terveysinsinööri, johtava terveystarkastaja, hygieenikkoeläinlääkäri, valvontaeläinlääkäri, joka tekee 40 % elintarvikevalvontaa ja 60 % eläinlääkintähuollon valvontatehtäviä, kaksi praktikkoeläinlääkäriä, jotka tekevät 50 % työajastaan valvontatehtäviä, eläintenhoitaja, osastosihteeri ja 1. kaupungineläinlääkäri, joka toimii valvontayksikön päällikkönä. Hygieenikkoeläinlääkäriä sekä johtavan terveystarkastajan työajasta noin puolet on allokoitu esimiestyöhön. Työajan jakautuminen eri tehtäviin on esitetty Taulukossa 1.

Taulukko 1. Henkilöstöresurssien jakautuminen vakanssien määrän mukaan.

	Kokonaistyöpanos (htv)	Suunnitelmallinen valvonta (htv)	Valvontakohteita (kpl)
Elintarvikevalvonta	11,2	5,0	2403
Terveysnsuojelun valvonta	9,9	4,2	1130
Tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta (sis.)	1,3	0,7	383

asumisyhteisöjen tupakointikieltopäätökset)			
Eläinlääkintähuolto*	3,6	0,1	123
Hallinto ja esimiestyö	3		
Yhteensä	29		4039

Valvontasuunnitelmia laadittaessa on otettu huomioon, että ympäristöterveydenhuollon voimavaroista on mahdollista käyttää vain osa suunnitelmalliseen valvontaan. Valvontasuunnitelmien ulkopuolelle jäävät muun muassa:

- asumisterveysvalvonta (toteutetaan asunnontarkastuspyyntöjen perusteella)
- eläinsuojeluvalvonnan tarkastuskäynneistä valtaosa perustuu epäilyilmoituksiin, joiden lukumäärä ei ole ennakoitavissa
- osa tarkastuksista perustuu erilaisiin valituksiin, ilmoituksiin, valvontapyyntöihin, yms., jolloin kyse on suunnitelman ulkopuolisesta toiminnasta
- uusien toimijoiden neuvonta, lausuntojen antaminen, ilmoitusten ja hakemusten käsittely
- valvonta- ja näytteenottosuunnitelmien laadinnat ja raportoinnit
- tietojärjestelmiin liittyvät selvittelyt ja kirjaukset, valvontatoimenpiteiden laskutukset
- Ruokaviraston, aluehallintoviraston, Valviran kyselyihin ja mahdollisiin hallintokanteluihin vastaamiset, lausunnot kaupungin muille viranomaisille ja toimijoille
- asiakaspalvelu maanantaisin ja keskiviikkoisin klo 9 -11. Asiakaspuhelinnumeroita on kaksi, joista toisessa vastataan elintarvikevalvontaan liittyviin kysymyksiin ja toisessa asumisterveyteen liittyviin tiedusteluihin. Muuhun terveydensuojeluun liittyviin tiedusteluihin vastataan sähköpostitse. Kaikkia asiakaspalvelusähköposteja seurataan päivittäin ja yhteydenottoihin vastataan niiden kiireellisyyden ja sisällön mukaan, 1-5 päivän kuluessa.
- erityistilanteet kuten ruokamyrkytyspäily selvitykset tai talous- ja uimavesien laatuongelmien selvitykset, takaisinvedot (RASFF) ja erilaiset valitustapaukset
- toiminnan kehittäminen ja laatutyö
- osallistuminen sidosryhmien yhteistyökokouksiin
- yksikön, sektorikohtaisten tiimien ja ryhmien kokoukset
- vuonna 2021 koronaan liittyvät, mahdolliset aluehallintoviraston valvontapyynnöt.

Terveysvaaratilanteisiin ja myös valitustapauksiin liittyvä valvonta on priorisoitava suunnitelmallista valvontaa tärkeämmäksi.

Asumisterveydessä neuvontaan ja ohjaukseen panostamalla, tarkastukseen johtaneiden toimenpiteiden määrää on laskenut, mutta asumisterveyteen liittyvissä tarkastuksissa jonotusaika on tällä hetkellä noin neljä kuukautta.

Lainsäädännön muutosten ja valtakunnallisen valvontaohjelman painotuksen johdosta ympäristöstä aiheutuvien terveyshaittojen arvioinnin edellytetään jatkossa sisältyvän suunnitteluun ja päätöksentekoon mm. kaavoituksessa ja ympäristöluvuissa. Ympäristöterveydeltä pyydettävien lausuntojen määrä on viime vuosina lisääntynyt mm. ympäristönsuojelulain muutoksen vuoksi. Ympäristölupahakemuksesta lupaviranomaisen on pyydettävä (§42) lausunto sijaintikunnan terveydensuojeluviran-omaiselta. Lisääntyneet lausuntopyynnöt on otettu valvonnan suunnittelussa huomioon. Ympäristö-terveys pyrkii vaikuttamaan hankkeisiin ja suunnitelmiin jo ennakkoivasti työryhmätoiminnan kautta.

1.6.2 Henkilöstöressurssien riittävyys

Sekä terveydensuojelu- että elintarvikelain puolelta on valvontaan tullut lainsäädännön muutosten / keskusvirastojen ohjauksen taholta uusia tehtäviä sekä työn painotuksia. Ympäristöterveys on myös aiempaa enemmän antanut elintarvike- ja terveydensuojelulakiin perustuvia lausuntoja sekä osallistunut alueensa kuntien sidosryhmätyöhön. Ympäristöterveyden työajasta vain osa on käytettävissä suunnitelmalliseen valvontaan. Näin ollen on jo suunnitteluvaiheessa selvää, että keskusvirastojen ohjeistuksen mukaisesti laadittujen valvontasuunnitelmien tavoitteisiin ei täysin päästä. Yksikön sisäistä laatutyötä on haluttu osaltaan painottaa, sekä olla aktiivisesti yhteydessä eri sidosryhmien suuntaan. Nämä tärkeät tehtävät vievät myös yksikön resursseja. Koronatilanteen vaikutusta tarkas-tusmääriin voidaan havainnollistaa siten, että vuonna 2020 tekemättä jääneiden tarkastusten purkuun tarvittaisiin vähintään noin 4 terveystarkastajaa tekemään pelkkää tarkastustyötä vuoden ajan. Koska lisäresursseja ei ole saatavilla, ei valvontasuunnitelmaan voida kuitenkaan sisällyttää tavanomaista suurempaa suunnitelmallisten tarkastusten määrää.

Elintarvikevalvonnassa toimijan vaihdokset ovat erittäin tyypillisiä ja valvontaa työllistäviä. Lainsäädännön uudistumisen myötä kuntatasolle on siirretty uusia tehtäviä, kuten eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonta. Uusien ostoskeskusten perustaminen, erityisesti uusien metroasemien yhteyteen, on lisännyt ja tulee edelleen lisäämään merkittävästi valvontakohteiden, kuten ravintoloiden ja myymälöiden määrää. Uusien yrittäjien neuvontaan ja opastukseen sekä elintarvikehuoneistoilmoitusten käsittelyyn on varattava entistä enemmän työaikaa. Valtakunnallisesti on ilmennyt tarvetta tehostaa mm. ravintolisä-, elintarvikeparanne- ja kontaktimateriaalitoimijoiden sekä etämyynnin valvontaa (maahantuonti, markkinointi, tuotteiden EU hyväksyntä, terveysväittämät) ja tähän on jouduttu kohdentamaan aiempaa enemmän henkilöresurssia myös kuntatasolla. Elintarvikepetosten torjunta on noussut keskeiseksi kysymykseksi kansallisella tasolla, ja olemme aloittaneet tähän liittyen yhteistyötä Ruokaviraston sekä Poliisin kanssa myös Espoon seudun ympäristöterveydessä.

Asumisterveysvalvontaa tehdään asumistarkastuspyyntöjen perusteella, ja odotusaika asunnontarkastusjonossa on henkilöstöressursseista johtuen noin 4 kk. Yksikön työmäärää ovat osaltaan kasvattaneet vuoden 2020 aikana lisääntyneet ilmoitukset rottahavainnoista. Tätä pyritään jatkossa rajaamaan tehostamalla nettisivujen kautta tehtävää viestintää, ja siten vähentämällä kyseisiä yhteydenottoja.

Tupakkalain mukaista valvontaa tehdään elintarvike- tai terveydensuojelulain tarkastuksen yhteydessä, mikäli se on asiakokonaisuuden kannalta mahdollista. Tupakkatarkastuksia tehdään myös erillisinä tarkastuksina. Asumisyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittely on osoittautunut monipolvisen, kyseistä kieltopäätösprosessia koskevan lainsäädännön johdosta työlääksi ja henkilöresursseja vaativaksi. Keväällä 2020 täytettyyn terveysinsinöörin tehtävään on tämän vuoksi sisällytetty tupakkavalvontaa koordinoiva rooli.

Nykyisillä henkilöresursseilla ei ole mahdollista saavuttaa valvontasuunnitelman tarkastustavoitteita. Lisääntyneen kohdemäärän, lainsäädännön kautta annettujen uusien tehtävien, ohjeistettujen tehtäväpainotusten, sekä lisääntyneen sidosryhmätyön myötä on työpaine lisääntynyt, ja yksikössä voidaan arvioida olevan selkeä resurssivaje. Työssäjaksamista ja työn sujuvuutta lisäämään on pyritty panostamaan lähiesimiestyöhön, mutta tähän tarvittavaa aikaa ei voida riittävällä tavalla irrottaa valvontatyön osuudesta. Henkilöstön jaksaminen ja työhyvinvointi ovat tärkeä strateginen painopistealue ja niitä arvioidaan kaupungin oman Tyhypuntari-kyselyn lisäksi muilla henkilöstökyselyillä sekä yhteisissä keskusteluissa.

Eläinlääkintähuollon puolelle saatiin vuonna 2020 lisäresurssi eläinsuojelu- ja tautivalvonnan toteuttamiseen, kun yksikköön voitiin palkata valvontaeläinlääkäri tekemään 60 % työajastaan

tätä aluehallintoviraston rahoittamaa valvontatehtävää. Lisäys aiempaan 1 htv resurssiin oli merkittävä. Näistä valvontatehtävistä erityisesti eläinsuojeluvalvonta on ollut Espoon seudulla riittämättömällä tavalla resursoitua. Valvontaeläinlääkärin tehtäväkuvasta 40 % on suunnattu hygieniavalvontaan ja hän on parhaillaan perehtymässä näihin tehtäviin.

1.7 Riskinarviointi

Riskinarviointi on olennainen osa ympäristöterveydenhuollon tehtävien rajaamisessa ja kohdekohtaisessa priorisoinnissa. Valvontakohteiden ja valvontakohdetyyppien tarkastustiheys perustuu niissä esiintyvien riskitekijöiden arviointiin. Riskitekijöiden merkittävyyttä arvioidaan terveystaitojen toteutumisen todennäköisyyden ja vaikuttavuuden avulla sekä riskin hyväksyttävyyden (merkityksen) perusteella. Arviointi perustuu valvontakohteiden ja valvontakohdetyyppien toiminnan laatuun, laajuuteen, olosuhteiden asianmukaisuuteen, valvontahistoriaan ja käyttäjäryhmään

Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tai vähentää tarpeelliseksi katsotulla tavalla. Riskinarviointi perustuu toiminnasta ja tiloista mahdollisesti aiheutuviin terveystaitoihin sekä toiminnan valvontahistoriaan sekä omavalvonnan toimivuuteen. Toimijalle tulee kertoa mihin tarkastustiheys perustuu ja miten hän voi siihen vaikuttaa. Riskinarviointi on jatkuva prosessi eli seuraavalla säännöllisen valvonnan tarkastuksella arvioidaan kohdekohtainen riski uudelleen, ellei sitä ole jostain syystä ollut tarvetta tehdä aikaisemmin. Säännöllisen valvonnan vähimmäistarkastustiheys on 0,2 eli yksi tarkastus viiden vuoden välein.

Vertailtaessa erilaisten toimintojen riskejä tarkastellaan ainakin seuraavia seikkoja, joilla on kohdekohtaista vaikutusta riskien toteutumiseen, niiden hallintaan ja valvontaviranomaisten tekemän valvonnan tarkastustiheyteen.

Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin ja tarkastustiheyden kannalta ovat:

- Altistuvien ihmisten määrä ja erityisryhmät (lapset, nuoret, vanhukset, liikuntarajoitteiset, sairaat)
- Todennäköisten altistavien tekijöiden määrittely (taudinaiheuttaja, myrkyllisyys)
- Altistuksen kesto ja/tai toistuvuus (vakituinen tai tilapäinen oleskelu)
- Esimerkiksi ajallinen altistusaika: "1 tunti – 24 tuntia", "kerran kuukaudessa", "viisi kertaa päivässä".
- Erityiskohde, johon ei ole olemassa valvonnan ohjetta tai käytäntöä
- Aikaisemman valvonnan tulokset, onko korjaaviin toimenpiteisiin ryhdytty
- Onko toiminta ilmoituksen tai hyväksymispäätöksen mukaista
- Tiedottaminen ja varautuminen häiriötilanteisiin
- Toiminnanharjoittajan omavalvonta ja asiantuntemus, käytettävissä olevat resurssit
- Toiminnanharjoittajan toimintatavat (hygieniatuntemus, omavalvonta tai käyttötarkkailu, aiemmat ongelmat, yleinen asennoituminen, piittaamattomuus ym.)
- Huoneiston tai tilan olosuhteet, rakenteet ja kalusto (varustelutaso, rakenteiden kunto, ympäristön vaikutus ym.)
- Muut mahdollisesti terveystaitoa aiheuttavat tekijät

1.8 Tarkastuksen tavoitteet, sisältö, tarkastustiheys ja tarkastuksiin käytetty aika

Tarkastustoiminta on oleellinen osa selvitetessä valvottavan kohteen tai toiminnan vaatimustenmukaisuutta. Suunnitelmallinen tarkastus voidaan tehdä joko ennalta ilmoittamatta tai tarkastusajan-kohdasta toimijan kanssa sopimalla, jos toimijan/vastuuhenkilön läsnäolo on tarkastuksen kannalta tärkeää.

Tarkastus voidaan suunnata toimitiloihin, toimintatapoihin, tuotteisiin, olosuhteisiin ja asiakirjoihin. Tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tai jonkin osa-alueen tarkastuksen. Tarkastusten sisältö vaihtelee kohdekohtaisesti ja riippuu siitä, minkä lainsäädännön perusteella tarkastus tehdään. Yksi tarkastus voi pitää sisällään useamman eri ympäristöterveydenhuollon lain mukaisia tarkastuksia tai se voidaan kohdistaa johonkin valvottavan kohteen yhden lain perusteella tehtävän valvonnan osa-alueeseen, esim. omavalvontasuunnitelman tai valvontatutkimusohjelmien tarkastukseen.

Uuteen elintarvikelakiin on sisällytetty mahdollisuus ulottaa tiettyjen Euroopan unionin elintarvikelainsäädännön artiklojen perusteella tehtävät tarkastukset kotirauhan piiriin niissä tapauksissa, kun ilmoitettuna elintarvikehuoneistona toimii koti. Toimintaan liittyviä asiakirjoja voidaan lisäksi pyytää toimistolle tarkastettavaksi ja toteuttaa niin sanottu asiakirjatarkastus. Asiakirjatarkastusten lisäksi voidaan hyödyntää muita etätarkastamisen mahdollisuuksia, kuten videoyhteyttä toimijalle ja tiloihin.

Uusi elintarvikelaki antaa myös mahdollisuuden elintarvikealan toimijoiden luotettavuuden arviointiin. Y-tunnukseen perustuen voidaan selvittää, onko harmaan talouden rekisterissä toimijan kohdalla sellaisia merkintöjä, jotka antaisivat aiheutta esimerkiksi tehostaa kohteen valvontaa tai jotka vaikuttaisivat kohteen hyväksyntäprosessiin.

Seurantatarkastuksilla (uusintatarkastuksilla) valvotaan, että todetuille puutteille annettuja korjausmääräyksiä ja korjauskehotuksia noudatetaan annettuun määräaikaan mennessä. Valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonta on maksullista, kun määräys perustuu säädösten tai keskusvirastojen antamien ohjeiden noudattamatta jättämiseen.

Tarkastuksen sisältöä, tarkastustiheyttä ja tarkastukseen käytettyä aikaa kuvataan tarkemmin toimialakohtaisissa suunnitelmissa. Tarkastuksesta tehdään aina tarkastuspöytäkirja, -muistio tai vastaava kirjallinen raportti. Toimijalle tai toiminnanharjoittajalle selvitetään mitä säännöllinen, maksullinen tarkastus pitää sisällään.

Kaikista tarkastuksista laaditaan tarkastusraportti, johon kirjataan valvonnan tarkoitus, kaikki tarkastetut asiat, edellisellä kerralla mahdollisesti havaittujen puutteiden korjaamiset, käytetyt menetelmät, tarkastuskäynnin tulos, toimijalle annetut toimenpidekehotukset ja määräajat sekä sovellettu lainsäädäntö. Myös tarkastusmaksu kirjataan tarkastuskertomukseen. Tarkastuskertomus pyritään toimittamaan valvontakohteelle kahden viikon kuluessa tarkastuksesta. Sekä elintarvike- että terveydensuojeluvalvonnassa kyseinen raportointi tehdään suoraan VATI-tietojärjestelmään, jota kautta muodostuu toimijalle sähköpostitse lähtevä tarkastuskertomus. Myös suunnitelman ulkopuoliset tarkastukset kirjataan Vatiin. Elintarvikevalvonnassa tarkastuskertomuksen pohjalta muodostuu Oiva-raportti, jonka Ruokavirasto postittaa toimijalle.

1.9 Näytteiden otto ja tutkiminen

Elintarvike- ja terveydensuojeluvalvonnan valvontasuunnitelmissa on sektorikohtaiset näytteenotto-suunnitelmat. Suunnitelmiin sisältyy toimijoiden maksamia viranomaisnäytteitä

sekä valvontayksikön projekteihin kuuluvia näytteitä, joiden kustannuksista vastaa pääsääntöisesti kunta.

Espoon seudun ympäristöterveys teettää valvontaa tukevat tutkimukset viranomaisnäytteiden tutkimuslaboratoriolle asetetut vaatimukset täyttävässä laboratoriossa. Valtaosin tutkimukset teetetään Helsingissä sijaitsevassa Metropolilab -laboratoriossa. Laboratoriolla on kattava elintarvikkeiden ja vesinäytteiden analyysivalikoima, ja laboratorio on sitoutunut tarjoamaan palveluja poikkeus- ja häiriötilanteissa myös virka-ajan ulkopuolella.

Metropolilab -laboratorion näytteenottajat ottavat sovitun tutkimusohjelman mukaisesti valvontayksikön alueella talousvesi- ja uima-allasvesivalvonnan viranomaisnäytteitä. Vesilaitos / uimahallitoimija voi hankkia näytteenoton / teettää tutkimuspalvelut myös muussa ko. toimintaan akkreditoitussa laboratoriossa.

Kirkkonummen Veden ja Suomen Sokerin vesilaitosten valvontatutkimusohjelman mukaisten näytteet ottaa ja tutkii LUVYLab Oy Ab, joka on akkreditoitu ja pätevyysvaatimukset täyttävä laboratorio. Tarvittaessa voidaan tutkimuksia teettää myös muissa akkreditoituissa laboratorioissa.

Talousarvioissa on varauduttu epidemiaselvityksiin ja muihin häiriötilanteisiin liittyvien näytteiden ottoon ja tutkimuksiin. Lisäksi Ruokavirastosta ja THL:ltä tulee yksikköön näytteiden hakupyynnöitä useita kertoja vuodessa.

1.9.1 Valvontaprojektit ja -hankkeet

Espoon seudun ympäristöterveys osallistuu valtakunnallisiin valvontahankkeisiin silloin, kun ne soveltuvat hyvin valvontayksikön alueelle. Pääkaupunkiseudun kunnat toteuttavat yhteistyössä muutamia valvontaprojekteja joka vuosi. Projektit on usein kohdennettu johonkin toimintoon, jonka vaatimuksenmukaisuutta / tilojen riittävyttä ja asianmukaisuutta arvioidaan ja mahdollisesti otetaan valvontanäytteitä tai tehdään esimerkiksi lämpötilamittauksia. Projekteihin sisältyy näytteenottoa, tilojen riittävyden ja asianmukaisuuden sekä toiminnan vaatimustenmukaisuuden arviointi. Projektit esitetään toimialakohtaisissa suunnitelmissa.

Projektien tuloksista laaditaan yhteenveto ja saatuja tuloksia hyödynnetään valvonnan kehittämisessä. Jatkossa on tarkoitus hyödyntää raportointeja toteutetuista projekteista myös tiedottamistarkoituksissa, tuoden yksikön toimintaa esille valvontayksikön alueen asukkaille.

1.10 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi

Espoon sosiaali- ja terveyslautakunta arvioi valvontasuunnitelman toteutumisen vuosittain maaliskuun loppuun mennessä. Arviointiraportissa kuvataan toimialakohtaisesti mm. seuraavat kohdat: suunnitellun toiminnan ja tarkastusten kattavuus, tarkastusten ja näytteiden määrä (suhteessa valvontasuunnitelmaan), valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen, voimavarat ja yhteistoiminta-alueen toimivuus, toiminnan kehittämistarpeet ja mahdolliset toiminnan auditoinnit.

Lautakunnan hyväksymä selvitys valvontasuunnitelman toteutumisesta lähetetään Etelä-Suomen aluehallintovirastoon keväällä 2021. Vuoden 2019 alusta lähtien valvontatiedot on tallennettu valta-kunnalliseen ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnan ohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään, VATI:in. Aluehallintovirasto arvioi myös kuntien valvontasuunnitelmat ja sekä niiden toteutumisen.

Sosiaali- ja terveystieteiden viraston hyväksymä arviointiraportti lähetetään tiedoksi myös Kauniaisten kaupunkiin ja Kirkkonummen kuntaan.

Arviointia tulee hyödyntää paikallisen valvonnan kehittämisessä, toimivuuden varmistamisessa ja uusien suunnitelmien laadinnassa

1.11 Valvonnasta perittävät maksut

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen valvonta on maksullista.

Valvontaviranomaisen tulee periä toiminnanharjoittajalta hyväksytyt taksan mukainen maksu ilmoitus- ja hyväksymiskäsittelystä, valvontasuunnitelmaan sisältyvästä tarkastuksesta, näytteenotosta ja näytteen tutkimisesta. Maksullista on myös tarkastuksen perusteella annetun määräyksen valvonta, jos määräyksen antaminen perustuu säännösten noudattamisen laiminlyöntiin. Espoon seudun ympäristöterveyden maksutaksan mukaan kaikilta toimijoilta laskutetaan 0,5 h työaikaa vastaava ns. käyntimaksu tarkastusmaksun yhteydessä. Espoon kaupunginhallitus on hyväksynyt ympäristöterveyden viimeisimmän maksutaksan 16.4.2018 ja maksutaksan päivittämisen on katsottu olevan jälleen ajankohtaista vuonna 2021. Tässä uudistuksessa on tarkoitus päivittää sekä valvontatyön tuntihinta, että tarkastuksista perittävien maksujen perusteet. Maksutaksaan vaadittavat päivitykset johtuvat myös muutoksista elintarvike- sekä terveydensuojelulainsäädännössä.

Elintarvike- ja terveydensuojelulainsäädäntöön on lakiuudistusten myötä kaavailtu vuosilaskutukseen siirtymistä, jolloin kaikki valvonnan piirissä olevat yritykset maksaisivat vuosittaista valvontamaksua yksinomaan tarkastukseen perustuvan laskutuksen sijaan. Tämän lisäksi tarkastuksista veloittaisiin edelleen maksutaksan mukaisesti. Uudistuksen tavoitteena on lisätä valvontatyön kustannusvastaavuutta ja mahdollistaa työn suuntaaminen voimakkaammin toimijoiden neuvontaan ja ohjeistamiseen.

1.12 Valvontahenkilöstön pätevyys ja koulutus

Espoon seudun ympäristöterveydessä uuden henkilön pätevyys varmistetaan aina rekrytoinnin yhteydessä. Ympäristöterveyden sisällä pätevyysvaatimukset vaihtelevat tehtäväkuvan mukaan. Valvontayksikössä toimii kolme tiimiä: elintarvike-, terveydensuojelu- ja eläinlääkintätiimi, jotka huolehtivat omasta sektorikohtaisesta valvonnasta koko alueella. Toimintamallissa painotetaan erikoisosaamista kuitenkin siten, että henkilöiden työtehtävien riittävä monipuolisuus on myös huomioitu. Viransijaisten perehdytyksessä hyödynnetään valvontasuunnitelmia, yksikön menettelytapa- ja työohjeita. Perehdytystä varten on luotu sähköinen kansio, josta löytyvät tätä ajatellen olennaiset materiaalit. Uudet työntekijät perehdytetään yksikön tarkastuskäytäntöihin vakituisten viranhaltijoiden kenttätyöohjauksessa. Terveystarkastajan tehtävän vaativuuden arviointi valmistui marraskuussa 2019.

Henkilöstön kouluttautumiseen pyritään panostamaan. Henkilöstö osallistuu Ruokaviraston, Valviran ja aluehallintoviraston ajankohtaisista asioista järjestämiin ilmaisiin koulutuksiin, sekä valtakunnallisiin ja alueellisiin koulutuksiin ja sektorikohtaisiin koulutuksiin kuten sisäilma-, talousvesi- ja elintarvikevalvontakoulutuksiin, sekä eläinlääkintähuollon koulutuksiin. Lainsäädäntömuutokset huomioidaan kouluttautumistarpeissa. Koulutuksiin osallistumista seurataan ja tarvetta kouluttautumisen arvioidaan myös tiimien lähiesimiesten toimesta, jotta voidaan varmistua siitä, että yksikössä on kattava osaaminen eri osa-alueilta. Valtakunnallisessa valvontaohjeessa esitetään hyväksi koulutustavoitteeksi 8 koulutuspäivää henkilöä kohti vuodessa ja tähän pyritään koulutusmäärärahojen puitteissa. Koulutuspäiviin voidaan varsinaisten koulutuspäivien lisäksi lukea muutakin ammattitaidon edistämistä, kuten työhöjauspäiviin osallistuminen, malliasiakirjoihin perehtyminen tai muu suunnitelmallinen pätevyyden ylläpito. Koronaepidemia on osaltaan lisännyt etäosallistumisen mahdollisuuksia koulutuksiin sekä kokonaan virtuaalisena järjestettävien kurssien ja muiden tilaisuuksien määrää.

Asumisterveysvalvonnan osalta pidetään tärkeänä kyseisellä sektorilla työskentelevien terveystarkastajien kouluttamista rakennusterveysasiantuntijan (RTA) pätevyteen. Vuonna 2021 aloittaa yksi vakituisista terveystarkastajista tämän pätevyyskoulutuksen. Tällä hetkellä kyseinen pätevyys on myös terveysinsinöörillä. RTA-pätevyys lisää yksikön mahdollisuuksia toimia asiantuntijoina ja lausunnonantajina haasteellisissa sisäilmaan liittyvissä tapauksissa.

1.12.1 Koulutussuunnitelma vuodelle 2021

Koulutussuunnitelmaa täydennetään ja tarkennetaan kunkin vuoden alussa, kun koulutustarve ja koulutustarjonta ovat tarkemmin selvillä. Lisäksi järjestetään sisäistä koulutusta ajankohtaisista aiheista. Koulutussuunnitelma on laadittu huomioiden ohjeistettu 8 koulutuspäivän tavoite jokaista työntekijää kohden (Taulukko 2).

Taulukko 2. Arvio koulutuspäivien määrästä ja jakautumisesta. Suunnitelma on alustava ja tarkentuu toimintavuoden aikana.

Aihepiiri	Koulutuspäivien määrä yhteensä (päivien lkm x osallistuvien lkm)
Elintarvikevalvontaan liittyvät koulutukset, esim. <ul style="list-style-type: none"> ○ Elintarvikevalvonnan koulutuspäivät (Ruokavirasto) ○ Työnohjauspäivät (Avi) ○ Ruokaviraston teemakohtaiset koulutukset (½-1 pv)) ○ Eläinlääkärihygienikkoyhdistyksen koulutuspäivät (EHY) ○ Eläinlääkäripäivät elintarvikevalvonnan osalta 	67 pv
Yleiset ympäristöterveydenhuoltoon liittyvät koulutukset, esim. <ul style="list-style-type: none"> ○ Terveystarkastajien valtakunnalliset koulutuspäivät ○ Ympäristöterveydenhuollon alueelliset ja valtakunnalliset koulutuspäivät ○ Tietojärjestelmäkoulutukset ○ Ehyn / Eläinlääkäripäivien terveydensuojeluosiot ○ Muu lainsäädäntöön ja hallintoon liittyvä koulutus ○ Sote/maakuntajärjestelyihin liittyvät koulutuspäivät / toiminnan kehittäminen ○ Laatukoulutus 	100 pv
Talousvesivalvontaan liittyvät koulutukset <ul style="list-style-type: none"> ○ Avin työnohjauspäivät ○ Muu talousveteen liittyvä koulutus 	8 pv
Asumisterveyteen liittyvät koulutukset, esim. <ul style="list-style-type: none"> ○ Sisäilmastoseminaari ○ Avin työnohjauspäivät ○ Valtakunnalliset meluntorjuntapäivät tai muu meluun liittyvä koulutus 	15 pv
Uimavesivalvontaan liittyvät koulutukset <ul style="list-style-type: none"> ○ Avin työnohjauspäivät ○ Muu uimaveteen liittyvä koulutus 	4 pv
Eläinlääkintähuoltoon liittyvät koulutukset <ul style="list-style-type: none"> ○ Eläinlääkäripäivät ○ Eläintaudit sekä Lääkekoulutuspäivät ○ Kunnaneläinlääkärien neuvottelupäivät 	28 pv

o Valmiuseläinlääkärien koulutuspäivät	
Tupakkalainvalvontaan liittyvät koulutukset	
o Avin työnohjauspäivät, Valviran koulutuspäivät	4 pv
Yhteensä	(n.) 226 pv

1.13 Laatutyö

Valvontayksikön nimetty laatutyöryhmä vastaa laatutyön toteuttamisesta ja suunnittelusta. Laatutyö-ryhmä kokoontuu kuukausittain ja seuraa sekä käynnistää yksikössä tehtäviä laatutoimia. Ympäristöterveyden laatujärjestelmää päivitetään jatkuvasti; kohdetyyppikohtaisesti laaditut lomakkeet ja ohjeet parantavat ja yhdenmukaistavat valvontaa. Valvontayksikössä on toteutettu omien valvontaohjeistusten ja toimintatapojen auditointeja ja tätä työtä tullaan jatkamaan erillisen suunnitelman mukaisesti myös vuonna 2021.

Espoon seudun ympäristöterveys on mukana ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valtakunnallisessa LaatuNet -laatujärjestelmässä. LaatuNet on ensimmäinen ympäristöterveydenhuollon digitaalinen laatujärjestelmä, joka on suunniteltu kuntien ja tulevien maakuntien käyttöön. LaatuNetin kautta osallistutaan mm. valvontayksiköiden välisiin, toimintatapojen auditointiprojekteihin ja interkalibrointeihin.

1.14 Varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin

Ympäristöterveydellä on erillinen suunnitelma häiriötilanteisiin varautumisesta. Suunnitelma sisältää erilliset osiot mm. organisaatiosta, yhteistyötahoista, tiedottamisesta, varautumisesta ja toiminnasta elintarvike- ja vesivälitteisissä epidemioissa ja elintarvikkeisiin ja talousvedeen liittyvissä muissa häiriötilanteissa, zoonooseissa ja säteilyvaaratilanteissa. Häiriötilannesuunnitelmaa päivitetään säännöllisesti, epidemiaselvitys -ohjeisto on päivitetty syksyllä 2016. Yksiköllä on käytössä kolme viran-omaisradioverkko-, eli VIRVE -puhelinta vakavissa häiriötilanteissa kommunikointia varten ja näiden toimintaa testataan kuukausittain pääkaupunkiseudun valvontayksiköiden sekä HSY:n kesken.

Yksikön valmiussuunnitelma on päivitetty keväällä 2018, ja se tullaan päivittämään jälleen vuonna 2021.

Espoon, Kauniaisten ja Kirkkonummen kunnilla on säädösten mukainen yhteinen epidemiaselvitys-työryhmä. Selvitystyöryhmään kuuluvat: ympäristöterveysyksikön päällikkö, johtava terveystarkastaja, talousveden valvonnasta vastaava terveystarkastaja, hygienikkoeläinlääkäri ja elintarvikevalvontaa tekevä terveystarkastaja, tartuntataudeista vastaava lääkäri (Espoo, Kauniainen ja Kirkko-nummi), tartuntataudeista vastaava hoitaja (Espoo, Kauniainen ja Kirkkonummi), vesilaitoksen edus-taja (HSY, Kirkkonummen vesi). Selvitystyöryhmä kokoontuu laajalla kokoonpanolla vähintään ker-ran vuodessa, ja aina tilanteen vaatiessa epidemiatilanteen vaatimalla kokoonpanolla. Valtaosin epidemiaselvityksiin liittyvä tiedonvälitys hoidetaan puhelimitse tai sähköisesti.

Pääkaupunkiseudun kunnilla on yhdessä HSY:n kanssa talousvesivalvontaan liittyvä kriisitilanneharjoitus vuosittain, mikä on parantanut toimintavalmiutta häiriötilanteissa. Myös Kirkkonummen Veden kanssa on ollut häiriötilanneharjoituksia. Valvontayksikkö osallistuu

myös muihin häiriötilanneharjoituksiin säännöllisesti ja pyrkii kehittämään varautumissuunnittelua niistä saatujen kokemusten avulla.

1.15 Valvontatietojärjestelmät

Vuoden 2019 alusta alkaen valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus ja tiedonhallintajärjestelmä, VATI, on korvannut kuntien aiemmat valvontatietojärjestelmät elintarvike- ja terveysvalvonnan osalta. Eläinsuojeluvalvonnan osalta on tiedot toistaiseksi siirretty Excel-pohjaiseen järjestelmään, josta ne tullaan siirtämään rakenteilla olevaan valtakunnalliseen tietojärjestelmään sen valmistuttua. Tarkastaja -ohjelman aktiivinen lisenssi on ollut käytössä vielä vuonna 2020 eläinlääkintähuollon puolella. Viranhaltijapäätökset tehdään Espoon kaupungin uudessa D10 -asianhallintajärjestelmässä.

1.16 Viestintä

Seutuyksikön viestinnässä tukeudutaan Espoon kaupungin viestintäohjeeseen ja kriisiviestintäoppaaseen. Seutuyksikössä viestinnästä vastaavat yksikön päällikkö, hygieenikkoeläinlääkäri ja johtava terveystarkastaja. Häiriötilanteita varten on mm. laadittu tiedotepohja ja häiriötilanteisiin liittyviä ympäristöterveyden viestintäohjeita ja yhteistyötahotietoja tarkennetaan tarvittaessa ja ainakin kerran vuodessa.

Yksikön sisäisessä viestinnässä käytetään tavanomaisen yhteydenpidon lisäksi yksikköpalavereita, joita pyritään järjestämään joka toinen viikko. Näissä kokouksessa käsitellään koko yksikköä koskevia ajankohtaisia asioita ja suunnitellaan yksikön toimintaa. Niillä viikoilla, joilla yksikköpalaveria ei järjestetä, tiedotetaan yksikön henkilökuntaa ajankohtaisista asioista sähköpostitse, viikkoinfo -kirjeellä. Käytännön valvontaa koskevia linjauksia ja muita valvontaa koskevia teemoja käsitellään elintarvikevalvonta- ja terveydensuojeluvalvontatiimien palavereissa. Lisäksi yksityiskohtaisempia keskusteluja valvontatyöstä käydään tiimien sisäisten ryhmien palavereissa. Yksikön johtoryhmän muodostavat yksikön päällikkö, johtava terveystarkastaja ja hygieenikkoeläinlääkäri. Johtoryhmä kokoontuu kerran viikossa sekä aina tarpeen vaatiessa. Palavereissa hyödynnetään Teams-yhteyksiä.

Kuntalaisia, toiminnanharjoittajia ja muita asiakkaita pyritään palvelemaan asiantuntevasti, nopeasti ja tehokkaasti. Asiakaspalvelua tarjotaan puhelimitse, kirjeitse ja sähköpostin avulla sekä asiakaskäynneillä. Asiakaspalvelupuhelinaikoja on muokattu vuonna 2020, ja vuoden 2021 alusta lähtien Elintarvikevalvonnan sekä asumisterveyden asiakaspalvelupuhelimet ovat avoinna maanantaisin ja keskiviikkoisin klo 9 -11. Muina aikoina yhteyden ympäristöterveydenhuoltoon saa tehtäväaluekohtaisten yhteissähköpostien kautta.

Valtakunnallisessa valvontaohjelmassa kannustetaan perinteisten kanavien lisäksi uusien viestintäkanavien ennakkoluulottomaan hyödyntämiseen. Erityisesti toimijoiden tiedottamisen ja osallistamisen osalta ehdotetaan sosiaalisen median mahdollisuuksia. Toimijoiden kohdalla tulisi siirtyä yksisuuntaisesta tiedonsiirrosta kohti vuorovaikutteisempaa ja keskustelemaan viestintää. Valvontayksikössä otettiin Facebook-viestintä käyttöön korona-aikaan, ja tätä viestintäkanavaa tullaan jatkossakin hyödyntämään aina tarvittaessa.

Valvontayksikössä on käytössä Webropol-pohjainen -asiakastytyväisyyskysely, joka lähetetään toimijalle elintarvike- ja terveydensuojelulain suunnitelmallisen tarkastuskäynnin jälkeen, ei kuitenkaan useammin kuin puolen vuoden välein. VATI-järjestelmään ollaan rakentamassa asiakaspalautelomaketta, johon voidaan tarpeen mukaan siirtyä. Kaupungineläinlääkärien vastaanotolla on käytössä asiakaspalautelomakkeet, jotka voi nimettömänä jättää vastauslaatikkoon. Asiakaspalautetta voi antaa myös kaupungin yleisen palautejärjestelmän kautta tai seutuyksikön asiakaspalvelupuhelimen ja muiden tietovälineiden välityksellä. Asiakaspalautteeseen vastataan, ja asiakaspalaute otetaan

huomioon toiminnan järjestämisessä ja kehittämisessä. Asiakaspalautteesta laaditaan vuosittain Espoon sosiaali- ja terveystoimen toimialaa koskeva yhteenveto.

Toiminnanharjoittajia opastetaan ja neuvotaan asiakaspalvelussa ja tarkastuskäynneillä valvontakohteissa. Lisäksi ympäristöterveyden työntekijät vierailevat ajoittain luennoitsijoina erilaisissa oppilaitoksissa, ml. Helsingin yliopisto, sekä pitävät esityksiä toimijoille tarkoitetuissa tilaisuuksissa. Kaupungin internet-sivuilla on ympäristöterveyden yhteystiedot, tietoa yksikön toiminnasta, valvontasuunnitelma, maksutaksa sekä ohjeita toiminnanharjoittajille ja kuntalaisille. Espoon kaupungin nettisivujen uudistuksen myötä myös yksikön sivusto päivitetään. Ajankohtaisista asioista laaditaan tarvittaessa toimijoille tiedotteita. Eri sidosryhmien (kuten esimerkiksi tartuntatautiyksikkö, ympäristökeskus, rakennusvalvonta, varhaiskasvatus, kouluterveydenhuolto, tilakeskus) kanssa pidetään tarvittaessa palaveria, joissa käydään läpi valvonnan kannalta keskeisiä asioita.

1.17 Ympäristöterveys ja sidosryhmät

Espoon seudun ympäristöterveys osallistuu useaan yhteistyöryhmään, jolloin voidaan vaikuttaa elinympäristön suunnitteluun siten, että terveyshaitat tulevat mahdollisimman hyvin ennaltaehkäisevästi huomioon otetuiksi. Ympäristöterveydellä on jäsen Espoon rakennusvalvonnan teknisessä toimikunnassa, ja ympäristöterveys on siten mukana antamassa lausuntoja luvista, jotka menevät rakennuslautakuntaan. Lisäksi yksikön edustaja/edustajia osallistuu mm. seuraaviin yhteistyöryhmiin; Ämmässuo-Kulmakorpi – yhteistyöryhmä (ympäristökeskus, kaupunkisuunnittelu, kaupunkitekniikan keskus), Espoon kaupungin melutyöryhmä, kaavoituksen ilmansuojeluryhmä, Vesienhuollon kehittämistyöryhmä, Pohjavesien suojelusuunnittelutyöryhmä, Ilmastonmuutokseen sopeutumisen työryhmä, Espoon sekä Kauniaisten että Kirkkonummen sisäilmatyöryhmät ja Elintarvike- ja talous-vesivälitteisten epidemioiden selvitystyöryhmä sekä keskusviranomaisten koordinoima Liikenne ja raideliikennetyöryhmä. Valvontayksikkö on lisäksi osallistunut Ympäristökeskuksen koordinoimaan Health and Greenspace -EU-hankkeeseen. Ympäristöterveyden yksikön päällikkö kuuluu lisäksi Terveyspalvelujen johtoryhmään, jota kautta yhteys terveydenhuoltoon on vahva. Tilanne tulee muuttumaan näiltä osin, mikäli vuodelle 2021 kaavailtu organisaatiouudistus toteutuu siten, että ympäristöterveys siirtyy kaupunkiympäristön toimialalle.

Ympäristöterveydeltä pyydetään lisääntyvässä määrin lausuntoja esimerkiksi ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön muutoksiin, alueen kaavoitukseen, ympäristölupiin, vesihuollon järjestelyihin, rakennuslupiin, sosiaalialan laitosten soveltavuuteen ja sisäilman terveyshaitan arviointiin liittyen.

Työryhmien lisäksi ympäristöterveys on mukana mm. pääkaupunkiseudun elintarvikevalvojien, HSY-pääkaupunkiseudun talousvesivalvojien yhteispalaverissa sekä pääkaupunkiseudun eläinlääkintä / eläinsuojelupalaverissa. Terveysuojelupalvojat ovat mukana oman toimialansa Uudenmaan alueen yhteistoimintaryhmissä. Yksikön päällikkö osallistuu kahdesti vuodessa järjestettäviin, Uudenmaan valvontayksiköiden johtajapalaveriin.

Ympäristöterveys on myös mukana kuuden suurimman ympäristöterveydenhuollon valvontayksikön muodostamassa Sixpack -ryhmässä, joka kokoontuu vuosittain.

2. ELINTARVIKEVALVONTASUUNNITELMA

2.1 Johdanto

Elintarvikelain tarkoituksena on varmistaa elintarvikkeiden ja niiden käsittelyn turvallisuus, hyvä terveydellinen laatu ja jäljitettävyys sekä kuluttajan suojaaminen elintarvikemääräysten vastaisten elintarvikkeiden aiheuttamilta terveysvaaroilta ja taloudellisilta tappioilta. Elintarvikkeista annettavan tiedon tulee olla totuudenmukaista ja riittävää eikä se saa johtaa kuluttajaa harhaan.

2.1 Elintarvikevalvontasuunnitelman perusteet

Elintarvikelain mukaan kunnan tulee laatia säännöllistä valvontaa koskeva elintarvikevalvontasuunnitelma siten, että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajaa taloudellisilta tappioilta. Elintarvikevalvonnan tulee olla säännöllistä, tehokasta, yhdenvertaista ja avointa sekä riskeihin perustuvaa. Espoon seudun ympäristöterveyden elintarvikevalvontasuunnitelma sisältää seudullisen valvontayksikön suorittaman elintarvikevalvonnan Espoon, Kauniaisten ja Kirkkonummen kuntien alueella. Suunnitelmassa on otettu huomioon lainsäädännön vaatimukset (elintarvikelaki 23/2006, 48 §) sekä Ruokaviraston Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma vuosille 2021-2024, niiltä osin kuin suunnitelma on julkaistu. Tätä suunnitelmaa päivitettäessä marraskuussa 2020, ei kansallista valvontasuunnitelmaa vielä ole kokonaisuudessaan julkaistu. Julkaisuaikankohdaksi on ilmoitettu joulukuu 2020.

2.2 Valvontakohteet

Valvontaviranomaisella tulee olla ajan tasalla olevat tiedot kaikista alueensa elintarvikevalvontakohteista (elintarvikelaki 83 §). Näitä ovat:

- ilmoittamista tai hyväksyntää edellyttävät elintarvikehuoneistot mukaan lukien ns. virtuaalihuoneistot, liikkuvat elintarvikehuoneistot, elintarvikekuljetukset ja kotona tapahtuva elintarvikealan toiminta;
- toimijat, jotka valmistavat tai saattavat markkinoille elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvia materiaaleja ja tarvikkeita (kontaktimateriaalialan toimijat)
- ilmoittamista tai hyväksymistä edellyttävät elintarvikkeiden alkutuotantopaikat.

Espoon seudun ympäristöterveyden toiminta-alueella on VATI-valvontajärjestelmän tietojen mukaisesti aktiivisia toimipaikkoja yhteensä 2403 kpl ja niissä 2447 kohdetoimintoa (tilanne katsottu marraskuussa 2020). Valvontakohteiden ja kohdetoimintojen määrät on esitetty toimintaluokkoittain elintarvikevalvontasuunnitelman lopussa (Taulukko 3). Lukumäärät pohjautuvat VATI-tietojärjestelmästä kerättyihin tietoihin.

2.3 Valvontakohteiden hyväksymis- ja ilmoitusmenettely

Elintarvikealan toimijan on tehtävä valvontaviranomaiselle kirjallinen ilmoitus elintarvikehuoneistosta viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai sen olennaista muuttamista (ilmoitettu elintarvikehuoneisto, esim. ravintola, laitoskeittiö, vähittäismyymälä, leipomo). Ilmoitusvelvollisuus koskee myös toimijoita, joilla ei ole varsinaista huoneistoa elintarvikkeiden käsittelyä varten, mutta jotka toimivat elintarvikeketjun osana (ns. virtuaalihuoneistot), jotka saattavat markkinoille elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvia materiaaleja ja tarvikkeita tai jotka harjoittavat elintarvikehuoneistotoimintaa asumiseen käytettävässä huoneistossa (nk. kotitoimijat). Edellisistä poiketen elintarvikealan toimijan, joka käsittelee eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on haettava valvontaviranomaiselta elintarvikehuoneiston hyväksymistä

laitokseksi ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan olennaista muuttamista. Myös elintarvikehuoneiston toiminnan keskeyttämisestä, toiminnan lopettamisesta sekä toimijan vaihtumisesta on ilmoitettava viivytyksettä valvontaviranomaiselle.

2.3.1 Elintarvikehuoneiston hyväksyminen

Laitoksen toimintaa ei saa aloittaa eikä toimintaa olennaisesti muuttaa ilman viranomaisen hyväksyntää. Elintarvikehuoneiston hyväksymisestä tehdään hallintopäätös.

2.3.2 Elintarvikehuoneistosta ilmoittaminen

Ilmoitetun elintarvikehuoneiston toiminnan voi aloittaa neljä viikkoa ilmoituksen tekemisen jälkeen. Ilmoituksen käsittelystä annetaan toimijalle todistus.

Kontaktimateriaalialan toimijan on ilmoitettava toimipaikastaan ja siellä harjoitettavasta toiminnasta toimipaikan sijaintikunnan elintarvikevalvontaviranomaiselle.

Alkutuotantopaikasta ja siellä harjoitettavasta toiminnasta on tehtävä ilmoitus hyvissä ajoin ennen toiminnan aloittamista. Alkutuotannon toimijalle ilmoitetaan sähköpostilla tai kirjeitse vastaanotetusta ilmoituksesta tai toiselta viranomaiselta saadusta tiedosta alkutuottajan toiminnasta.

2.3.3 Alkutuotantopaikan hyväksyminen

Hyväksyntää vaativaa alkutuotannon toimintaa ei saa aloittaa ilman viranomaisen hyväksyntää. Alkutuotantopaikan hyväksymisestä tehdään hallintopäätös.

Laitoksen ja alkutuotantopaikan hyväksymispäätös annetaan elintarvikelain mukaisesti 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, jollei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Elintarvikehuoneiston tai kontaktimateriaalialan toimintaa koskeva ilmoitus pyritään käsittelemään 7 arkipäivän sisällä sen saapumisesta valvontayksikköön.

2.4 Tarkastusten suunnittelu ja toteutus sekä painopistealueet

Espoon seudun ympäristöterveys voi käyttää suunnitelmalliseen valvontaan eli suunnitelmallisten tarkastusten ja näytteenottojen tekemiseen alle puolet elintarvikevalvontaan varatuista henkilöresursseista. Toimijoiden neuvonta, elintarvikehuoneistojen ilmoitus- ja hyväksymismenettelyt ja asiakasyhteydenottojen (mm. ruokamyrkytyspäilyt, asiakasvalitukset) käsittely vievät merkittävän osan elintarvikevalvonnan henkilöresursseista. Kehittyvä ja uudistuva alue erityisesti länsimetron ympärillä luo jatkuvasti uusia valvontakohteita, joihin liittyvien ilmoitusten käsittely ja aloitustarkastukset ovat viime vuosina vieneet aina vain suuremman osan valvontaan käytettävissä olevasta työajasta. Jatkuvasti muuttuva lainsäädäntö sekä Ruokaviraston ohjeet työllistävät elintarvikevalvontaa. Oiva-järjestelmän piiriin kuuluvien asioiden määrää on myös jatkuvasti lisätty. Tämä on osaltaan lisännyt tarkastuksiin käytettävää aikaa sekä tarkastushenkilöstön kouluttautumisen tarvetta. Muun muassa elintarvikkeiden kontaktimateriaalien, ravintolisävalmisteiden sekä elintarvikkeisiin liittyvien terveystuotteiden valvontaa on ohjeistuksen mukaisesti tehostettu. Vuonna 2020 Oivan piiriin tuotu sisämarkkinatuonnin valvonta on omalta osaltaan lisännyt elintarvikevalvontaan tarvittavia resursseja. Työpanosta tarvitaan myös kotirauhan piirissä toimivien elintarvikevalvonnan kohteiden valvonnan tehostamiseen.

Vuoden 2020 tarkastussuunnitelman toteuma tulee olemaan selkeästi heikompi kuin edeltävinä vuosina, johtuen koronan aiheuttamista muutoksista valvonnan toteuttamisessa. Vuonna 2020 tekemättä jääneet suunnitelmalliset tarkastukset tulevat kuormittamaan

elintarvikevalvontaa myös vuoden 2021 aikana ja tämän takia osa vuoden 2021 suunnitelmallisista tarkastuksista joudutaan todennäköisesti siirtämään edelleen vuodelle 2022 ellei valvontaan saada ensi vuodelle merkittävää lisäresurssia. Taulukossa 3. on esitetty suunnitelmallisen valvonnan tarve vuodelle 2021. Taulukossa ei ole huomioitu vuodelta 2020 siirtyviä tarkastuksia. On arvioitu, että vuoden 2020 suunnitelmallisista tarkastuksista tekemättä jää noin 43 %. Tämä tarkoittaa noin 530 tarkastuksen vajetta, josta merkittävä osa pitää toteuttaa vuoden 2021 aikana. On kuitenkin hyvä huomioida, ettei nykyisellä henkilöstöresurssilla ole aiempinakaan vuosina saatu toteutettua suunnitelmaa niin, ettei tarkastuksia olisi siirtynyt seuraavalle vuodelle. Esimerkiksi vuonna 2019 on saatu toteutettua 79%:a valvontasuunnitelmasta ja toteutumatta on jäänyt noin 260 suunnitelmallista tarkastusta.

Vuoden 2021 aikana on tarkoitus jatkaa elintarvikevalvontaa tekevien tarkastajien tehtävien jakoon ja tiimien toimintatapoihin vuonna 2020 tehtyjen muutosten eteenpäin viemistä mm. kannustamalla tarkastajia kehittämään piirin sisäisiä toimintatapoja ja työnjakoa.

Espoon seudun ympäristöterveydessä elintarvikevalvonnan tehtäviä (sis. myös tupakkavalvontaa) tekee vuoden 2020 marraskuussa yhteensä 14 henkilöä, joista osa tekee työtehtäviä osa-aikaisesti. Henkilötyövuosia on käytettävissä elintarvikevalvonnan tehtäviin sekä elintarvikevalvonnan henkilöstölle kuuluvaan tupakka- ja lääkelain valvontaan noin 12 vuonna 2021. Tarkempaa kirjaa elintarvikevalvonnan työpanoksen jakautumista eri valvonnan osa-alueille, pidetään tiimin omassa työnjakotaulukossa. Suunnitelmallisia tarkastuksia on toimintavuonna tavoitteena tehdä 1072 kpl. Lisäksi n. 10 % valvontakohteissa arvioidaan olevan tarve myös ns. uusintatarkastuksiin (107 kpl), jotka seuraavat sellaista suunnitelmallista tarkastusta, jolla valvontakohteelle on annettu kehoitus poistaa epäkohta määräajassa. Uusintatarkastusten määrä on tilastojen mukaan hieman vähentynyt vuosien 2019 ja 2020 aikana suhteessa vuoteen 2018. Tämän takia suunnitelmassa uusintatarkastusten määrää on tiputettu 15 %:sta 10 %:iin. Muutos voi osin johtua tilastointitavan muutoksesta ja asiaa tarkastellaan uudestaan vuoden 2022 päivytyksen yhteydessä. Uusintatarkastusten tarpeen väheneminen on kuitenkin toivottava suuntaus.

Elintarvikevalvonnan henkilöstö tekee myös tupakka- ja lääkelain mukaista valvontaa sekä antaa asiaan liittyvää ohjausta ja neuvontaa. Elintarvikevalvonnan henkilöstö myös sijaistaa terveysinsinööriä lupakäsittelyissä. Tämän tehtäväalueen valvontaan kuuluu laskennallisesti noin 0,7 htv elintarvikevalvonnan työpanoksesta.

Kaikissa elintarvikevalvonnan kohteissa tullaan painottamaan valtakunnallisen suunnitelman mukaisesti vuonna 2021 Oiva-tarkastuksilla kohtia kunnossapito (2.2 ja 2.3), puhtaanapito (3.1 ja 3.2) ja markkinointi (13.3). Lisäksi vuoden 2021 aikana suunnitellaan ja aloitetaan toteuttamaan valvontaprojektia rivin 11.1 lisäaineet, aromit ja entsyymit valvonnan tehostamiseksi tarjoilupaikoissa. Tulemme myös kartoittamaan yhdessä talousvesivalvonnan kanssa kohteet, joissa on käytössä oma kaivo ja arvioimaan toimijan omavalvonnan riittävyttä veden laadun varmistamiseksi. Asia arvioidaan rivillä 2.1 tilojen soveltuvuus elintarvikehuoneistotoimintaan. Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin osalta jatketaan valvonnan sulauttamista osaksi Oiva-valvontaa ja tehostetaan kotirauhan piirissä toimivien elintarvikehuoneistojen valvontaa.

2.4.1 Valvontakohteiden riskiluokitus, tarkastustiheys ja suunnitelmallisiin tarkastuksiin käytettävä aika

Valvontakohteiden riskiluokitus vuodelle 2021 perustuu muiden kuin alkutuotantopaikkojen osalta lähtökohtaisesti Ruokaviraston ohjeeseen 10503/4 ”Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen”. Ohjeen liitteissä 1-4 on esitetty elintarvikehuoneistojen riskiluokitus ja ohjeellinen elintarvikelainsäädännön mukainen tarkastustiheysuusitus eri

kohteille. Ohjeeseen voi tutustua Ruokaviraston internetsivuilla osoitteessa: https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/yritykset/elintarvikeala/elintarvikehuoneistot/10503_4_riskiluokitusohje_140920.pdf

Valvontakohteiden riskiluokitukseen perustuvaa tarkastustiheyttä on pyritty tarjoilupaiikkojen osalta yhtenäistämään Uudenmaan valvontayksiköiden yhteistyönä. Ruokaviraston ohjeessa valvontakohteet luokitellaan toiminnan luonteen ja laajuuden mukaan riskiluokkiin 0-10. Ilmoitetut elintarvikehuoneistot kuuluvat riskiluokkiin 0-5 ja hyväksytyt luokkiin 3-10. Tarkastustiheys määräytyy kohteen riskiluokan mukaan, riskiluokkaan 1 kuuluvaa kohdetta tarkastetaan joka kolmas vuosi ja riskiluokkaan 10 kerran kuukaudessa. Riskiluokkaan 0 kuuluvissa kohteissa tehdään aloitustarkastus toiminnan alkaessa ja toimijan vaihtuessa, mutta ne eivät kuulu suunnitelmallisen valvonnan piiriin.

Valvontakohteen riskiluokkaa voidaan tapauskohtaisesti nostaa siten että tarkastustiheys enintään kaksinkertaistuu ohjeessa mainittuun riskiluokkaan nähden seuraavissa tapauksissa:

- valvontakohteella on useita eri toimintatyppejä tai toimintatypin sisällä toiminta on erityisen laajaa tai monipuolista,
- toimintaan liittyy toimintatypin sisällä keskimääräistä enemmän riskejä (mm. omaa elintarvikkeiden maahantuontia, pakkaamattomien elintarvikkeiden käsittelyä) tai
- valvontakohteelle on aiemmillä tarkastuksilla toistuvasti annettu Oiva-arvosana C (korjattavaa) tai D (huono).

Valvontakohteen tarkastustiheyttä voidaan laskea riskiluokitusohjeen mukaisesta tiheydestä enintään 50 % seuraavin perustein:

- valvontakohteen toiminta on riskiluokassa huomattavan pienimuotoista ja riskeiltään vähäistä,
- valvontakohteen kuuden edellisen tarkastuksen loppuarvosana on oivallinen (tämä koskee ainoastaan sellaisia kohteita, joiden riskiluokituksen mukainen tarkastustiheys on vähintään kaksi tarkastusta vuodessa).

Ruokaviraston ohjeen mukaisesti tarkastuksiin varataan aikaa 1 – 6 tuntia riippuen valvontakohteen riskiluokasta ja tarkastettavista asioista. Kunnan suunnitelma kuitenkin eroaa jonkin verran Ruokaviraston ohjeellisista tuntimääristä, koska joissain tapauksissa tarkastus voi vaatia reilusti enemmän aikaa. Tarkastusaika koostuu itse tarkastukseen käytetyn ajan lisäksi tarkastukseen valmistautumisesta ja tarkastuskertomuksen kirjoittamisesta. Kunnan suunnitelma tarkastuksiin käytettävästä ajasta on esitetty taulukossa 3.

Muissa kohteissa vähimmäistarkastusaika on 2 tuntia, mutta riskiluokan 0 kohteissa sekä uusintatarkastuksilla vähimmäistarkastusaika on yhden tunnin. Valvontahenkilöstöllä on joko omat tai piirin yhteiset valvontasuunnitelmat, joiden perusteella kunkin valvontakohteen tarkastusajankohta määräytyy.

Kohdeluokkakohtainen tarkastussuunnitelma on esitetty elintarvikevalvontasuunnitelman lopussa Taulukossa 3. Tarkastustiheys 0,35 tarkoittaa tarkastusta kerran kolmessa vuodessa ja 0,5 tarkastusta joka toinen vuosi. Koska elintarvikevalvontakohteiden määrä elää jatkuvasti, taulukossa esitetään tilanne valvontasuunnitelman laatimisen ajankohdalta marraskuulta 2020. Vuoden 2020 aikana toiminnan voi aloittaa sellaisia valvontakohteita, joille ei tässä tarkastussuunnitelmassa ole esitetty suoraan tarkastustiheyttä tai tarkastukseen kuluva

aikaa. Tällaisissa tapauksissa kohteen tarkastustiheys määräytyy aiemmin mainitun Ruokaviraston riskiluokitusohjeen mukaisesti ja tarkastukseen käytettävä aika määräytyy sovelletusti vastaavan tyyppiselle toiminnalle taulukossa määritetyn tarkastusajan mukaisesti.

Taulukon 3 kohteiden määrään liittyvät luvut perustuvat VATI-tietojärjestelmän antamiin lukuihin. Taulukossa esitetyt tarkastusmäärät vuodelle 2021 perustuvat valvojien itse ylläpitämiin valvontasuunnitelmiin. Kyseisiä tarkastusmääriin liittyviä lukuja ei vielä saada VATI-järjestelmästä.

Alkutuotantopaikkojen riskiluokitus perustuu Ruokaviraston ohjeeseen 10507/1 ”Alkutuotannon elin-tarvikevalvonta ja riskinarviointi”. Ohjeen mukaisesti valvontakohteet luokitellaan toiminnan luonteen ja laajuuden mukaan riskiluokkiin. Joitakin alkutuotantopaikkoja valvotaan ainoastaan tarvittaessa. Korkeamman riskiluokan toimintoja valvotaan kerran vuodessa. Yhteen tarkastukseen käytettäväksi ajaksi on ohjeessa annettu 1-3 tuntia. Ohjeeseen voi tutustua Ruokaviraston internetsivuilla osoitteessa: https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/yritykset/elintarvikeala/alkutuotanto/eviran_ohje_10507_1-002.pdf

2.4.2 Tarkastus

Elintarvikealan toiminta lukuun ottamatta alkutuotantoa ja kotona tapahtuvaa toimintaa kuuluu valtakunnallisen valvontatietojen julkistamisjärjestelmän (Oiva) piiriin. Valvontatietojen julkaisemisella lisätään valvonnan läpinäkyvyyttä ja annetaan kuluttajille tietoa valintojensa tueksi. Järjestelmä myös yhdenmukaistaa elintarvikevalvonnan käytäntöjä.

Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset tehdään maksullisina Oiva-tarkastuksina. Suunnitelmallisten tarkastuksista peritään maksutaksan mukainen kiinteä, valvontakohteen riskiluokkaan ja tarkastustiheyteen perustuva maksu. Valvontasuunnitelman taulukossa 3 on esitetty ohjeellinen tarkastusaika sellaisessa tapauksessa, jossa tarkastuksella ei havaita mitään epäkohtia. Mikäli tarkastuksella havaitaan epäkohtia ja niihin liittyen annetaan ohjausta ja neuvontaa, huomautuksia tai kehotuksia, tarkastusaika pitenee ja tarkastuksesta laskutetaan käytetyn ajan mukaisesti. Oiva-ohjeistuksen mukaisesti kohteeseen pyritään tekemään uusintatarkastus 14 päivän kuluessa annetusta määräajasta, mikäli kohde saa tarkastuksella arvosanan korjattavaa (C) tai huono (D). Uusinta-tarkastus katsotaan suunnitelmalliseksi tarkastukseksi ja siitä peritään tarkastusmaksu käytetyn ajan mukaan.

Tarkastettavat kohdat on jaettu 19 asiakokonaisuuteen. Asiakokonaisuuksia tarkastetaan tarkastajan harkinnan mukaisesti siten, että kaikki kohteen toimintaan liittyvät asiakokonaisuudet tarkastetaan vähintään kolmen vuoden välein. Valvontakohteen toiminnan kannalta suurimpaan riskiin liittyvät asiakokonaisuudet voidaan siis tarkastaa useammin kolmen vuoden jakson aikana.

Valvontakohteen kunkin tarkastuskerran tarkastustulokset julkaistaan Oiva-raporteissa, jotka ovat nähtävissä www.oivahymy.fi -internetsivulla. Sellaisissa elintarvikehuoneistoissa, joissa asiakkaat asioivat, Oiva-raportin tulee olla näkyvissä myös sisäänkäynnin yhteydessä. Lisäksi Oiva-raportit tulee julkaista yritysten omilla kotisivuilla.

Valvonta-asetuksen (EU 625/2017, II luku, I jakso, 9 artikla, kohdat 4) mukaisesti virallinen valvonta on suoritettava ilman ennakoilmoitusta, paitsi jos tällainen ilmoitus on tarpeen ja asianmukaisesti perusteltu virallisen valvonnan suorittamista varten. Jos virallinen valvonta suoritetaan toimijan pyynnöstä, toimivaltainen viranomaisena voi päättää, annetaanko siitä ennakoilmoitus vai ei. Virallinen valvonta, josta annetaan ennakoilmoitus, ei estä sellaisen virallisen valvonnan suorittamista, josta ei anneta ennakoilmoitusta.

Espoon seudun ympäristöterveys tekee elintarvikevalvonnan tarkastukset pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta. Tarkastuskäynnistä voidaan kuitenkin sopia ennalta perustellusta

syystä, kuten jos kyseessä on laaja asiakirjatarkastus tai kun tarkastus on kohteen ensimmäinen ja sillä on tarkoitus käydä laajasti läpi kohteen omavalvontaa ja toimintaa. Myös laitosten hyväksymiseen ennen toiminnan alkamista tai toiminnan olennaista muutosta liittyvät tarkastukset sovitaan toimijan kanssa ennalta. Joissain tapauksissa tarkastuksesta ilmoitetaan juuri ennen tarkastustapahtumaa, mikäli se on tarpeellista esim. sisäänpääsyn varmistamiseksi.

Useimmiten tarkastukset tehdään valvontakohteessa. Jos kohteella ei ole tarkastettavaa elintarvikehuoneistoa (esim. virtuaalihuoneistot), tarkastus voidaan suorittaa myös Espoon seudun ympäristöterveyden toimistolla tai etäyhteydellä asiakirjatarkastuksena.

Uuden ilmoitettavan elintarvikehuoneiston aloittaessa toimintansa tai toiminnan olennaisesti muuttuessa huoneistoon tehdään ensimmäinen tarkastuskäynti keskimäärin 1-6 kuukauden kuluttua toiminnan aloittamisen jälkeen. Tarkastuksella varmistetaan, että tilat vastaavat ilmoituksen tietoja sekä arvioidaan rakenteiden, tilojen, toiminnan ja omavalvonnan lainsäädännön vaatimustenmukaisuus.

Toimijan vaihdoksesta tulee tehdä Espoon seudun ympäristöterveyteen ilmoitus. Toimijan vaihdoksen yhteydessä kohteeseen pyritään tekemään suunnitelmallinen tarkastus 1-6 kuukauden kuluessa toimijan vaihtumisesta.

Tarkastukseen sisältyy kohteen asiapapereihin ja edellisiin valvontaraportteihin / tutkimustuloksiin ennakolta tutustuminen, tarkastus ja tarkastuskertomuksen laadinta. Tarkastuksella arvioidaan kohteessa harjoitettavaa toimintaa ja tilojen soveltuvuutta toimintaan havainnoimalla sekä toimijaa ja henkilökuntaa haastatteleamalla. Tarkastuksilla valvotaan myös toimijan omavalvonnan toimivuutta. Tarkastusten yhteydessä voidaan ottaa näytteitä ja tehdä mittauksia kohteen, kohteessa harjoitettavan toiminnan tai siellä valmistettavien tuotteiden turvallisuuden ja määräystenmukaisuuden arvioimiseksi. Tarkastus voi olla myös pelkkä asiakirjatarkastus, joka voidaan tehdä kohteessa, valvon-tayksikön toimistolla tai etäyhteyksiä käyttäen.

Mikäli tarkastuksella havaitaan puutteita tai epäkohtia, jotka eivät suoranaisesti heikennä elintarviketurvallisuutta, toimijalle annetaan tarkastuksen yhteydessä ohjausta ja neuvontaa epäkohtien poistamiseksi. Havaittaessa elintarviketurvallisuutta heikentäviä epäkohtia, annetaan kehoitus poistaa epäkohta määräajassa. Määräajan päättymisen jälkeen tehdään aina uusintatarkastus.

Espoon seudun ympäristöterveydessä on laadittu ohjeita mm. elintarvikkeiden tarjoilupaikoille, myyntipaikoille, kuljetustoiminnalle ja kotona tapahtuvalle valmistukselle, joissa kerrotaan kootusti toiminnalle lainsäädännössä asetetuista vaatimuksista ja vaatimusten soveltamisesta käytäntöön. Yksikkö on osallistunut myös valvontayksikköjen yhteistyönä tehtyjen ohjeiden laadintaan. Näin on työstetty esim. ohje omavalvontanäytteenotosta myynti- ja tarjoilupaikoille. Valvontayksikkö pyrkii myös hyödyntämään keskusviranomaisten ohjeita tehokkaasti ja kommentoimaan valmisteilla olevia ohjeita.

2.4.3 Tarkastuskertomus ja neuvottelumuistiot

Tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomukset VATI – järjestelmän kautta. Oiva-tarkastuskertomus sekä julkaistava Oiva-raportti pyritään lähettämään toimijalle 8 työpäivän kuluessa tarkastuksen tekemisestä. Toimijalle tarkastuksella annettu ohjaus ja neuvonta kirjataan pääkohdiltaan tarkastuskertomukseen. Huomautukset ja kehotukset määräaikaikoinen ilmenevät myös tarkastuskertomuksesta.

Myös muista tarkastuskäynneistä laaditaan tarkastuskertomus. Tarkastuskertomus pyritään lähettämään kohteeseen kahden viikon kuluttua valvontakäynnistä. Tarkastuskertomukseen kirjataan tarkastuksen aihe, tarkastetut asiat, suoritettavat mittaukset ja tehdyt havainnot, annetut

kehotukset (elintarvikelaki 53 §) korjata havaitut epäkohdat sekä korjaustoimenpiteille annettu määräaika.

Toimijan suunnitelmassa uutta toimintaa tai toiminnan olennaista muuttamista, pyritään antamaan toimijalle ohjausta ja neuvontaa sähköpostin ja puhelimen välityksellä sekä tarvittaessa järjestetään neuvotteluita toimijan kanssa etäyhteyksin tai ympäristöterveyden toimitiloissa. Erilaisia palavereja ja neuvotteluita voidaan toimijoiden kanssa järjestää tarvittaessa myös muissa tilanteissa. Toimijan kanssa käydyistä neuvotteluista tehdään muistio, joka tallennetaan VATI-järjestelmään ja lähetetään toimijalle. Muilla tavoilla annetusta ohjauksesta ja neuvonnasta tehdään merkintä VATI-järjestelmään, josta annetun neuvonnan pääpiirteet selviävät.

Uusien toimitilojen suunnitelmista tai tilojen olennaisista muutoksista voidaan pyynnöstä antaa lausunto toimijalle tai muulle taholle, kuten rakennusvalvontaviranomaiselle. Elintarvikevalvonta ei kuitenkaan tee suunnitteilla olevaan elintarvikehuoneistoon neuvontakäyntejä paikan päälle ennen toiminnan alkamista (ilmoitettu elintarvikehuoneisto). Myöskään olennaisten muutosten yhteydessä elintarvikevalvonta ei tee ylimääräisiä neuvontakäyntejä tiloihin. Muutoksiin liittyvää ohjausta ja neuvontaa voidaan kuitenkin antaa suunnitelmallisen tarkastuksen yhteydessä. Mikäli tämä pidentää tarkastukseen käytettävää aikaa, veloitetaan käynnistä taksan mukaisesti käytetyn ajan mukaan. Mikäli lausuntoja tai neuvontaa toivotaan,

tulee toimijan olla hyvissä ajoin yhteydessä elintarvikevalvontaan suunnitelmistaan. Elintarvikevalvontaviranomaiselle tulee varata 3 viikkoa aikaa antaa lausunto suunnitelmista. Mikäli suunnitelmat ovat hyvin laajat tai annetut taustatiedot hyvin puutteelliset, aikaa vaaditaan enemmän.

2.4.4 Hallinnolliset pakkokeinot

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään elintarvikevalvonnassa silloin, kun elintarvikealan toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin elintarvikelainsäädännön noudattamiseksi, eivätkä muut valvontatoimenpiteet elintarvikealan toimijan velvoittamiseksi noudattamaan lainsäädännön vaatimuksia ole riittäviä. Espoon sosiaali- ja terveystieteiden lautakunta on siirtänyt elintarvikelain 32 §:n mukaisesti hallinnollisia pakkokeinoja koskevaa toimivaltaa kunnan viranhaltijalle lievempien pakkokeinojen osalta, mutta esimerkiksi päätöksen uhkasakon asettamisesta viranhaltijan antaman määräyksen tehostamiseksi tekee lautakunta. Viranhaltijalle delegoituja pakkokeinoja ovat elintarvikemääräysten vastaisuuden poistaminen, kieltä, elintarvikkeen markkinoilta poistaminen ja yleinen tiedottaminen, hal-tuunotto sekä elintarvikkeen käyttöä ja hävittämistä koskeva päätös. Valvontaviranomaisen tekemät tarkastukset elintarvikemääräysten noudattamatta jättämiseen perustuvien toimenpiteiden (pakkokeinojen) valvomiseksi ovat toimijalle maksullisia.

2.5 Sisämarkkinatuonnin valvonta

Ensisääpumistoiminta poistui lainsäädännöstä vuoden 2019 lopulla ja samalla eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonta siirtyi Ruokavirastolta paikallisviranomaisille. Samalla erilliset ensisääpumisvalvonnan tarkastukset päättyivät ja valvonta siirtyi osaksi Oiva-valvontaa. Vuoden 2020 aikana elintarvikevalvontaa tekevät viranomaiset ovat osallistuneet Ruokaviraston järjestämiin koulutuksiin aiheen tiimoilta. Espoon seudun ympäristöterveyden tiedossa on vuoden 2020 marraskuussa 39 alueellaan toimivaa eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuojaa. Tämä on merkittävästi enemmän kuin vuosi sitten, jolloin toimijoita oli tiedossa 22.

Sisämarkkinatuonnin siirtyminen osaksi Oiva-valvontaa vaatii aikaa henkilöstön kouluttautumiseen. Lisäksi tarkastuksiin tulee varata entistä enemmän aikaa ja kasvaneet kohdemäärät tulevat vaikuttamaan myös tarkastusten määrään. Joidenkin kohteiden

tarkastustiheyttä joudutaan nostamaan, jotta sisämarkkinatuonti saadaan asianmukaisesti tarkastettua. Myös toimijoiden tietojen päivittäminen tietojärjestelmiin ja heidän ohjaamisensa on vaatinut ja tulee vaatimaan huomattavasti työaikaa.

Uusi sisämarkkinatuojaja tekee ilmoituksen Espoon seudun ympäristöterveyteen viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan suunniteltua aloitusajankohtaa. Toimijan, jolla jo on ilmoitettu elintarvikehuoneisto, tulee myös tehdä sisämarkkinatuonnin aloittaessaan ilmoitus toiminnan olennaisesta muutoksesta elintarvikevalvontaviranomaiselle. Toiminta tullaan tarkastamaan kuuden kuukauden sisällä toiminnan alkamisesta tai olennaisesta muutoksesta. Uuden sisämarkkinatuojan aloittaessa tai vanhan toimijan muuttaessa toimintaansa, tullaan tekemään erillinen sisämarkkinatuonnin valvontaan keskittyvä Oiva-tarkastus tuonnin aloittamisen jälkeen.

2.6 Näytteenotto, näytteen tutkiminen ja tutkimustulokset

Viranomaisnäytteiden tutkimustulosten perusteella voidaan selvittää elintarvikealan toimijan omavalvonnan toimivuutta sekä tuotteiden turvallisuutta ja määräystenmukaisuutta. Näytteenottosuunnitelma, joka sisältää vuodelle 2021 sekä toimijalle maksuttomat ympäristöterveyden projektit, että toimijan kustannuksella otettavat viranomaisvalvonnan näytteet, on esitetty elintarvikevalvontasuunnitelman lopussa (Taulukko 4.).

Valvontayksikkö pyrkii mahdollisuuksien mukaan osallistumaan elintarvikevalvontaohjelmaan sisältyviin valvonta- ja seurantaohjelmiin sekä hankkeisiin liittyvään näytteenottoon. Kaikista vuoden 2021 projekteista ei ole suunnitelmaa laatiessa ollut käytettävissä tarkempaa ohjeistusta, joten osallistumisen suunnittelu jää myöhempään ajankohtaan.

Valvontanäytteitä otetaan riskiperusteisesti. Näytteenottoa kohdennetaan erityisesti tuotteisiin, joiden ominaisuuksiin toimijat voivat itse vaikuttaa tai joihin kohdistuu erityisiä vaatimuksia. Kohteen valvontahistoria, kuten aikaisemmat näytetulokset, kohteeseen liittyvät asiakasvalitukset, ruokamyrkytyspäilyt, tiedossa olevat puutteet elintarvikkeiden käsittelyssä tai omavalvonnan toteuttamisessa, otetaan huomioon näytteenoton suuntaamisessa valvontakohteille. Valvoakseen toimijan omavalvonnan toteutumista, voi viranomaisen harkintansa mukaan ottaa toimijalle maksullisia valvontanäytteitä (Taulukko 5).

Valvontasuunnitelman ulkopuolelta valvontayksikkö on varautunut tutkituttamaan elintarvikenäytteitä myös kuluttajavalitusten perusteella.

Valvontayksikön ottamat elintarvikenäytteet tutkitutetaan pääasiassa Helsingissä Metropolilab-laboratoriossa, joka on Ruokaviraston viranomaisvalvontanäytteiden tutkimuksiin hyväksymä laboratorio.

Metropolilab ja pääkaupunkiseudun kunnat ovat sopineet erityyppisille elintarvikkeille tutkimuspaketteja, joissa on otettu huomioon elintarvikelainsäädäntö ja Ruokaviraston suositukset. Tapauskohtaisesti laboratorion tai toimijan kanssa sopimalla voidaan analyysivalikoimaa muuttaa.

Viranomaisnäytteiden tutkimustulos merkitään VATI-järjestelmään ja alkuperäinen analyysitodistus arkistoidaan. Toimija saa kopion analyysitodistuksesta suoraan laboratorion kautta. Jos elintarvikenäyte arvioidaan tutkimuksissa laadultaan huonoksi, otetaan yhteyttä toimijaan ja kehoitetaan häntä selvittämään syy tulokseen sekä tekemään korjaavat toimenpiteet. Korjaavien toimenpiteiden jälkeen pyritään ottamaan uusintänäyte vastaavasta elintarvikkeesta, jotta voidaan varmistua tehtyjen toimenpiteiden riittävydestä.

Näyteprojekteista laaditaan kirjallinen yhteenveto ja näytteiden tutkimustuloksia hyödynnetään valvonnan kohdistamisessa ja valvontasuunnitelmien laadinnassa.

2.6.1 Varautuminen ruokavälitteisen sairastumisen tai muun terveyshaittaepäilyn selvittämiseen

Valvontayksikön määrärahasa on varauduttu mahdollisten ruokavälitteisiin sairastumisiin liittyvien näytteiden tai muiden elintarvikkeista aiheutuvien terveysvaarojen tutkimiseen. Ruokamyrkytyspäilyjä selvitetessä otetaan tarvittaessa elintarvike-, vesi- sekä pintahygienianäytteitä. Näytteiden tutkimuksessa noudatetaan tapaukseen soveltuvin osin Ruokaviraston ohjetta 1028/1 (Toiminta elintarvikkeisiin liittyvissä terveysvaaratilanteissa, Näytteiden tutkiminen elintarvike- ja vesivälitteisissä epidemioissa).

2.7 Terveysvaaratilanteet ja takaisinvedot

Kunnan on selvitettävä alueellaan ilmenevät elintarvikkeisiin liittyvät terveysvaaratilanteet kuten ruokamyrkytykset ja muut elintarvikkeivälitteiset vaaratilanteet. Valvontayksikössä on menettelytapaohje terveysvaaratilanteiden hoitoon ja työohjeet ruokamyrkytyspäilyjen selvittämiseen. Espoon, Kauniaisten ja Kirkkonummen elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitystyöryhmä on nimetty Valtioneuvoston asetuksen (1365/2011, 4 §) mukaisesti ja työryhmällä on toimintaohje, joka kattaa Ruokaviraston valtakunnallisen valvontaohjeessa esitetyt keskeiset tehtävät. Työryhmä kokoontuu vuosittain.

Epäiltäessä, että terveysvaaraa aiheuttavaa elintarviketta on seutuyksikön valvontakohteessa, ryhdytään heti toimenpiteisiin, jotta ko. elintarvike saataisiin pois markkinoilta. Takaisinvedossa toimitaan Ruokaviraston takaisinvedosta ja sen ilmoittamisesta antamien ohjeiden mukaan.

Euroopan komission ylläpitämän elintarvikkeita ja rehuja koskevan nopean hälytysjärjestelmän (RASFF) avulla tiedotetaan jäsenvaltioille sähköisesti terveysvaaraa aiheuttavista elintarvike- ja rehueristä. Ruokavirasto lähettää ns. RASFF-ilmoitukset kuntiin. Näiden ilmoitusten perusteella seutuyksikön alueella jäljitetään noin 15-20 kertaa vuodessa, onko toimijoilla epäilyttävää elintarvike-erää. Yksittäinen RASFF-ilmoitus voi koskettaa useita alueen toimijoita ja vaatia merkittävän työaikapanostuksen.

2.8 Elintarvikevalvontasuunnitelman seuranta ja toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumista seurataan säännöllisesti sekä valvontajärjestelmään merkittyjen suoritustietojen, että taloudenhallintaohjelman taloustoteumatietojen avulla. Suoritustoteumatiedot käsitellään elintarvikevalvonnan tiimipalaverissa kerran kuukaudessa. Lisäksi koko yksikön suoritteita tarkastellaan kuukausittain yksikköpalavereissa ja yksikön taloustietoja esitellään koko henkilöstön yhteisissä palavereissa vähintään kahdesti vuodessa.

Elintarvikevalvonnan toteutuneet tarkastukset, toimenpiteet ja näytteenotot raportoidaan sähköisesti keskusvalvontaviranomaisille. Suunnitelman toteutumisen arviointi viedään vuosittain maaliskuussa sosiaali- ja terveyslautakunnan käsiteltäväksi.

Taulukko 3. Elintarvikevalvonnan tarkastussuunnitelma vuodelle 2021

Elintarvikevalvonnan tarkastussuunnitelma vuodelle 2021						
Toimintaluokka ja riskiluokka	Toimintatyyppiesimerkkejä	tark./vuosi	Valvonta kohteita	Kohdetoimintoja	aika (h)* Kunt	tarkastukset yht.
Liha-ala	Leikkaamo, jauhelihan ja raakalihavalmisteiden valmistus, kypsien					

	lihatuotteiden valmistus, lahtivajat					
1-6		0,5-6	6	6	1-6	11
Maitoala	Juuston, jäätelön (pastöroimattomasta maidosta), voin ja maitonesteiden valmistus					
6		4	4	4	2-6	4
Kala-ala	Kalajalosteiden valmistus, tuoreiden kalastustuotteiden käsittely					
4-6		2-4	2	2	2-6	3
Vilja ja kasvis ala	Kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistus, leipomot, pakkaamotoiminta ja ruoka- ja kahvileipien valmistus					
1-5		0,35-3	58	60	1-6	33
Elintarvikkeiden valmistus	Juomien valmistus, yhdistelmätuotteiden valmistus, muu elintarvikkeiden valmistus					
1-4		0,35-2	21	21	1-4	18
Elintarvikkeiden myynti	Elintarvikkeiden vähittäismyynti					
0-4		0-2	311	317	2-4	180
Elintarvikkeiden myynti	Elintarvikkeiden tukkumyynti					
1-3		0,35-2	19	19	2-6	4
Elintarvikkeiden vienti ja tuonti	Elintarvikkeiden maahantuonti, elintarvikkeiden maastavienti					
1-5		0,35-3	87	87	1-6	29
Elintarvikkeiden tarjoilu	Ravintola, koulu- ja päiväkotiruokala, suurtalouskeittiö, pitopalvelu, grilli, kahvila, pikaruokapaikka					
0-5		0-3	1380	1402	1-6	764
Elintarvikkeiden kuljetus	Elintarvikkeiden kuljetus					
1-2		0,35-0,5	30	30	1-4	4
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	Eläimistä saatavien elintarvikkeiden varastointi, pakkaaminen ja muu elintarvikkeiden varastointi					

0-4		0,35-1	34	35	1-5	12
Elintarvikekontaktimateriaalit	Elintarvikkeiden kanssa kosketuksiin joutuvan materiaalin valmistaminen, maahantuonti, maastavienti, välittäminen					
1-3		0,35-1	100	100	2-6	6
Alkutuotanto	Kasvien kasvatus, viljely ja sadonkorjuu, lypsäminen ja muut eläintuotannon vaiheet ennen teurastusta, itujen tuotanto					
		tarvittaessa-1	347	358	1-3	4
Yhteensä						1072
Uusinta-/seurantatarkastukset 10%						107
Kaikki suunnitelmalliset tarkastukset yhteensä						1179
* suunnitelmassa ilmoitettu tarkastusaika on vähimmäisaika silloin, kun tarkastuksella ei havaita epäkohtia ja tarkastuksen loppuarvosana on oivallinen. Mikäli tarkastuksella havaitaan epäkohtia ja niihin liittyen annetaan ohjausta ja neuvontaa, huomautuksia tai kehotuksia, tarkastusaika pitenee ja tarkastuksesta laskutetaan käytetyn ajan mukaisesti.						

Taulukko 4. Ympäristöterveyden elintarvikenäyteprojektit vuonna 2021.

1. Raakamakkaroitten hygieeninen laatu ja jäljitettävyyden vähittäismyymälöissä vuosina 2020 ja 2021		
Projektin aikataulu	Näytteenottoaikat	Suunniteltu näytemäärä, kpl
Projektin suunnittelu ja toteutus vuonna 2020 ja 2021. Yhteenveto tuloksista projektisuunnitelman mukaisesti.	Elintarvikemyymälöiden palvelumyynti	10 – 20 kpl
<p>Näytteiksi otetaan elintarvikepalvelumyynnissä olevia raakamakkaroita. Näytteenoton yhteydessä selvitetään mm. jäljitettävyyttä. Projektin laaditaan tarkempi projektisuunnitelma.</p> <p>Projektissa näytteistä tutkitaan; alustava aistinvarainen arviointi, aerobisten mikrobien kokonaispesäkeluku, <i>Escherichia coli</i>, <i>Staphylococcus aureus</i> ja Sulfiittia pelkistävät klostridit. Näytteenotto ja tutkimukset ovat toimijalle maksuttomia (projekti). Uusintanäytteenotto ja tutkimukset ovat toimijoille maksullisia.</p>		
2. Tarjoilupaikkojen vitriinissä myynnissä ja tarjoilussa olevien helposti pilaantuvien elintarvikkeiden hygieeninen laatu vuosina 2020 ja 2021		
Projektin aikataulu	Näytteenottoaikat	Suunniteltu näytemäärä, kpl
Elintarvikenäytteet: - leivokset yms. ja smoothie - täytetyt sämpylät yms. Yhteenveto: alkuvuosi 2022	Kahvilat ja muut tarjoilupaikat	20 – 30 kpl/vuosi
<p>Projekti on kaksi vuotinen, v. 2020 näytteitä otetaan vitriinissä tarjolla olevista leivoksista, täytekekkipaloista ja smoothie ja v. 2021 näytteinä ovat tarjoilupaikassa valmistetut täytetyt sämpylät, voileivät, riisipiirakat munavoilla yms.</p> <p>Projektissa leivoksista, täytekekkipaloista jne. tehdään mm. seuraavia tutkimuksia: alustava aistinvarainen arvio, aerobisten mikrobien kokonaispesäkeluku (ei hapantamatuotteita)</p>		

sisältävistä), *Bacillus cereus*, *Staphylococcus aureus*, *Escherichia coli*. Smoothie tutkimukset mm. *Escherichia coli*, *Bacillus cereus* ja homeet.
 Projektin molemmille vuosille laaditaan tarkemmat suunnitelmat, jossa on kerrottu näytteiden tutkimukset, tutkimusten arviointiperusteet ja muut selvitykset.
 Näytteenotto ja tutkimus ovat toimijalle maksuttomia (projekti). Uusintanäytteidenotto ja tutkimukset ovat toimijoille maksullisia.

3. Sisämarkkinatuodun lihan salmonellatutkimukset vuonna 2021

Projektin aikataulu	Näytteenottoaikat	Suunniteltu näytemäärä, kpl
Elintarvikenäytteet EU:n sisämarkkinoilta tuodusta erikoistakuiden piirissä olevasta lihaeristä	Sisämarkkinatuojiksi ilmoittautuneet elintarvikehuoneistot.	8 – 15 näytettä

Projekti aloitetaan vuonna 2021 ja tarvittaessa jatketaan vuonna 2022. Yksittäinen näyte koostuu suunnitelman mukaisesta määrästä osanäytteitä. Projektin aikana saadun tiedon pohjalta suunnitellaan ja kartoitetaan tarvetta säännölliselle salmonella-näytteenotolle sisämarkkinatuotujen salmonellaerikoistakuiden piiriin kuuluvien lihaerien osalta. Näytteenotto ja tutkimukset ovat toimijalle maksuttomia (projekti).

4. Tarjoilupaikkojen raa'an raakojen kalojen hygieeninen laatu vuonna 2020 ja 2021

Projektin aikataulu	Näytteenottoaikat	Suunniteltu näytemäärä, kpl
Elintarvikenäytteet: Projektisuunnitelman mukaisesti vuonna 2020 ja 2021 Raportointi: Vuoden 2022 alussa.	Ravintolat ja henkilöstöravintolat	15-20

Näytteitä otetaan ravintoloista, henkilöstöravintoloista yms. tarjoilupaikoista, joissa on saatavilla raakaa kalaa. Kala voi olla tuoretta tai tarjoilupaikassa jäädytettyä. Näytteenoton yhteydessä selvitetään kalan toimittaja ja toimituspäivä, alkuperämaa, jäädytyspäivä ja/tai viimeinen käyttöpäivä. Näytteet tutkitaan viimeisenä käyttöpäivänä.

Projektissa näytteistä tutkitaan mm. alustava aistinvarainen laatu, aerobisten mikrobien kokonaispesäkeluku kalasta ja rikkivetyä tuottavat bakteerit. Kyseessä on yhteistyöprojekti pääkaupunkiseudun elintarvikevalvontojen kanssa ja siihen laaditaan tarkempi projektisuunnitelma.

Näytteenotto ja tutkimukset ovat toimijalle maksuttomia (projekti). Uusintanäytteidenotto ja tutkimukset ovat toimijoille maksullisia.

Taulukko 5. Muut kohteista otettavat omavalvonnan valvontanäytteet

Näytteenotto ja näytteistä tehtävät tutkimukset ovat toimijoille maksullisia. Tutkimukset määräytyvät tuotekohtaisten tutkimuspakettien mukaisesti.

Toimintaluokka	Omavalvonnan toimivuuden varmistukseksi otettavat näytteet (toimijan kustannuksella)
	Esimerkkejä näytteistä
Liha-ala	
Leikkaamo Jauhelihan valmistus Raakalihavalmisteiden valmistus Lihavalmisteiden valmistus (kypsä)	Tuotenäytteet (mahdollisesti osanäytteitä) Tuotantoympäristöstä otettavat näytteet Salmonellanäytteet sisämarkkinatuonnin lihaeristä
Vilja-kasvisala	
Leipomotuotteiden valmistus Ruoka- ja kahvileipiä valmistus	Konditoriatuotteet ja niiden raaka-aineet Leipomoeinekset ja niiden raaka-aineet Raakamunavalmiste Uppopaistorasva Leivän suolapitoisuus
Kasvis-, marja- ja hedelmä-tuotteiden valmistus	Tuotantoympäristöstä otettavat näytteet

Elintarvikkeiden valmistus	
Yhdistelmä elintarvikkeiden valmistus	Tuotenäytteet (mahdollisesti osanäytteitä) Tuotantoympäristöstä otettavat näytteet
Elintarvikkeiden vienti, tuonti, varastointi, pakkaaminen sekä tukkumyynti	
Maahantuojat Eläimistä saatavien elintarvikkeiden varastointi Elintarvikkeiden tukkumyynti, teollisesti pakattuja helposti pilaantuvia elintarvikkeita	Riskiperusteisesti mahdollisesti tuotenäytteitä
Elintarvikkeiden myynti (noin 10 näytettä/vuosi)	
Vähittäismyynti pakkaamattomia ja pakattujen elintarvikkeiden myynti	Edellä mainitut projektit lisäksi riskiperusteisesti: salaattibaarit ja vastaavat, savustustoiminta, harvapurku, tuore kala
Tarjoilupaikat (noin 20 näytettä/vuosi) ja ulkomyynti (5 – 10 näytettä/vuosi)	
Ravintolatoiminta Grilli- tai pikaruokatoiminta Kahvilatoiminta Keskuskeittiötoiminta Valmistuskeittiöt Pitopalvelu	Edellä mainittujen projektien lisäksi riskiperusteisesti: Pizzojen täytteet Esikäsitelty raaka kala ja kalavalmisteet Esikäsitelty raaka liha ja lihavalmisteet Vihersalaatit Täytetyt sämpylät, voileivät jne. Esivalmistetut/-käsitellyt elintarvikkeet Jäähdytetyt ruuat, lisäkkeet ja jälkiruuat Raakakakut Kohteessa valmistetut gluteenittomat elintarvikkeet/ruuat
Ulkomyynti ja ulkomyyntiin valmistavat tarjoilupaikat	Näytteitä ulkomyyntipisteistä ja/tai valmistustilasta/-huoneistosta.

3. TERVEYDENSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA

3.1 Johdanto

Terveydensuojelulain (763/1994) tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Lain tavoitteena on myös ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa. Terveyshaittoja voi syntyä esimerkiksi talousveden ja uimaveden huonosta laadusta, puutteellisesta hygieniasta sekä asuntojen, koulujen ja julkisten tilojen sisäilman laadun seurauksena. Kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua niin, että asukkaille turvataan terveellinen ympäristö.

Terveydensuojelun yleisen suunnittelun ja valvonnan ylin johto ja ohjaus kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Sosiaali- ja terveysministeriön alainen keskusvirasto, Valvira, ohjaa terveydensuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten toimeenpanoa ja valvontaa. Aluehallintovirasto ohjaa ja valvoo alueellaan terveydensuojelua.

3.2 Kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtävät

Terveydensuojelulain 6 §:n mukaan kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma siten, että valvonta on laadukasta, riskiperusteista, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää. Valvontasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon 4 a §:ssä tarkoitettu terveydensuojelun valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa.

Terveydensuojeluviranomaisena toimii Espoon, Kauniaisen ja Kirkkonummen alueella Espoon sosiaali- ja terveyslautakunta ja valvontaa suorittaa Espoon seudun ympäristöterveys -valvontayksikkö.

Espoon seudun ympäristöterveydessä terveydensuojeluvalvontaan kuuluvia tehtäviä (sisältää myös tupakkalakiin liittyviä tehtäviä) tekee vuoden 2020 lopussa 11 henkilöä ja yksi heistä osa-aikaisesti. Henkilötyövuosia terveydensuojeluvalvonnan sekä tupakkalain tehtäviin v. 2021on käytettävissä noin 10. Tarkemmin terveydensuojeluvalvonnan työpanoksen jakautumisesta valvonnan eri osa-alueille kuvataan tiimin omassa työnjakotaulukossa.

Toimintavuonna terveydensuojeluvalvonnassa on tavoitteena tehdä suunnitelmallisia tarkastuksia 376 kpl.

Terveydensuojelulain useimmat valvontakohteet ovat joko luvan- tai ilmoituksenvaraisia. Terveydensuojelulain 13 §:n mukaiset toiminnot ovat ilmoituksenvaraisia ja kuuluvat pääsääntöisesti suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Terveydensuojeluviranomaisella on aina kuitenkin mahdollisuus riskinarvioinnin perusteella pyytää ilmoitus toiminnasta ja ottaa toiminta suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Ilmoitus on tehtävä myös silloin, kun toiminta muuttuu olennaisesti. Toiminnanharjoittajan vaihtuessa on uuden toiminnanharjoittajan ilmoitettava asiasta terveydensuojeluviranomaiselle. Terveydensuojeluviranomainen antaa ilmoituksen tekijälle todistuksen ilmoituksen vastaanottamisesta ja kirjaa ilmoituksen tiedot VATI -tietojärjestelmään, jolloin toiminta tulee suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Ilmoitukset pyritään käsittelemään viiveettä. Ilmoituksen käsittelystä peritään taksan mukainen maksu. Terveydensuojeluviranomainen tekee suunnitelmallisen tarkastuksen kohteeseen ja tarvittaessa tarkentaa toiminnasta tehtyä riskinarviointia. Terveydensuojeluviranomainen tekee ensimmäisen tarkastuksen kohteeseen keskimäärin 1- 6 kuukauden kuluttua ilmoituksen saatuaan. Terveydensuojeluviranomainen voi antaa kieltoja ja määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä terveyshaitan poistamiseksi tai sen ehkäisemiseksi terveydensuojelulain 51 §:n mukaisesti.

Kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on huomioitava toiminnan kehittäminen ja muu kunnan tehtävänä oleva terveydensuojelulain tarkoittama valvonta sekä siihen varattavat henkilöresurssit ja työaika. Tällaista muuta valvontaa ovat mm. erilaiset yllättävät valvontatarpeet, asumisterveysasiat, kohdekohtaisiin sisäilmatyöryhmiin osallistuminen, epidemiaselvitykset ja asukkaiden tekemien yhteydenottojen johdosta tehdyt selvitykset ja valvontatoimet. Lisäksi työaika varataan ilmoitusten sekä hakemusten käsittelyyn ja neuvontaan sekä erilaisten lausuntojen valmisteluun, häiriötilannesuunnitteluun ja yhteistyöhön viranomaisten ja sidosryhmien kanssa. Työaika varataan myös palvelusähköpostiin ja -puhelimiin vastaamiseen ja laatutyöhön.

Valvontasuunnitelman ulkopuolisia kohteita valvotaan asukkaiden ja tilojen käyttäjien yhteydenottojen perusteella. Nämä suunnittelemattomat valvontatapaukset ovat ensisijaisia suhteessa säännölliseen valvontaan, sillä yleensä niiden taustalla on terveyshaittaepäily. Valvontasuunnitelman ulkopuolisia kohteita ovat mm. yksityiset asunnot, joista tulee useita satoja yhteydenottoja vuosittain koskien terveyshaittaepäilyjä. Kaikkiin yhteydenottoihin reagoidaan ja osa näistä yhteydenotoista tulee vireille ja johtaa toimenpiteisiin sekä asunnontarkastuksiin terveyshaitan arvioimiseksi.

3.3 Tarkastus

Terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä. Mikäli tarkastuksessa todetaan puutteita toiminnassa tai olosuhteissa, antaa terveydensuojeluviranomainen haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset ohjeet, toimenpidekehotukset tai -määräykset määräaikaan. Terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet tarkastetaan suunnitelman mukaisesti ja siten, että oleellimmat terveydensuojelun näkökohdat tulevat tarkastetuiksi. Terveydensuojeluviranomainen pyrkii ennaltaehkäisemään terveyshaittoja sekä edistämään asuin- ja lähiympäristön terveellisyttä.

Tarkastuksesta sovitaan yleensä toimijan kanssa etukäteen, jotta toimija on paikalla ja hän on varannut tarkastukseen aikaa. Erityisen tärkeää tarkastuksesta on sopia hyvissä ajoin silloin, kun kyseessä on yhteistarkastus, jossa on paljon osallistujia ja aikojen yhteensovittaminen on hankalaa.

Tarkastuksia tehtäessä käytetään apuna valvontayksikön omia ohjeita sekä hyödynnetään Valvirassa laadittua terveydensuojelun valvontaohjeistoa.

Valvontakohdetyypin tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika koostuu tarkastukseen valmistautumisesta, tarkastuksen sisällöstä sekä tarkastuskertomuksen laatimisesta. Hankalissa tapauksissa haitan selvittäminen saattaa kestää kauemmin. Terveydensuojeluvalvonnan tarkastuksia voidaan tehdä perinteisen fyysisen tarkastuksen sijaan joko kokonaan tai osaksi etätarkastuksena erilaisia etäyhteyksiä, kuvia ja asiakirjoja hyödyntäen.

Tarkastusajat on määritelty taulukossa 10, Terveydensuojeluvalvonnan valvontasuunnitelma v. 2021.

Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa. Tarkastuksilla valvotaan myös toimijan omavalvonnan toimivuutta. Lisäksi tarkastuksessa selvitetään toiminnanharjoittajaa tai toiminnanharjoittajan edustajaa haastatteleamalla toiminnassa mahdollisesti tapahtuneita muutoksia tai muita terveydensuojelullisesti merkitseviä seikkoja. Tarkastukseen liittyy toimijan neuvontaa ja

ohjeistusta mm. sellaisten tarkastuksella tehtyjen havaintojen osalta, jotka toimija voi omavalvonnassaan huomioida ja näin parantaa toimintatapojaan.

Asuntojen ja terveydensuojelulain mukaisten suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevien muiden oleskelutilojen, joita ovat mm. koulut, päiväkodit, liikuntatilat, uimahallit, majoitushuoneistot, kauneushoitolat, tehostettu palveluasuminen ja vastaanottokeskukset, tarkastustoiminnassa pyritään selvittämään, onko rakennuksessa terveyshaittaa aiheuttavia vaurioita tai olosuhteita asukkaille tai tilojen käyttäjille. Tarkastuksen lisäksi kohteessa voidaan tehdä mittauksia ja/tai ottaa näytteitä. Arvioidessa terveydensuojelulain mukaista terveyshaittaa käytetään apuna sosiaali- ja terveysministeriön asetusta (545/2015) ja asetuksen soveltamisohjeita. Huomioidaan myös säteilylain (859/2018) mukaiset velvoitteet radonpitoisuuksien valvonnasta. Tarkastuksen yhteydessä ohjauksen ja neuvonnan avulla annettava ennaltaehkäisevä työ on tärkeä osa tarkastusta.

Talousvettä toimittavien laitosten osalta tarkastusten kohteina ovat vedenjakelualueet. Vedenjakelu-alueen tarkastuksella tarkastetaan, että toiminta on siitä tehdyn hakemuksen tai ilmoituksen mukaista, toiminnanharjoittajan omavalvonta ja toimintaympäristön valvonta on tehokasta. Lisäksi tarkastetaan, että riskit on arvioitu huolellisesti ja hallintatoimenpiteet on viety laitoksen toimintaan ja ohjeisiin. Jos kohteen riskinarvioinnin laadinta todetaan riittämättömäksi tai siinä on selkeitä puutteita, tarkastuksessa käydään läpi tarkemmin vedenkäsittelyprosessia ja laitoksen käytäntöjä.

Mikäli tarkastuksella todetaan puutteita toiminnassa tai olosuhteissa, terveydensuojeluviranomainen antaa tarpeelliset ohjeet, toimenpidekehotukset tai – määräykset.

Suunnitelmallisista tarkastuksista laaditaan maksullinen, asianosaisille lähetettävä tarkastuskertomus, joka pääsääntöisesti laaditaan VATI -järjestelmän tarkastuslomakepohjien avulla. Asumisterveyteen liittyvissä tarkastuksissa käytetään yksikön omaa tarkastuskertomusmallipohjaa. VATI -tarkastuslomakkeiden kehittämistyö jatkuu edelleen ja on toiveissa, että myös asumisterveystarkastuksiin saadaan oma VATI -lomakepohja.

Tarkastuskertomuksiin kirjataan pääkohdiltaan tarkastuksen aikana toimijalle annettu ohjeistus ja neuvonta. Siitä ilmenee myös huomautukset ja kehotukset sekä mahdollisille korjaustoimenpiteille tai niiden suunnitelman laatimiselle annettu määräaika.

Koronan aiheuttamista muutoksista johtuen vuoden 2020 osalta terveydensuojeluvalvonnan toteutuminen suunnitelmallisten tarkastusten osalta tulee olemaan selkeästi heikompi kuin edellisinä vuosina. Vuonna 2020 tekemättä jääneet suunnitelmalliset tarkastukset tulevat kuormittamaan valvontaa myös vuoden 2021 aikana ja tämän vuoksi osa vuoden 2021 suunnitelmallisista tarkastuksista joudutaan todennäköisesti siirtämään edelleen seuraavalle vuodelle tai myöhemmäksi ellei valvontaan saada lisäresursseja. Taulukossa kymmenen on esitetty terveydensuojelun suunnitelmallisen valvonnan tarve vuodelle 2021. Taulukossa ei ole huomioitu vuodelta 2020 siirtyviä tarkastuksia. On arvioitu, että vuoden 2020 suunnitelmallisista tarkastuksista tekemättä jää n. 40 %. Tämä tarkoittaa noin 160 vajetta tarkastuksissa.

3.4 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys

Valvontakohteiden ja valvontakohdetyyppien tarkastustiheys perustuu niissä esiintyvien riskitekijöiden arviointiin. Riskitekijöiden merkittävyyttä arvioidaan terveyshaitan toteutumisen todennäköisyyden ja vaikuttavuuden avulla sekä riskin hyväksyttävyyden (merkityksen) perusteella. Arviointi perustuu valvontakohteiden ja valvontakohdetyyppien toiminnan laatuun, laajuuteen, olosuhteiden asianmukaisuuteen, valvontahistoriaan ja käyttäjärhythmiin.

Terveydensuojelulain mukaiset valvontakohteet on tarkastettava riittävän usein ja siten, että terveyshaittaa mahdollisesti aiheuttavat tekijät havaitaan tarkastuksilla. Riskinarviointiin perustuvaa suunnitelman mukaista säännöllistä valvontaa ei voida korvata tai lopettaa terveyshaittaepäilyn käsittelyn ajaksi, joka joissain kohdetyypeissä (kuten oppilaitoksissa) voi olla pitkäkestoinen ja ketjuuntuva. Sen sijaan epäillyn terveyshaitan johdosta valvontakohteen valvonnan riskinarviointia arvioidaan uudelleen ja tarkastustiheyttä voidaan silloin mahdollisesti lisätä.

Valvira on antanut ohjeita valtakunnallisessa valvontaohjelmassa riskinarvioinnin yhdenmukaisuuden varmistamiseksi. Riskinarvioinnin perusteella suunnitelmallisen valvonnan kohteet jaetaan kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määrittyy valvontakohtetyypin tarkastustiheys.

Espoon seudun ympäristöterveys on laatinut terveydensuojelulain 13 § ilmoitusvelvollisille toimijoille ohjeen omavalvonnan toteuttamisesta. Ohje löytyy yksikön kotisivuilta.

Terveydensuojelulain 13 §:n mukaisten huoneistojen ilmoituskäsittelyn yhteydessä tehdään alustava riskinarviointi sekä annetaan ohjeistusta omavalvonnasta. Tarkastuksen jälkeen lasketaan valvontakohteen riskiluku, jonka perusteella määrittyy tarkastustiheys. Espoon seudun ympäristöterveys on tehnyt kohdekohtaista riskinarviointia, riskinarviointityötä jatketaan edelleen. Tavoitteena on, että kaikki suunnitelmallisen valvonnan kohteet on arvioitu ainakin kerran v 2024 loppuun mennessä.

Toiminnanharjoittajien ohjeistus ja neuvonta omavalvonnasta on edelleen v. 2021 painopisteenä. Uusia valvontakohteita ohjeistetaan tarkastuksilla tunnistamaan toimintansa riskit ja niiden vakavuus sekä laatimaan riskeille hallintakeinot.

Terveydensuojelulain 18 §:n mukaiset talousvettä toimittavat laitokset tarvitsevat hyväksynnän ja 18 a §:n mukaiset laitokset ovat ilmoituksenvaraisia. Talousvesivalvonnan hyväksymis- ja ilmoitusmenettelyt on kuvattu Valviran ohjeissa.

Talousvettä toimittavien laitosten omavalvonnan ja talousveden laadun viranomaisvalvonnan on perustuttava veden terveydellisen laatuun vaikuttavien riskien arviointiin ja hallintaan. Päävastuu riskinarvioinnin tekemisestä on vesilaitoksilla. Terveydensuojeluviranomainen osallistuu tekemiseen terveyshaitan arvioinnin asiantuntijana ja tekee hakemuksesta maksullisen päätöksen riskinarvioinnin hyväksymisestä. Suurimman osan toiminta-alueen talousvettä toimittavien laitosten riskinarviointityö on aloitettu ja riskinarvioinnit pyritään hyväksymään ennen seuraavan valvontatutkimusohjelman päivytystä. Riskinarvioinnin hyväksymisen myötä, myös näytteenottosuunnitelman laadintaperiaatteet muuttuivat. Valvira uudisti myös valvontatutkimusohjelmamallin v. 2019. Tähän muutostyöhön varataan edelleen työaikaa.

Suunnitelmallista valvontaa kohdistetaan vain terveydensuojelulain (763/1994) 18 §:n mukaisiin talousvettä toimittaviin laitoksiin. Edelleen kuitenkin valvotaan kaikkea terveydensuojelulain (763/1994) 16 §:ssä tarkoitettua talousvettä riskiperusteisesti.

Espoon seudun ympäristöterveys -valvontayksikön suunnitelmassa kohteiden tarkastustiheyden määrittely noudattelee valtakunnallisessa valvontaohjelmassa käytettyä kolmen eri riskiluokan perusteella määritettyä tarkastustiheyttä. Tarkastustiheydet valvontakohtetyypeittäin ilmenevät tarkastussuunnitelmataulukosta, taulukko 10.

3.5 Näytteenotto ja tutkiminen

Ympäristöterveys valvoo säännöllisen näytteenoton avulla talousveden ja uimaveden laatua. Lisäksi näyttein voidaan tutkia sisäympäristön laatua.

3.5.1 Talusvedet

Talusveden laatuvaatimukset, näytemäärät ja tehtävät analyysit on määritelty STM:n asetuksissa.

STM:n asetuksen (1352/2015) mukaisten laitosten vesinäytteiden tutkiminen on jaettu suunnitelman pohjalta tehtäviin viranomaisvalvontanäytteisiin ja omavalvontanäytteisiin. Viranomaisnäytteiden tutkimustulokset toimitetaan niiden valmistuttua valvontaviranomaiselle, joka arvioi veden laadun tutkimustulosten saavuttua.

STM:n asetuksen (401/2001) 1§:n 1 ja 2 kohdan mukaisen talusveden valvonnan kohteille on myös laadittu näytteenottosuunnitelmat. Toimijat vastaavat näytteenottosuunnitelman toteutuksesta. Näytteenotto ja näytteistä tehtävät tutkimukset ovat toimijoille maksullisia. Taulukossa kuusi on esitetty talusvesinäytteiden jakaantuminen valvontakohdetyypeittäin.

Vuoden 2021 aikana on tarkoitus saattaa loppuun toiminta-alueen paikkatietopohjainen

kaivovesien laadun kartoittaminen aiemmin kerättyjen yksityiskaivojen näytetulosten perusteella.

Viranomaisvalvontaan liittyvän näytteenoton voi suorittaa myös muu kuin terveydensuojeluviranomainen. Tällöin varmistetaan talous- ja uimavesinäytteiden ottajan pätevyys. Näytteenottajan on tunnettava vesinäytteenottoon liittyvät yleiset periaatteet. Pätevyyden talusvesien, uima- ja allasvesien näytteenottamiselle voi osoittaa esimerkiksi henkilösertifioinnilla. Terveydensuojeluviranomainen voi varmistaa pätevyyden myös muilla tarkoituksenmukaisiksi katsomillaan tavoilla esimerkiksi auditoimalla näytteenoton paikan päällä.

MetropoliLab Oy ottaa ja tutkii HSY Veden valvontatutkimusohjelman mukaiset talusvesinäytteet. Kirkkonummen Veden ja Suomen Sokerin vesilaitosten valvontatutkimusohjelmien mukaiset näytteet ottaa ja tutkii LUVYLab Oy Ab. Espoon seudun ympäristöterveys huolehtii siitä, että myös alueen muiden vesilaitosten valvontatutkimusohjelmien mukaiset vesinäytteet otetaan asianmukaisesti ja näytteet tutkitaan Ruokaviraston talusvesitutkimuksiin hyväksymässä laboratoriossa.

EU-vesilaitosten (toimittaa vettä yli 1000 m³ / vrk) näytetulokset raportoidaan aluehallintovirastoon (edelleen EU-komissioon). Valvottavien talusvesinäytteiden yhteislukumäärä on n. 320 kpl.

Näytemäärissä olevat muutokset aiempaan valvontasuunnitelmaan verrattuna johtuvat riskienarvioinnin perusteella tehdyistä muutoksista veden laadun valvontaan, kohteiden toiminnan muutoksesta, toimitettavan veden määrän muutoksesta tai toiminnan lopettamisesta.

Taulukko 6. Talusvesinäytteiden jakaantuminen valvontakohtetyypeittäin vuonna 2021.

Terveysturvallisuuden mukaiset valvontakohteet, joiden talusveden laatua valvotaan viranomaisnäyttein, ja joihin tehdään valvontasuunnitelman mukainen tarkastus		
Vesilaitos tai vedenottamo	Kohteiden lukumäärä	Näytemäärä kpl / vuosi
Talousettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (STMa 1352/2015)		240
EU-raportoitava vedenjakelualue, vedentoimitus vähintään 1000 m ³ päivässä tai vähintään 5000 henkilölle (ominaisuustieto)	3	182
Muu vedenjakelualue, vedentoimitus 10 - 999 m ³ päivässä tai 50 - 4999 henkilölle (ominaisuustieto)	16	55
Talousettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (STMa 401/2001)		
Pieni vedenjakelualue, vedentoimitus < 10 m ³ /vrk tai alle 50 henkilölle (ominaisuustieto)	11	22
Terveysturvallisuuden mukaiset valvontakohteet, joiden talusveden laatua valvotaan viranomaisnäyttein, mutta joihin ei tehdä valvontasuunnitelman mukaista tarkastusta		
Muu asetuksen 401/2001 mukainen kohde. Tulosten seuranta ja ohjeistus	28	64

Suunnitelmallisen näytteenoton lisäksi talusvesikohteisiin kohdistuu mm. omavalvontaan sekä häiriötilanteisiin liittyvää näytteenottoa.

Myös yksittäisiä talusvesikaivoja tarkastetaan ja vedenlaatua arvioidaan silloin, kun on syytä epäillä terveysturvallisuutta.

3.5.2 Uimavedet

Yleisten uimarantojen veden laatua valvotaan sosiaali- ja terveysministeriön asetusten (177/2008, 354/2008) mukaisesti.

Yleisistä uimarannoista (EU-rannat), joita seutuyksikön alueella on 13 kpl, laaditaan vuosittain ennen uimakauden alkua uimarantaluettelo, joka toimitetaan aluehallintovirastoon huhtikuun loppuun mennessä. EU-uimarannoille laaditaan viranomaisvalvontaa varten seurantakalenteri, josta selviää näytteenottojen ajankohdat. Tarvittaessa otetaan lisänäytteitä mm. sinilevien varalta. Ensimmäinen näyte otetaan ennen uimakauden (15.6 – 31.8) alkua. EU-rantojen uimaveden laatu luokitellaan uimaveden valvontatutkimustulosten perusteella.

Seutuyksikön alueella on lisäksi 22 kpl pientä yleistä uimarantaa, joista otetaan kesän aikana uimavesinäytteitä laaditun seurantakalenterin mukaisesti.

Talviuintikauden (1.9 -14.6) aikana otetaan kymmenestä talviuintipaikasta yhteensä 20 näytettä.

Uimarantavesinäytteitä otetaan yhteensä 149 kpl (sisältää talviuintipaikkojen näytteenoton). Uima-rantavesinäytteet ottaa valvontayksikkö tai sopimuksen mukaan laboratorion näytteenottaja.

Uimarantavedenlaatua arvioidaan näytetulosten saavuttua. Tulokset kirjataan VATI järjestelmään, sekä asetetaan nähtäville yksikön kotisivuille. Yleisten uimarantojen valvontanäytteiden tuloksista raportoidaan aluehallintovirastoon ja koko maan tulokset raportoidaan edelleen EU-komissiolle.

Lisäksi seutuyksikössä valvotaan säännöllisesti kahdeksan uimahallin, kolmen kylpylän sekä 18 muun uima-altaan tai uimalan vedenlaatua STMa (315/2002) mukaisesti. Uimahalleista ja maauimaloista sekä muista uima-allaskohteista otetaan asetuksen mukaiset vesinäytteet laitospohjaisen valvontatutkimusohjelman sisältämän näytteenottosuunnitelman mukaisesti. Näytteenotto-tiheys on riippuvainen vuosittaisesta kävijämäärästä ja aiemmista valvontatutkimustuloksista. Näytteenoton vähimmäismäärä on 4 näytettä vuodessa. Suunnitelman mukaisia uima-allasvesinäytteitä otetaan yhteensä noin 750 kpl. Uima-allasvesinäytteiden otosta ja tutkimuksista vastaa Metropolilab Oy (tutkimuksia voidaan teettää myös muissa Ruokaviraston hyväksymissä akkreditoituissa laboratorioissa). Myös uima-allasvesinäytteiden tulokset siirretään VATI:iin. Toimenpide edellyttää ensin näytteenottotapahtumien kirjaamista järjestelmään.

Valvira on yhteistyössä ministeriön kanssa laatinut allasvesiasetukselle (STMa 315/2002) soveltamisohjeen. Tärkeä muutos oli sallia mm. kenttämittareiden käyttö viranomaisvalvonnassa. Terveysturvallisuuden varmistamiseksi kenttämittareiden käytöstä aiheutuviin toimintamallimuutoksiin tulisi koulutuksen avulla lisätä. Vuonna 2021 on tavoitteena kartoittaa toimijoiden käytössä olevat pintapuhtausnäytteiden ottoon käytettävät menetelmät ja niihin sovellettavat raja-arvot.

Taulukko 7. Uimavesinäytteenoton jakautuminen valvontakohdetyypeittäin 2021.

Valvottava uimapaikka	Kohteiden lukumäärä	Näytemäärä kpl /vuosi
Kylpylä tai vastaava	3	750
Uimahalli (ei sis. Tapiolan uh)	8	
Uima-allas	18	
Yleinen uimaranta	13	60
Pieni yleinen uimaranta	22	69
Talviuintipaikka	10	20

3.5.3 Sisäympäristön laatu

Sisäympäristön laatua selvitetään tarvittaessa erilaisilla näytteenotoilla ja mittauksilla. Esimerkiksi rakennusmateriaalinäytteiden mikrobiviljelytuloksia voidaan verrata asumisterveysasetuksen soveltamisohjeessa annettuihin toimenpiderajoihin. Asumisterveysasetuksessa (STM:n asetus 545/2015) korostetaan sisäilmatutkimusten kokonaisarviointia. Terveysturvallisuuden varmistamiseksi voi teettää selvityksiä vain asumisterveysasetuksen mukaisilla ulkopuolisilla asiantuntijoilla, jotka ovat henkilösertifioituja. Viranomaisen ei tarvitse itse arvioida ulkopuolisen asiantuntijan pätevyyttä. Tarkastuksen yhteydessä voidaan suorittaa alustavia mittauksia mm. olosuhde- ja melumittarin avulla.

3.6 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi ja raportointi

Ympäristöterveyden tulostuotoksen valvontasuunnitelman toteutumista raportoidaan säännöllisesti terveysturvallisuuspalvelualueen tasolle mm. suoritustietojen ja taloudentoteumatietojen osalta. Kerran kuussa suunnitelman toteutumista käsitellään tiimipalaverissa ja koko yksikön suoritteita tarkastellaan kuukausittain yksikköpalavereissa. Yksikön taloustietoja esitellään koko henkilöstön yhteisissä palavereissa vähintään kahdesti vuodessa.

Toteutuneet tarkastukset, toimenpiteet, näytteenotot ja näytetulokset raportoidaan sähköisesti keskusvalvontaviranomaisille. Talousveteen liittyvien tutkimustulosten kirjaaminen pyritään saattamaan VATI -järjestelmän piiriin vuoden 2021 aikana. Suunnitelman toteutumisen arviointi viedään vuosittain maaliskuussa sosiaali- ja terveyslautakunnan käsiteltäväksi.

Aluehallintovirastot arvioivat kuntien terveydensuojelun valvontasuunnitelmat ja niiden toteumat pääsääntöisesti arviointi- ja ohjauskäyntien yhteydessä. Edellinen AVI:n arviointi- ja ohjauskäynti Espoon seudun ympäristöterveyteen on tehty v. 2016.

3.7 Valvonnan painopistealueet

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman teemana on yhtenäinen valvonta ja yhteistyö. Tätä teemaa tukevat terveydensuojelulain valvontaohjelman painopisteet, joita ovat omavalvonnan tukeminen ja elinympäristöterveyden edistäminen. Valvontayksikkö huomioi valtakunnalliset painopisteet omassa toiminnassaan.

3.7.1 Omavalvonnan tukeminen

Terveydensuojelulakiin on kirjattu toiminnanharjoittajan omavalvonta (TsL 2 §). Toiminnanharjoittajan on tunnistettava toimintansa mahdolliset terveyshaittaa aiheuttavat toiminnot sekä pyrittävä ennalta ehkäisemään ja vähentämään niitä. Omavalvonnalla ja sen toimivuudella on tässä merkittävä rooli. Omavalvonta on toiminnanharjoittajan itsensä tekemää järjestelmällistä ja jatkuvaa toiminnan seurantaa ja arviointia. Omavalvonta koskee kaikkia toimijoita.

Yksikkö painottaa suunnitelmallisen valvonnan riskinarvioinnin edelleen kehittämistä kaikkien terveydensuojelun kohdetyyppien osalta Toiminnanharjoittajien tueksi on omavalvonnasta laadittu kirjallista ohjeistusta, jota on toimitettu kohteille sähköpostilla ja lisäksi ohje on luettavissa yksikön kotisivuilla.

Riskinarviointityötä jatketaan yhdessä talousvesilaitosten kanssa ja päivitetään valvontatutkimusohjelmat ajan tasalle. Vesilaitoksia ohjataan käyttämään pääasiassa Water Safety Plan (WSP) -työkalua toimintaympäristön seurannan, riskinarvioinnin ja muun omavalvonnan suunnittelemiseen.

Uima-allaskohteiden valvontatutkimusohjelmat pyritään saattamaan ajan tasalle vuoden 2021 aikana.

3.7.2 Elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö

Kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että turvataan terveellinen elinympäristö. Espoon seudun ympäristöterveys ohjaa ja neuvoo kuntalaisia ja toiminnanharjoittajia terveydensuojeluun liittyvissä asioissa mm. tarkastuksilla, sähköpostitse, puhelimitse ja inter-netsivuilla, jonne on laadittu erilaisia ohjeita toiminnanharjoittajien ja kuntalaisten tueksi. Kotisivuilla on lisäksi mm. yksikön laatimat ”Usein kysytyt kysymykset” vastauksineen. Uimarantavesivalvonnasta saatavat bakteeritulokset toimitetaan uimakauden päätyttyä kootusti tiedoksi kaupungin ympäristökeskukselle hyödynnettäväksi.

Elinympäristön terveellisyyteen vaikutetaan antamalla erilaisia lausuntoja mm. ympäristökeskukselle, rakennusvalvonnalle ja aluehallintovirastolle. Kaupunkien eri yksiköiden kanssa tehdään säännöllistä yhteistyötä mm. tilapalveluiden, ympäristökeskuksen, tartuntatautiyksikön, rakennusvalvonnan, työsuojelun, sivistystoimen ja varhaiskasvatuksen kanssa. Vuosittaisia yhteistyöpalavereita pidetään mm. epidemiaselvitystyöryhmän, ympäristökeskuksen tilapalveluiden ja varhaiskasvatuksen kanssa.

Terveydensuojelutiimi osallistuu aktiivisesti Uudenmaan alueiden yksiköiden eri ryhmien välisiin yhteistyöpalavereihin. Espoon seudun ympäristöterveydellä on järjestelyvastuu vuoden 2021 talous-vesiryhmän kokoontumisesta. Taulukkoon kahdeksan on koottu eri kokoonpanoja, joiden kanssa Espoon seudun terveydensuojeluviranomainen tekee yhteistyötä.

Taulukko 8. Kokoonpanoja ja tapoja, joissa Espoon seudun ympäristöterveyden terveydensuojeluviranomainen tekee yhteistyötä.

Ennalta ehkäisevä terveydensuojelu	
Luvat, ilmoitukset, suunnitelmat, lausunnot, neuvottelut, tiedotus, ohjaus ja neuvonta	<ul style="list-style-type: none"> • rakennusvalvonta • ympäristönsuojelu (kunnat ja avi) • kaavoitus (kunnat, maakunta) • sosiaalihuolto (kunnat ja avi) • terveydenhuolto (kunnat ja avi) • avin alkoholihallinto
Varautuminen häiriötilanteisiin	
Valmiussuunnittelu, varautuminen, häiriötilanneharjoitukset, suunnitelmien yhteensovittaminen	<ul style="list-style-type: none"> • pelastusviranomaisen • kunnan johto (yhteistoiminta-alueella kaikki alueen kunnat) • ELY-keskus • Puolustusvoimat • avi • THL • toiminnanharjoittajat • terveydenhuolto • laboratoriot • viestintä
Terveyshaittaepäilyn selvittäminen	
Savuhaitta, meluvalitukset, tuulivoiman terveysvaikutukset, radonturvallinen rakentaminen	<ul style="list-style-type: none"> • ympäristönsuojelu • rakennusvalvonta • avin alkoholihallinto • STUK • THL
Sisäilmatyöryhmät	
Rakennusten terveellisyyden seuranta	<ul style="list-style-type: none"> • kiinteistön omistaja • rakennusvalvonta • tilakeskus • kouluterveydenhuolto • työsuojelu • työterveys • tilojen käyttäjien edustaja • opetustoimi
Yhteistarkastukset	
Koulut	<ul style="list-style-type: none"> • kiinteistön omistaja • kiinteistön huollosta vastaava taho • tilakeskus • kouluterveydenhuolto • työsuojelu • työterveys • tilojen käyttäjien edustaja • toiminnan vastuhenkilö
Kunnan epidemiaselvitystyöryhmä	

Tartuntataudit, epidemiat, varautuminen	<ul style="list-style-type: none"> • kunnan tartuntataudeista vastaava lääkäri • tartuntatautiyhdyshenkilö • kunnan virkaeläinlääkäri • vesihuolto
---	--

3.8 Valvontakohdetyypikohtainen tarkastusten sisältö, riskiluokat ja tarkastustiheys

Terveydensuojeluvalvonnan tekemien suunnitelmallisten tarkastusten sisältö, riskiluokat ja tarkastustiheys on kuvattu taulukossa 9.

Taulukko 9. Valvontakohdetyypikohtainen tarkastusten sisältö, riskiluokat ja tarkastustiheys.

Kohdetyypit	Tarkastusten sisältö sekä riskinarviointiin liittyviä tekijöitä	Riski-luokka	Tarkastustiheys / vuosi
Majoitustoiminta, majoitushuoneistot * hotellit, * hostellit * asuntolat * maatilamatkailu * kasarmit	Tilojen soveltuvuus, varustelutaso, käymälä, pesu- ja saunatilat, yleinen siisteys, siivous- ja pyykkijärjestelyt, huoneiden astioiden pesu, sisäilman laatu, ilmanvaihto, rakenteiden kunto, tuholaisien torjunta, kiinteistön vesijohtovesi omavalvonnan laajuus ja toimivuus TupL: tupakointikiellot	2-1	0,2
Saunat	Kosteiden tilojen hygienia, käymälät, ilmanvaihto, pintojen ja kalusteiden kunto, yleinen siisteys ja siivousjärjestelyt, kiinteistön verkostovesi, omavalvonnan laajuus ja toimivuus	2	0,5
Yleiset altaat * uimahalli * uima-allas, uimala * kylpylät ja vesipuistot	Uima-altaan tarkastus: kaikki VATI:n asiat: Valvontatutkimusohjelma, häiriötilannesuunnitelma, pintapuhtausnäytteet, näytteenotto-suunnitelma, uimaveden laatu, asetuksen 315/2002 vaatimukset, toimintaympäristö, siisteys, kaikkien pintojen kunto- ja hygienia, ylläpito, käymälät ym. oheistilat, tiedotus, roska-astiat, käymälät, opasteet, hygieniaohjeet, tiedotus sekä omavalvonnan toimivuus, mm. käyttötarkkailukirjaukset ja huoltosuunnitelmat (kirjallista ov-suunnitelmaa ei vaadita) Asiakirjatarkastus: Valvontatutkimusohjelma, häiriötilannesuunnitelma, näytteenottosuunnitelma, siivoussuunnitelma, pintapuhtausnäytteet, tutkimustulokset, näytteidenotto ja verkkosivut	3	1

Yleiset uimarannat (EU -uimarannat), huomattava määrä uimareita päivässä	Rannan tarkastus: kaikki VATI:n asiat: Uimavesiprofiili, uimaveden laatu, toimintaympäristö, siisteys, ylläpito, käymälät ym. oheistilat, tiedotus, uimavesiasetuksen vaatimukset, roska-astiat, käymälät, kieltokyltit, hygieniaohjeet sekä omavalvonnan toimivuus (kirjallista ov-suunnitelmaa ei vaadita) Asiakirjatarkastus: Uimavesiprofiili, riskienarviointi, tutkimustulokset ja verkkosivut	2	1
Pienet yleiset uimarannat <i>* pienet yleiset uimarannat</i> <i>* talviuintipaikat</i>	Rannan tarkastus: kaikki VATI:n asiat: Uimaveden laatu, toimintaympäristö, siisteys, ylläpito, käymälät ym. oheistilat, uimavesiasetuksen vaatimukset, roska-astiat, kieltokyltit, tiedotus, hygieniaohjeet sekä omavalvonnan toimivuus (kirjallista ov-suunnitelmaa ei vaadita) Asiakirjatarkastus: tutkimustulokset, näytteiden otto ja verkkosivut	2	1
Yleinen liikuntatila	Sisäilma, siivouksen taso, kosteiden tilojen ja solariumin hygienia, rakenteiden kunto, vedenottopisteet, kiinteistön vesijohtovesi, omavalvonnan laajuus ja toimivuus	1	0,2
Koulut tai oppilaitokset <i>* esiopetus</i> <i>* peruskoulu</i> <i>* lukio</i> <i>* ammattioppilaitos</i> <i>* korkeakoulu</i> <i>* muu aikuiskoulutus</i> <i>* muut koulut ja oppilaitokset</i>	Yleinen siisteys, siivousohjelma ja -välineet, käymälät, pesu- ja pukeutumistilat, valaistus, sisäilman laatu, melu, piha-alueet, oppilasmäärät, omavalvonta Koulujen olosuhdevalvonnassa arvioidaan: tilan valoisuus, lämpötila, vetoisuus, meluisuus ym. vastaavat tekijät, huoneiston siisteys ja hygieniaisuus yleisesti, rakennuksen ja laitteiden huolto ja ylläpito, tehdyt toimenpiteet, suunnitellut toimenpiteet, arvioidaan erityistoimintojen kuten veistilojen ja kemianluokkien turvallisuus, piha ja rakennuksen ulkopuoli. Huomioidaan lisäksi: kosteuden mahdollisesti rakenteisiin aiheuttamat merkit, erilaiset epämiellyttävät hajut ja niiden lähteet sekä käyttäjien mielipiteet ja havainnot tiloista	2	0,3
Sosiaalihuollon palvelut <i>* päiväkotit,</i> <i>ryhmäperhepäiväkotit</i> <i>* leikkitoiminta ja muu päivätoiminta</i> <i>* lastenkodit</i> <i>* koulukodit, nuorisokodit</i> <i>* ammatilliset perhekodit ja muut lastensuojeluyksiköt</i>	Yleinen siisteys ja rakenteiden kunto, siivousohjelma ja -välineet, käymälät, pesu- ja pukeutumistilat, vaatehuolto, valaistus, sisäilman laatu, lämpö- ja ääniolosuhteet, jätehuolto, piha- ja leikkialueet, radonmittaustulosten olemassaolo, tilojen soveltavuus, kiinteistön vesijohtovesi, omavalvonnan laajuus ja toimivuus TupL: tupakointikiellon noudattaminen	2	0,3

Sosiaalihuollon palvelut * vanhainkoti (laitoshuolto) * vanhusten tehostettu palveluasuminen * kehitysvammalaitos, muu kehitysvammaisten yksikkö (tehostettu palveluasuminen) * muut yksiköt (mielenterveys- ja päihdekuntoutajat; tehostettu palveluasuminen) * ensi- ja turvakodit * perhekuntoutusyksiköt ja muut yksiköt	Yleinen siisteys ja rakenteiden kunto, siivousohjelma ja -välineet, käymälät, pesu- ja pukeutumistilat, vaatehuolto, valaistus, sisäilman laatu, lämpö- ja ääniolosuhteet, omavalvonnan laajuus ja toimivuus, kiinteistön vesijohtovesi,	2	0,3
Kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot ja laitokset * Kosmetologiset huoneistot * muu ihon käsittely tai hoito * tatuointi * ja lävistys	Tilojen ja välineiden siisteys ja puhdistus, ilmanvaihto, siivousjärjestelyt, vaatehuolto, pesu- ja pukeutumistilat, käymälät, rakenteiden kunto, kiinteistön vesijohtovesi, omavalvonnan laajuus ja toimivuus	2-1	0,25
Solariumit	Tilojen ja välineiden siisteys ja puhdistus, käymälät, ilmanvaihto, siivousjärjestelyt, pesu- ja pukeutumistilat, omavalvonta SätL: solariumlaitteiden säteilyturvallisuus	2	0,2
Julkiset huvi- ja kokoontumishuoneistot, lasten ja nuorten kohteet * sisäleikkipuistot * kerhotilat * leirikeskukset * nuorisotilat	Yleinen siisteys ja rakenteiden kunto, siivousohjelma ja -välineet, käymälät, pesu- ja pukeutumistilat, vaatehuolto, valaistus, sisäilman laatu, lämpö- ja ääniolosuhteet, kiinteistön vesijohtovesi, radonmittausten olemassaolo, omavalvonnan laajuus ja toimivuus	2-1	0,25
Talusveden toimittaminen			
Talusvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)			
EU -raportoitava vedenjakelualue, vedentoimitus vähintään 1000 m³ / vrk tai vähintään 5000 henkilölle (ominaisuustieto) STMa 1352/2015)	Toiminnan, siitä tehdyn hakemuksen ja hyväksymispäätöksen yhdenmukaisuus, valvontatutkimusohjelma ja sen toteutuman sekä tutkimustulosten arviointi ja päivittäminen asetuksen mukaiseksi, henkilöstön talusvesihygieeninen osaaminen, veden käsittely ja sen riittävyys, vedenottamoiden ja niiden ympäristön tarkastus, tilojen siisteys ja kunto, häiriötilanteisiin varautuminen, 6 h desinfiointivalmiuden varautuminen, WSP tai muu riskinarvioinnin laatiminen yhteistyössä laitoksen kanssa sekä sen hyväksyminen, laitoksen omavalvonta, laitostilojen siisteys ja kunto, vedenottamoiden rakenteiden ja verkoston kunto ja niiden kunnan	3	1

	seuranta, saneeraaminen, kemikaalien käyttö ja varastointi, veden laadusta tiedottaminen, vesitornien tarkastukset.		
Muu vedenjakelualue, vedentoimitus 10 - 999 m³ / vrk tai 50 – 4999 henkilölle (ominaisuustieto) asetuksen 1352/2015 mukainen kohde	Talousvettä toimittavat laitokset: toiminnan siitä tehdyn hakemuksen ja hyväksymispäätöksen mukaisuus, valvontatutkimusohjelma ja sen toteutuman sekä tutkimustulosten arviointi ja päivittäminen asetuksen mukaiseksi, henkilöstön talousvesihygieeninen osaaminen, veden käsittely ja sen riittävyys, vedenottamoiden ja niiden ympäristön tarkastus, tilojen siisteys ja kunto, häiriötilanteisiin varautuminen, 6 h desinfiointivalmiuden varautuminen, WSP tai muu riskinarvioinnin laatiminen yhteistyössä laitoksen kanssa sekä sen hyväksyminen sekä riskienhallintaan liittyvä toimenpidesuunnitelma sekä toteutus, laitoksen omavalvonta, laitostilojen siisteys ja kunto, vedenottamoiden rakenteiden ja verkoston kunto ja niiden kunnon seuranta, saneeraaminen, kemikaalien käyttö ja varastointi, veden laadusta tiedottaminen, tai muu asetuksen 1352/2015 mukainen kohde: ilmoituksen mukaisuus.	3	1 (0,3 jos vain jakelua)
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)			
Pieni vedenjakelualue, vedentoimitus alle 10 m³/vrk tai alle 50 henkilölle (ominaisuustieto) asetuksen 401/2001 mukainen kohde	Talousvettä toimittavat laitokset: soveltaen samat kuin yllä; muu 401/2001 asetuksen mukainen kohde: ilmoituksen mukaisuus, kaivojen rakenteet tarkastetaan jatkuvan valvonnan näytteenoton yhteydessä (jos viranomaisen huolehtii näytteenotosta). WSP tai muu riskinarvioinnin laatiminen yhteistyössä laitoksen kanssa sekä sen hyväksyminen.	2	0,5 (0,3 jos vain jakelua)

3.8.1 Riskiluokat

Luokkaan 3 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa; esimerkiksi kun altistuvien määrä on suuri, toiminta on herkkä häiriöille, vaikutukset terveyteen ovat merkittäviä, altistus aika on pitkä (korkea riski).

Luokkaan 2 kuuluvat ne kohteet, joissa on mahdollista, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa, mutta terveysvaikutukset eivät ole merkittäviä (keskisuuri riski)

Luokkaan 1 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta ei aiheudu terveyshaittaa (matala riski).

3.8.2 Tarkastustiheys

2	kaksi kertaa vuodessa
1	kerran vuodessa
0,5	joka toinen vuosi
0,3	kerran kolmessa vuodessa
0,25	kerran neljässä vuodessa
0,2	kerran viidessä vuodessa

Taulukko 10. Terveydensuojeluvalvonnan valvontasuunnitelma v. 2021.

Terveydensuojeluvalvonnan valvontasuunnitelma vuodelle 2021					
Kohdetyypit	Valvonta-kohteita	Tarkastustiheys / vuosi	Tarkastuksia / vuosi	Tarkastusaika / h	Huomioita
Majoitustoiminta, majoitus-huoneistot * hotellit, * hostellit * asuntolat * maatilamatkailu * kasarnit	47	0,2	10	3	
Saunat	23	0,5	12	3	
Yleiset altaat * uimahalli * uima-allas, uimala * kylpylät ja vesipuistot	35	1	31	4,5	
Yleiset uimarannat (EU -uimarannat), huomattava määrä uimareita päivässä	13	1	13	4	Alkupalaveri toiminnanharjoittajan kanssa ja itsenäinen tarkastus. tai tarkastus yhdessä toimijan edustajan kanssa.
Pienet yleiset uimarannat * pienet yleiset uimarannat * talviuintipaikat	22 10	1 1	22 10	4 3	Alkupalaveri toiminnanharjoittajan kanssa ja itsenäinen tarkastus. tai tarkastus yhdessä toimijan

					edustajan kanssa.
Yleinen liikuntatila	92	0,2	19	3	Kohteiden määrä lisääntynyt
Koulut tai oppilaitokset * esiopetus * peruskoulu * lukio * ammattioppilaitos * korkeakoulu * muu aikuiskoulutus * muut koulut ja oppilaitokset	144	0,3	45	7	Moniammatillinen tarkastus
Sosiaalihuollon palvelut * päiväkotit, ryhmäperhepäiväkotit * leikkitoiminta ja muu päivätoiminta * lastenkodit * koulukodit, nuorisokodit * ammatilliset perhekodit ja muut lastensuojeluyksiköt	412	0,3	119	5,5	Kohteiden määrä laskenut, suositeltu tarkastusmäärä 696 -> 618 / 5 v jakso
	24	0,3	7	3,5	
Sosiaalihuollon palvelut * vanhainkoti (laitoshuolto) * vanhusten tehostettu palveluasuminen * kehitysvammalaitos, muu kehitysvammaisten yksikkö (tehostettu palveluasuminen) * muut yksiköt (mielenterveys- ja päihdekuntoutajat; tehostettu palveluasuminen) * ensi- ja turvakodit * perhekuntoutus-	48	0,3	15	5,5	
	49	0,3	14	3,5	

<i>yksiköt ja muut yksiköt</i>					
Kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot ja laitokset <i>* kosmetologiset huoneistot</i> <i>* muu ihon käsittely tai hoito</i> <i>* tatuointi * ja lävistys</i>	104	0,25	17	3	
Solariumit	11	0,2	2	3	
Julkiset huvi- ja kokoontumishuoneistot, lasten ja nuorten kohteet <i>* sisäleikkipuistot</i> <i>* kerhotilat</i> <i>* leirikeskukset</i> <i>* nuorisotilat</i>	36	0,25	9	3	Tarkastustiheys muuttunut 0,3 -> 0,25 -> suositeltu tarkastusmäärä 51 -> 45 / 5 v jakso
Talousveden toimittaminen Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)					
EU -raportoitava vedenjakelualue, vedentoimitus vähintään 1000 m³ / vrk tai vähintään 5000 henkilölle	3	1	3	8	
Muu vedenjakelualue, vedentoimitus 10 - 999 m³ / vrk tai 50 – 4999 henkilölle	16	1 (0,3 jos vain jakelua)	16	8	
Talousvettä toimittava tukkulaitos	1	1	1	5	
Pienet, vain ostovettä jakavat veden jakelualueet	1	1		5	
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)					
Pieni vedenjakelualue, vedentoimitus alle 10 m³ /vrk tai alle 50 henkilölle	11	0,5 (0,3 jos vain jakelua)	11	5	
Valvottavat kaivot (elintarvikehuoneisto tai	28			3	

julkinen/kaupallinen toiminta)					
Yhteensä	1130		376		

Lainsäädäntö ja ohjeet

Terveydensuojelulaki 763/1994

Terveydensuojeluasetus 1280/1994

STMa asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista 545/2015

STMa talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista 1352/2015

STMa pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista 401/2001

STMa yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta 177/2008

STMa pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta 354/2008

STMa uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista 315/2002

STMa talousvettä toimittavassa laitoksessa työskentelevältä vaadittavasta laitosteknisestä ja talousvesihygienisestä osaamisesta ja osaamisen testaamisesta 1351/2006

STMa uimahallissa, kylpylässä tai vastaavassa laitoksessa työskentelevältä vaadittavasta laitosteknisestä ja allasvesihygienisestä osaamisesta ja osaamisen testaamisesta 1350/2006

Säteilylaki 859/2018

VNa elintarvikelain, rehulain ja terveydensuojelulain nojalla tutkimuksia tekevästä laboratorioista (152/2015)

VNa elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä (1365/2011)

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2020-2024

Valviran viime vuosien ohjeita:

Ohje koulun ja päiväkodin olosuhdevalvontaan, terveystieteen ennaltaehkäisemiseen sekä selvittämiseen, Valviran ohje 12/2018.

Talousvesiasetuksen soveltamisohje, Valviran ohje 5/2020.

Ohjeen liitteenä on talousvesiasetus, juomavesidirektiivi ja valvontatutkimusohjelmamalli, jota uudistettiin vuonna 2019.

Terveydensuojelulain mukaisissa tutkimuksissa käytettävät menetelmät, Valviran ohje 22/2018. Alusten tarkastusta ja saniteettitodistusten myöntämisestä koskeva WHO:n käsikirja, Suomen kansallinen soveltamisohje, Valviran ohje 24/2018.

Terveydensuojelulain 13 §:n mukaisen ilmoitusmenettelyn soveltamisohje, sosiaalihuollon ja varhaiskasvatuksen toimintayksiköt, Valviran ohje 1/2019.

Uimavesivälitteisen epidemian selvittäminen, Valviran ohje 4/2019. Päivitetty Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2020 - 2024

Asumisterveysasetuksen soveltamisohje osa IV (pdf), päivitetty 19.2.2020.

Valviran ympäristöterveydenhuollon ekstranetistä saa tietoa ajankohtaisista asioista ja tulkinnoista.

4. TUPAKKA- JA LÄÄKELAIN VALVONTASUUNNITELMA

4.1 Johdanto

Tupakkalain tarkoituksena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Kunnan tehtävänä on alueellaan valvoa tupakkalain noudattamista. Kunta voi ilmoittaa tupakkalain rikkomisesta poliisille tai Valviralle.

Espoon seudun ympäristöterveyden alueella, johon kuuluvat Espoo, Kauniainen ja Kirkkonummi tupakkalain mukaisista tehtävistä huolehtiva toimielin on Espoon sosiaali- ja terveyslautakunta. Kunnan tulee tupakkalain 84 § mukaan laatia ja hyväksyä tämän lain noudattamisen säännöllistä valvontaa koskevan tupakkalain valvontasuunnitelma. Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää. Valvontasuunnitelmassa otetaan huomioon valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa.

Tupakkalain (549/2016) mukaan yleinen johto ja ohjaus kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) ohjaa kuntia niille tämän lain perusteella kuuluvien tehtävien hoitamisessa.

Tupakkalain 87 § mukaan kunnalla on tiedonsaantioikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä tässä laissa tarkoitettujen tuotteiden valmistajilta, maahantuojilta ja myyjiltä sekä muilta viranomaisilta tietoja, jotka ovat välttämättömiä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vastaisen toiminnan selvittämiseksi.

Kunta on pyydettyessä velvollinen toimittamaan korvauksetta Valviralle tarkastuksia ja muita valvontatoimenpiteitä, valvontahenkilöstöä, maksuja ja valvontaa koskevia muita tietoja tämän lain mukaisen valvonnan ohjausta, seurantaa, raportointia ja tilastointia varten.

Suunnitelma sisältää myös nikotiinikorvausvalmisteiden ja nikotiininesteiden myynnin valvonnan.

4.2 Tupakkalain valvonta

Kunta valvoo alueellaan muun muassa tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa, markkinointi- ja esilläpitokieltoja sekä tupakointikieltoja ja –rajoituksia koskevien säännösten noudattamista (tupakkalain 8 §).

1. tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista;
2. tupakkalaissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säännösten noudattamista;
3. tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista.

Tupakkalain 86 §:n mukaan kunnalla on oikeus päästä tarkastamaan tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden valmistus-, pakkaus-, varastointi- ja myyntipaikan tiloja ja toimintaa sekä valvonnassa tarvittavia asiakirjoja.

Tupakointi voidaan sallia sisätiloissa erillisessä tupakointitilassa, joka on hyväksytty tupakointiin maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) nojalla. Tällöin on kuitenkin huolehdittava siitä, ettei tupakansavu pääse kulkeutumaan alueelle, jolla tupakointi on kielletty. Tupakointitila ei saa olla sellaisen sisätilan yhteydessä, joka on pääasiassa alle 18-vuotiaiden

käytössä. Tupakointitilan tulee olla rakennusvalvontaviranomaisen hyväksymä ja tarkastama. Erilliset tupakointitilat on valvontayksikön alueella hyväksytty kymmenessä ravitsemusliikkeessä.

Valvontaviranomaisen tulee ilmoittaa havaitsemistaan tupakointitilaa koskevien säännösten rikkomisesta anniskeluviranomaiselle ja tupakointitilan rakenteellisista rikkomuksista rakennusvalvontaviranomaiselle. Kunnan valvontaviranomaiset ja työsuojeluviranomaiset ilmoittavat rikkomuksista toisilleen.

Asuntoyhteisö voi hakea kunnalta tupakkalain 79 § mukaista päätöstä tupakointikiellon määrittämisestä asuntoyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Hakemus käsitellään yksikön asumisterveydessä Valviran ohjeistuksen mukaisesti.

Tupakkatuotteiden myynti tuli luvanvaraiseksi vuonna 2009. Myynnin luvanvaraistamisen tavoitteena on vähentää alaikäisten tupakka- ja nikotiinia sisältävien tuotteiden saatavuutta ja tupakoinnin yleisyyttä. Sekä estää laittomasti maahantuotujen ja kiellettyjen tupakkatuotteiden levitys laillisten tupakkatuotteiden jakelukanavien kautta. Tupakan ja nikotiininesteiden vähittäismyyntilupa on myyntipaikkakohtainen.

Tupakkalain säädösten noudattamista valvotaan tupakkatuotteiden myynti- ja tarjoilupaikeissa joko erillisellä tarkastuskäynnillä tai elintarvikevalvonnan säännöllisten tarkastuskäyntien yhteydessä. Tarkastuksia tehdään myös uuden toimijan aloittaessa tupakkatuotteiden myynnin tai toimijan vaihtumiseen liittyvän tarkastuksen yhteydessä sekä erilaisten asiakasvalitusten perusteella.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntilupia haetaan sähköisesti Valviran Internet-sivuilta myyntipaikan sijaintikunnan mukaisesti. Valvontaviranomainen käsittelee hakemuksen ja merkitsee tiedot Valviran tietokantaan, johon kirjataan vuodesta 2019 lähtien jäljitettävyysskoodit. Lisäksi tiedot myyntiluvasta kirjataan kunnan Vati-järjestelmään.

4.3 Hakemusten käsittely

Kunta perii maksut hakemusten ja ilmoitusten käsittelystä taksan mukaisesti (tupakkalaki 90 §).

- 1) 44 §:ssä tarkoitettua vähittäismyyntilupaa koskevan hakemuksen käsittelystä;
- 2) 48 §:ssä tarkoitetun nikotiininesteen vähittäismyyntiä koskevan ilmoituksen käsittelystä;
- 3) 50 §:ssä tarkoitetun tukkumyynti-ilmoituksen käsittelystä;
- 4) 79 §:ssä tarkoitetun tupakointikieltoa koskevan hakemuksen käsittelystä.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntilupa voidaan myöntää toistaiseksi voimassa olevana tai määräajaisena. Lupa voidaan myöntää määräajaksi, jos toiminta on luonteeltaan määräajaisesta. Toiminta on luonteeltaan määräajaisesta silloin, kun elinkeinonharjoittaja myy tupakkatuotteita tai nikotiininesteitä vain tietyinä ajankohtana tai ajanjaksona, esimerkiksi jossain tapahtumassa, eikä toiminta ole pysyvää.

Tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita, tupakointivälineitä, sähkösavukkeita tai nikotiininesteitä myyvän elinkeinonharjoittajan on kustannuksellaan laadittava ja toteutettava omavalvontasuunnitelma tupakkalain 53 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjen kieltojen noudattamiseksi.

4.4 Myyntiluvan peruuttaminen

Kunta voi peruuttaa myönnetyn vähittäismyyntiluvan määräaikaaisesti tai pysyvästi, jos laiminlyönti tai rikkomus sitä edellyttää. Lupa voidaan peruuttaa, jos vähittäismyyntiluvan haltija kunnan tai muun valvontaviranomaisen varoituksesta taikka rikosoikeudellisesta seuraamuksesta huolimatta jatkaa säännösten vastaista toimintaa. Kunnan on ilmoitettava myyntiluvan peruuttamisesta ja myyntirikkomuksista Valviralle (tupakkalain 49 §). Ilmoittaminen tapahtuu siten, että kunnan valvontaviranomainen tekee kyseiset merkinnät suoraan myyntiluparekisteriin.

Tupakkalain 97 §:n 1 momentin mukaan kunta voi peruuttaa tupakkalain 44 §:ssä tarkoitetun vähittäismyyntiluvan määräajaksi, vähintään viikoksi ja enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Nikotiinikorvausvalmisteiden myyntilupahakemusten käsittely ja nikotiinivalmisteiden myynnin suunnitelmallinen valvonta ovat toimijalle maksullisia. Valvontaa tehdään tupakkalain vähittäismyynnin valvontakäyntien yhteydessä.

4.5 Tarkastukset ja painopistealueet

Myyntipaikkojen tupakkalain mukaisilla tarkastuksilla kiinnitetään huomiota tuotteiden esilläpitokieltoon ja tupakan sekä nikotiininesteiden myynnin omavalvonnan toteuttamiseen, jolloin tarkastetaan tupakan myynnin ja nikotiininesteiden omavalvontasuunnitelma ja siihen liittyvät omavalvontakirjaukset. Tarkastusten yhteydessä katsotaan myös, onko tarkastuskohteessa ilmoitettu selkeästi tupakan ja nikotiininesteiden myyntikiellosta alle 18-vuotiaille. Lisäksi tarkastetaan, onko kohteissa nimetty tupakan myynnin omavalvonnasta vastuussa oleva henkilö.

Ravintoloissa ja muissa ravitsemisliikkeissä, joissa on rakennusvalvontaviranomaisen hyväksymä tupakointitila, valvontaviranomainen tekee tupakkalain mukaista olosuhdevalvontaa. Kunnan tupakkavalvontaviranomainen valvoo myös tupakointitilan omavalvontasuunnitelmaa ja sen toteutumista. Jos tarkastuksella havaitaan tupakkalain rikkomuksia, tehdään kohteeseen seurantatarkastus.

Suunnitelmallisissa tupakkalain mukaisissa tarkastuksissa käytetään Valviran tekemiä tarkastuslomakkeita. Tarkastuslomakkeita on kaksi, joista toinen on tarkoitettu tupakointikieltojen ja –rajoitusten tarkastamista varten ja toinen tupakkalain alaisten tuotteiden myyntipaikan tarkastusta varten. Myyntipaikan tarkastuslomakkeen kohdat 4-9 voi tarkastaa 10 %:ssä tupakkalain mukaisista tarkastuksista. Nämä kohdat koskevat tupakkatuotteiden ja sähkösavukkeiden ja niissä käytettävien nesteiden sekä poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden ominaisuuksia ja pakkausmerkintöjä.

Valvonnassa huomioidaan vuosittain valtakunnallisen tupakkalain mukaisen valvontaohjelman painopistealueet. Tupakkalain valvontaohjelma mukaiset painopistealueet vuosille 2020-2024 ovat:

- 1) Laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten yhteistyö 2020-2021
- 2) Tuotevalvonta ja markkinoinnin valvonta 2022-2024
- 3) Yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa sekä omavalvonnan tukeminen 2020-2040

Tupakkalain valtakunnallisen valvontaohjelmakauden painopisteenä vuosille 2020–2021 ovat savukkeiden ja kääretupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten uudet pakolliset merkinnät. Painopisteen tavoitteena on varmistaa, että tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten uusien pakollisten merkintöjen valvontaa suoritetaan osana myyntipaikan valvontaa silloin, kun tarkastus kattaa myös vähittäismyyntipakkausten merkinnät. Lisäksi tavoitteena on

edistää viranomaisten välistä yhteistyötä tupakkatuotteiden laittoman kaupan ehkäisyn näkökulmasta.

Vuosina 2022–2024 toteutetaan ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman teemaa yhdenmukaisesta valvonnasta ja yhteistyöstä keskittymällä valvonnassa niihin osa-alueisiin, joissa kunnilla ja Valviralla on päällekkäistä valvontatoimivaltaa. Valvontakohteiden riskinarvioinnin näkökulmasta toiminnanharjoittajien omavalvonnalla ja sen toimivuudella on merkittävä rooli.

4.6 Suunnitelmallisen valvonnan voimavarat ja valvontakohteiden määrä

Tupakka- ja lääkelain mukaiseen suunnitelmalliseen valvontaan on varattu kokonaisuudessaan 0,7 henkilötyövuotta. Tupakkalakiin perustuvia suunnitelmallisen valvonnan kohteita on tällä hetkellä 217 kpl ja lääkelain perusteella 156 kpl.

4.7 Näytteenotto ja valvontanäytteet

Tupakkalain mukaisessa tarkastuksessa käytetään ensisijaisesti aistihavaintoihin perustuvaa arviointia. Aistinvarainen arviointi riittää yleensä savuttomuuden arvioinnin perusteeksi viranomaistarkastuksissa. Tarvittaessa otetaan ilmanäyte, josta määritetään laboratoriossa tutkitavat pitoisuudet, joita verrataan ohjearvoihin. Tutkimuslaboratoriona käytetään työterveyslaitoksen Helsingissä sijaitsevaa laboratoriota.

4.8 Lupa- ja valvontamaksut

Kunta perii elinkeinonharjoittajalta tupakkalain mukaisesta lupa- ja valvontatehtävästä maksuja. Kunta perii vuosittain hyväksymänsä taksan mukaisesti myyntipistekohtaisen valvontamaksun tupakka- ja nikotiininesteiden myynnistä. Lääkelain alaisista nikotiinikorvaustuotteista peritään vuosittainen valvontamaksu. Tupakointitilojen tarkastuksesta kuntaa perii tuntiperus-teisen tarkastusmaksun.

Kunta perii vähittäismyyntilupahakemuksen, nikotiininesteiden myyntiä koskevan ilmoituksen ja tukkumyynti-ilmoitusten käsittelystä (tupakkalain 90 §). Tällä maksulla katetaan myyntiluvan ja tukkumyynti-ilmoituksen käsittelystä ja lupapäätöksestä aiheutuneet kustannukset. Lupahakemuksen käsittelystä peritään maksu siinäkin tapauksessa, että lupaa ei voida myöntää. Maksu peritään myös määräaikaisista luvista.

4.9 Nikotiinikorvausvalmisteet

Nikotiinikorvausvalmisteet kuuluvat lääkelain (395/1987) piiriin. 1.2.2006 voimaan tullut muutos (22/2006) sallii nikotiinivalmisteiden myynnin vähittäismyymälöissä, kioskeissa ja huoltoasemilla 54 a- 54 d § säädetyin ehdoin. Valvontayksikkö myöntää luvat nikotiinivalmisteiden myyntiin ja valvoo alueellaan lain noudattamista. Nikotiinivalmisteiden myyntipaikkoja tulee valvoa vuosittain. Nikotiinikorvausvalmisteiden myyntilupahakemusten käsittely ja nikotiinivalmisteiden myynnin suunnitelmallinen valvonta ovat toimijalle maksullisia. Nikotiinivalmisteiden myynnin määräysten mukaisuutta valvotaan tupakkalain valvonnan yhteydessä.

Nikotiinikorvaustuotteiden päätökset lähetetään Fimealle, joka ylläpitää valtakunnallista luparekisteriä sekä kirjataan kunnan Vati- järjestelmää.

Lupien muutokset ja lopetukset lähetetään tiedoksi Fimeaan.

Taulukko 11. Tupakka- ja lääkelain mukaiset suunnitelmalliset tarkastukset 2021

Tupakkavalvonnan tarkastukset Valviran valvontaohjelma 2020-2024 Espoon Seudun ympäristöterveyden valvontaohjelma 2020-2024					
Tupakkalain mukainen kohdetyyppi		Kohteiden lukumäärä	Tarkastustiheys/vuosi	Tarkastukset/vuosi	htpv
Tupakointikiellot ja -rajoitukset	Tarjoilupaikka, jossa tupakointitila	10	0,3	3	1,2
Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myynti	Vähittäismyynti	214	0,5	107	42,8
	Tukkumyynti	3	0,5	2	0,8
Nikotiinikorvausvalmisteet, vähittäismyynti Lääkelaki (395/1987)		156	0,5	78	15,6
Yhteensä		383		190	60,4
Tupakkalain alaiset tarkastukset 0,4htpv/tark ja lääkelain alaiset tarkastukset 0,2htpv/tark.					
Tupakan ja nikotiininesteiden myyntilupien käsittely ja siihen liittyvät toimet (3 h / hakemus)					17
Nikotiinivalmisteiden myyntilupien käsittely (2 h / hakemus)					7,5
Myyntilupamaksujen ja valvontamaksujen laskutus					10

5. SUUNNITELMA ELÄINTEN TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN VALVONNASTA JA KUNNAN JÄRJESTÄMISTÄ ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUISTA

5.1 Johdanto

Eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 10 §:n mukaan kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitettua eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan.

Lain mukaan suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saataavuudesta, laadusta ja mitoituksesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitusta suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalvelun tuottajien alueella tarjoamat palvelut. Kunnallisessa suunnitelmassa tulee kuvata miten kunnaneläinlääkäreille kuuluva eläinten hyvinvoinnin ja terveyden valvontatehtävien hoito on alueella järjestetty. Suunnitelmassa on otettava huomioon myös valtakunnallinen valvontaohjelma sekä alueellinen valvontasuunnitelma. Ruokaviraston laatiman eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) tavoitteena on tehostaa ja yhdenmukaistaa eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitettua eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa sekä ohjata eläinlääkäripalveluiden järjestämistä

Eläinlääkintähuollon soveltamisalaan kuuluvasta valvonnasta säädetään lisäksi elintarvikelaissa (23/2006), eläintautilaissa (441/2013), MMM:n asetuksissa eläintautien vastustamisesta (843/2013), valtioneuvoston asetuksessa eläinten terveysvalvonnasta (838/2013), eläinsuojelulaissa (247/1996), eläinten kuljetuksesta annetussa laissa (1429/2006), eläinten lääkitsemisestä annetussa laissa 387/2014 ja tilatukijärjestelmän täytäntöönpanosta annetussa laissa (557/2005).

EU:n eläinterveys säännöstö (AHL, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/429) tulee sovellettavaksi 21.4.2021 alkaen. Muutos on laaja, vaikuttaen muun muassa joidenkin tautien luokitteluun, ja sisältää kokonaan uuden luokittelujärjestelmän käyttöönoton. Sekä viranomaisia että toimijoita koskevat toiminnan vaatimukset muuttuvat joiltain osin. Kansallinen eläintautilaki on ollut lausuttavana ja annetaan eduskunnalle suunnitelman mukaan syksyn 2020 aikana. Uudistuksen johdosta myös kansallinen eläintautilaki ja sen alaiset säädökset sekä eläintunnistusjärjestelmälaki oli tarpeen uudistaa ja myös niitä sovelletaan 21.4.2021 alkaen.

Vuonna 2021 on yhtenä painopistealueena pandemiavalmiuden kehittäminen; koronapandemian opit elintarvikevalvonnassa ja eläinlääkintähuollossa. Ruokavirasto suunnittelee ja koordinoi hankkeen ja tämän pohjalta päivitetään valmiussuunnitelmaa myös kuntatasolla.

5.2 Toimintaympäristö

Espoon sosiaali- ja terveystalouden alaisuudessa toimiva Espoon seudun ympäristöterveys -valvontayksikkö vastaa eläinlääkintähuoltolain mukaisten tehtävien järjestämisestä Espoossa, Kauniaisissa ja Kirkkonummella.

5.3 Voimavarat

5.3.1 Resurssitarpeen kartoitus

Alueella on paljon lemmikki- ja harraste-eläimiä. Pienikokoisia lemmikkieläimiä arvioidaan (1/8 asukkaiden määrästä) olevan n. 35 000 kpl. Koiria on karkean arvion mukaan 10.000 - 15.000 ja kissoja hieman vähemmän. Tarkkoja tilastoja ei lemmikkieläimistä ole, koska lainsäädäntö ei edellytä niiden rekisteröintiä.

Hyötyeläinten ja muiden kotieläinten määrä alueella

Eläinsuojia alueella on yhteensä yli 150. Suurin osa eläinsuojista on talleja, joissa on arviolta yhteensä n. 2000 hevosta (Taulukko 12).

Taulukko 12. Eläinsuojien lukumäärät valvonta-alueella, saatuihin rekisteritietoihin perustuen.

Eläinsuoja	Kirkkonummi	Espoo	Yhteensä
Talli	21	19	46
Navetta	8	2	10
Kanala	82	91	173
Lampola+ vuohi	54	45	99
Yhteensä	165	157	328

Lisäksi alueella on mm. 40 mehiläistarhaajaa, 5 kyyhkyslakkaa, yksi peuratarha, yksi muflonitila, yksi porotarha, yksi kotieläinpiha ja yksi viiriäisten munia tuottava tila, joiden eläintautivalvonta kuuluu kaupungineläinlääkäreille.

On todennäköistä, että taulukossa 12 annetut lukumäärät, erityisesti hevostalleja koskien, ovat puutteelliset. Valvonta-alueella on havaittu olevan runsaasti enemmän talleja, kuin mitä saaduista rekisteritiedoista käy ilmi.

Yllä olevat tiedot on saatu virkaeläinlääkäreiltä, Espoon ja Kirkkonummen maaseutusih-teereiltä ja ympäristösuojeluvuorjoilta sekä aluehallintovirastosta.

Eläintautivalvonta

Virkaeläinlääkäri huolehtii eläintautilainsäädännön täytäntöönpanosta ja lain noudattamisen valvonnasta kunnan alueella. Säännöllistä eläintautivalvontaa ovat mm. lampaiden ja vuohien maedi-visna tarkastukset ja näytteenotot sekä scrapietarkastukset, jotka ovat muuttuneet vuoden 2014 alusta vapaaehtoisiksi. Siipikarjatilojen salmonellavalvonta toteutetaan maa- ja metsätalousministeriön salmonellavalvonta-asetuksen mukaisesti (Taulukko 13). Tällä hetkellä alueella ei ole munantuottajia. Lisäksi alueen mehiläistarhoilla tehdään säännöllisiä tarkastuksia esikotelomädän vastustamiseksi. Tällä hetkellä mehiläistarhojen tarkastuksia ei ole ollut tarpeen tehdä, koska niitä saa tehdä myös alueella toimiva valtuutettu tarkastaja.

Taulukko 13. Eläinten terveyden valvonta, hyötyeläinten pito.

Valvontakohdetyyppi	Kohteiden määrä kpl	Tarkastustiheys kertaa/v	Tarkastukset yhteensä /v	Tarkastusaika h/ tarkastus
Nauta, lypsykarja -Navettahygieniatarkastukset -Terveydenhuolto-sopimukset	10 - -	0	-	-
Nauta, lihakarja -Terveydenhuolto-sopimukset	4	-	-	
Lampolat, terveysvalvonta - scrabie - maedi-visna	-	-	-	-
Munantuottajat, terveysvalvonta * salmonellavalvonta	-	-	-	-
Mehiläistarhat, esikotelomätä	40	0-1	-	-
Riistahoidollinen tarha	2	2	0-2	3
Porotarha	1	-	-	
Yhteensä	57		1	

Suunnitelmallinen eläinsuojeluvalvonta

Ilman epäilyä voidaan tarkastaa luvan- tai ilmoituksenvaraiset eläintenpitopaikat kuten kennelit, hevostallit, eläinkaupat ja eläinhoitolat. Luvan- ja ilmoituksenvaraisten kohteiden määrä on aluehallintovirastolta saatujen tietojen mukaan n. 70 kpl (Taulukko 14.).

Taulukko 14. Suunnitelmallinen valvonta, eli ilman epäilyä tarkastettavat kohteet

Valvontakohdetyyppi	Kohteiden määrä kpl	Tarkastustiheys kertaa/v	Tarkastukset yhteensä vuodessa	Tarkastusaika h/ tarkastus
Eläinhoitolat	7	0,3-1	2	3
Kotieläinpiha	1	0,3-1	0-1	5
Lemmikkieläinkaupat	7	1	2-3	2
Tallit - ratsastustallit - ravitallit - yksityiset, pienet tallit	46	0,3-1 0,3-1 -	n. 5	3
Kennelit, (>6 siitosnarttua, joilla on ollut vähintään 1 pentue)	1	1	0-1	1½
Eläinten välittäjät	4	1	1	2
Yhteensä	66		13	

Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset (suunnitelman ulkopuolinen valvonta)

Ulkopuolisen henkilön tekemän ilmoituksen perusteella tai muulta viranomaiselta saadun toimenpidepyynnön johdosta tehdään valvontayksikön alueella vuosittain n. 300 eläinsuojelutarkastusta. Tarkastuskäynneistä noin 40 %:ssa tehdään myös viranomaispäätös, jonka valmistelu sekä päätöksen noudattamisen valvonta vievät runsaasti työaikaa.

Keskimäärin yksi eläinsuojelutarkastus (valmistautuminen, matkat, tarkastus, tarkastuspöytäkirjan laadinta) kestää noin 2,5 tuntia (Taulukko 15).

Taulukko 15. Arvio muista valvontatehtävistä (ei-suunnitelmalliset)

Valvontakohderyhmä	Tarkastuksia /vuosi (ka)	Tarkastuksen kesto tunteina (ka)
Eläinten vienti/ tuontitarkastukset -hevoseet -pieneläimet	90 90	2 0,5
Laittomasti maahantuotujen eläinten valvontatehtävät	20	4
Eläinsuojelutarkastukset, jotka perustuvat epäilyilmoitukseen - näistä tehdään noin 100 viranomaispäätöstä	300	2,5
Yhteensä	500	

Yhteensä eläinlääkintähuollon valvontatehtäviin on varattuna 1,6 htv, eli noin 350 htpv. Valvontatehtävien tarkastukset sisältävät tarkastukseen valmistautumisen, matkat, tarkastuksen ja mahdolliset näytteenotot sekä tarkastuspöytäkirjan /tutkimustodistuksen.

Ilman epäilyä tehtäviä tarkastuksia tehdään suunnitelmallisesti siten, että ammattimaisesti lemmikki- ja harraste-eläimiä pitävät tilat tarkastetaan vähintään kerran kolmessa vuodessa.

Eläinsuojelulaissa (247/1996) on kunnille annettu velvoite järjestää alueella tavattujen irralaan olevien pienikokoisten seura- ja harraste-eläinten talteenotto ja säilytys 15 vuorokauden ajan. Alueen löytöeläimet toimitetaan Viikkiin pääkaupunkiseudun yhteiseen löytöeläintaloon. Myös Kirkkonummen löytökoirat sekä eläinsuojelulain perusteella huostaanotetut eläimet toimitetaan 1.11.2020 alkaen Viikin löytöeläintalolle. Löytöeläimiä pidetään hoidossa vähintään lain edellyttämä 15 vrk. Mikäli omistaja on tiedossa, mutta ei kykene eläintään hoitamaan, pidetään eläintä hoidossa enintään viikon ajan. Jos tiedossa oleva omistaja ei pysty eläintä ottamaan takaisin (tai sitä ei eläinsuojelullisista syistä voida antaa omistajalleen takaisin), praktikkoeläinlääkärit tekevät eläimestä eläinsuojelulain mukaisen päätöksen, jolla eläin siirtyy löytöeläintalon omistukseen. Kaikissa tapauksissa, joissa eläin joudutaan ottamaan eläinsuojelulain perusteella pois omistajaltaan, praktikkoeläinlääkärit tekevät rikosilmoituksen poliisille.

Vienti- ja tuonti

Eläintautivalvontaan liittyen kaupungineläinlääkärit tekevät eläinten vienti- ja tuontitarkastuksia. Tarkastukset ovat hevosten vientitarkastuksia ja lemmikkien vienti- ja tuontitarkastuksia. Tarkastuksia on tehty viime vuosina noin 180 kpl / vuosi.

Kaupungineläinlääkärit selvittävät laittomasti maahantuotujen eläinten tuontia yhteistyössä mm. Ruokaviraston, AVIn ja poliisin kanssa. Tapausten määrä on ollut n. 20 kpl / vuosi (Taulukko 3.), eläinlajeina lähinnä koiria ja kissoja sekä hevosia.

5.3.2 Eläinlääkintähuollon henkilöstöresurssit

Espoon seudun ympäristöterveyden valvontayksikössä on 5 virkaeläinlääkäriä, jotka hoitavat eläinlääkintähuoltolakiin perustuvia kunnalle säädettyjä tehtäviä Espoon, Kauniaisten ja Kirkkonummen alueella. Eläinlääkintähuollon esimiehenä ja valvontayksikön päällikkönä toimii 1.

kaupungineläinlääkäri. Hän huolehtii hallinnollisista tehtävistä ja osallistuu tarpeen mukaan myös laitosvalvontaan. Kaksi eläinlääkäreistä on praktikkoeläinlääkäreitä, joiden työajasta 50 % on varattu eläinlääkintähuoltolain 15 §:n mukaisten valvontatehtävien hoitoon ja 50 % eläinlääkäripalveluihin. Eläinlääkintähuollon valvontatehtävistä suurin osa liittyy eläinten hyvin-voinnin valvontaan. Maaliskuussa 2020 Espooseen saatiin uusi virkaeläinlääkäriin vakanssi, jossa 60 % työajasta on suunnattu eläinsuojelu- ja tautivalvontaan ja 40 % hygieenikkoeläinlääkäriin tehtäviin. Valvontaeläinlääkäriin tehtävänkuvaukseen sisältyy myös sivutuotevalvonta. Hygieenikkoeläinlääkäri huolehtii pääasiassa elintarvikelain mukaisista valvontatehtävistä (eläin-peräisten elintarvikkeiden valvonta) ja voi tarpeen tullen myös sijaistaa eläinlääkintähuollon valvontatehtävissä.

Praktikkoeläinlääkärit huolehtivat alueen hyöty- ja muiden kotieläinten (lemmikkieläinten) terveyden- ja sairaudenhoidosta virka-aikana. Kaupungineläinlääkärien vastaanotoilla annetaan peruseläinlääkäripalveluja.

Vastaanotolla ajanvarauksesta ja asiakasneuvonnasta huolehtii pääasiassa eläintenhoitaja. Terveyden ja sairauden sekä eläintenpitoon ja hyvinvointiin liittyvää neuvontaa antavat myös virkaeläinlääkärit virka-aikana puhelimitse. Myös luonnonvaraisiin eläimiin liittyviä puheluja tulee kaupungineläinlääkärille runsaasti.

5.3.3 Henkilökunnan pätevyys ja koulutus suunnitelma

Espoon praktikkoeläinlääkärien pätevyysvaatimuksena on, että he ovat Suomessa laillistettuja eläinlääkäreitä. Viransijaisina toimivilta edellytetään, että Ruokavirasto on myöntänyt opiskelijalle oikeuden toimia kunnaneläinlääkäriin sijaisena. Pätevyys varmistetaan pyytämällä alkuperäinen tutkintotodistus tarkastettavaksi sekä tekemällä rekisterikysely Ruokaviraston internetsivustolla eläinlääkärirekisteriin. Lain mukaan eläinlääkärille kuuluvia tehtäviä ei anneta muiden kuin eläinlääkärien tehtäväksi. Virkaeläinlääkärit huolehtivat, että tehtävänjako on lainsäädännön mukainen. Esim. eläintenhoitaja ei luovuta lääkkeitä vastaanotolta itsenäisesti, vaan ainoastaan eläinlääkäriin päätöksen mukaisesti.

Eläinlääkärit osallistuvat aluehallintoviraston ja Ruokaviraston järjestämille koulutuspäiville, Eläinlääkäripäiville, sekä tarpeelliseen, peruseläinlääkintään liittyvään koulutukseen. Koulutuspäivät sisältyvät suunnitelman yleisen osan taulukkoon 2.

Eläintenhoitajan pätevyysvaatimuksena on eläintenhoitajan tutkinto tai vastaava koulutus.

5.3.4 Yksityiset eläinlääkäripalveluiden tuottajat alueella

Yksityiset palveluntuottajat tarjoavat alueella pääosan peruseläinlääkäripalveluista. Alueella on noin 20 yksityistä eläinlääkäripalvelujen tuottajaa, joista neljä sijaitsee Kirkkonummella. Osa yksityisistä palveluntuottajista antaa sairaalatasoista hoitoa, osa hoitaa hevosia ja muita hyötyeläimiä. Yksityiset palveluntuottajat tekevät valtaosan tallikäynneistä.

5.4 Tietojärjestelmät

Eläinlääkäreillä on yhteys Espoon kaupungin tietoverkkoon. Heillä on oma Excel-pohjainen järjestelmä tarkastuksia koskeville tiedoille kaupungin tietoverkossa. Vielä vuonna 2020 on käytössä ollut Tarkastaja-ohjelmisto, jonka lisenssistä on nyt luovuttu, mutta josta voidaan edelleen hakea tiedot aiemmista tarkastuskäynneistä. Ruokavirasto on kehittämässä ELSU-tietojärjestelmää (epäilyyn perustuva ja ilmoituksen- ja luvanvaraisten kohteiden valvonta), joka on tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 2022.

Kaupungineläinlääkäriin käytössä on potilastyötä varten Provet Net- eläinlääkäriohjelma, joka sisältää myös asiakasrekisterin. ATK-tukipalveluja tarjoaa Espoon kaupungin tietohallintopalvelut sekä ATK-käyttötuki.

TRACES (Trade Control and Export System) on komission ylläpitämä, internetissä toimiva tietojärjestelmä, jota käytetään eläinten ja eläimistä peräisin olevien sivutuotteiden tuonti- ja vienti-ilmoitusten ja todistusten välittämiseen EU maiden välisessä sisämarkkinakaupassa ja tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista sekä viennissä näihin maihin.

Kaupungineläinlääkäreillä on pääsyoikeus Oikeusrekisterikeskuksen ylläpitämän eläintenpitokielto rekisterin tietoihin.

5.5 Yhteistyö ja viestintä

Eläintauteihin ja elintarvikevalvontaan liittyvistä merkittävien tapahtumien tiedottamisesta vastaavat maa- ja metsätalousministeriö, Ruokavirasto ja läänineläinlääkärit.

Ympäristöterveydellä on erillinen suunnitelma erityistilanteisiin varautumisesta. Suunnitelma sisältää erilliset osiot mm. organisaatiosta, yhteistyötahoista, tiedottamisesta, varautumisesta ja toiminnasta elintarvike- ja vesivälitteisissä epidemioissa ja elintarvikkeisiin ja talousveteen liittyvissä muissa erityistilanteissa, zoonoseissa ja säteilyvaaratilanteissa.

Viestinnässä tukeudutaan Espoon kaupungin viestintäohjeeseen ja kriisiviestintäoppaaseen. Eläinlääkintähuollon viestinnästä vastaa valvontayksikön päällikkö tai hänen sijaisensa. Kaupungineläinlääkärit antavat tarvittaessa tietoja / kertovat ajankohtaisista toimintaansa liittyvistä substanssiasioista tiedotusvälineille ja yleisölle. Erytistilanteita varten on mm. laadittu tiedotepohja ja erityistilanteisiin liittyviä ympäristöterveyden viestintäohjeita ja yhteistyötahotietoja tarkennetaan tarvittaessa ja ainakin kerran vuodessa.

Eläinlääkärien palaverissa, joita pidetään 6-8 kertaa vuodessa, käsitellään kulloinkin ajankohtaisia asioita, ohjaavilta viranomaisilta tulleita ohjeita, sekä eläinlääkintähuoltoon liittyviä asioita.

5.6 Maksut

Eläinlääkintähuoltolain mukaan valtio korvaa kunnille eläinten terveyteen ja hyvinvointiin liittyvästä viranomaisvalvonnasta aiheutuneet kustannukset. Kunnalle maksettavista korvauksista säädetään eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 23 §:ssä ja eläinlääkintähuoltoasetuksen (1031/2009) 3 §:ssä.

Kaupungineläinlääkärien yhteisvastaanotolla on ollut eläintenhoitaja maaliskuusta 2012 lähtien. Eläintenhoitajan palkkakustannukset on suurelta osin katettu eläinten omistajilta perittävien klinikkamaksuin. Klinikkamaksun suuruus on 15 € (sis. alv) ja se peritään kaikilta vastaanotolla käyviltä asiakkailta, lukuun ottamatta kahden viikon sisään tehtävää kontrollikäyntiä saman sairauden johdosta.

5.7 Valvonnan toimeenpano

5.7.1 Eläinten terveyden valvonta

Eläintautivalmius

Kaupungineläinlääkärit Taija Kuronen ja Raisa Nevanlinna ovat valmiuseläinlääkäreitä ja he ensisijaisesti osallistuvat eläintautitapauksen ilmettyä eläintaudin torjuntatyöhön. Valvontayksikön muut eläinlääkärit osallistuvat tarvittaessa myös torjuntatyöhön. Lisäksi kaupunki voi palkata sijaisen hoitamaan esimerkiksi praktiikkaa, jotta virkaeläinlääkärit voivat täysiaikaisesti keskittyä eläintaudin torjuntaan. Valvontayksikön päällikkö, 1. kaupungineläinlääkäri vastaa siitä, että tarvittava määrä henkilöitä voi osallistua eläintaudin torjuntaan. Valmiuseläinlääkärit osallistuvat vuosittain järjestettävään vapaaehtoiseen valmiuseläinlääkärikoulutukseen. Tällä hetkellä ajankohtainen aihe on afrikkalainen sikarutto, joka on levinnyt

Suomen rajojen läheisyyteen. Erityisenä uhkana on vilkas Viroon suuntautuva liikenne ja metsästysmatkailu.

Varautumissuunnitelmien laadinta ja ylläpito

Espoon seudun ympäristöterveyden erityistilannesuunnitelmassa on toimintaohje zoonoosien ja tarttuvien eläintautien varalta. Ohjeessa on kuvattu vastustettavista eläintaudeista ilmoittaminen, eri viranomaisten vastuut ja yhteystiedot.

Eläintautiepäilyt- ja tapaukset

Vastustettavista eläintaudeista ja niiden luokittelusta säädetään MMM:n asetuksessa 843/2013 ja niiden ilmoittamisesta taas MMM:n asetuksessa 1010/2013. Helposti leviävistä (esim. blue tongue) ja vaarallisista eläintaudeista (mm. pernarutto) on kunnaneläinlääkäriin ilmoitettava välittömästi aluehallintovirastoon. Välittömästi ilmoitettavista, valvottavista eläintaudeista (esim. ekinokokkoosi) ilmoitetaan viimeistään seuraavana arkipäivänä aluehallintovirastoon. Lisäksi aluehallintovirastoon ilmoitetaan kuukausittain kuukausiraportilla tietyistä, valvottavista eläintaudeista.

Zoonoosien valvonta

MMM:n asetuksessa 1010/2013 15 §:ssä on listattu ne zoonootit eläintaudit, joista kunnaneläinlääkäriin on ilmoitettava viimeistään seuraavana arkipäivänä Espoon ja Kirkkonummen tartuntatautien torjunnasta vastaavalle terveyskeskuksen lääkärille. Tartuntatautien yhdys henkilöiden yhteystiedot ovat ympäristöterveyden erityistilannesuunnitelmassa, joka päivitetään aina muutosten yhteydessä.

Terveysvalvontaohjelmat

Lakisääteisesti Espoon seudulla vastustetaan ainoastaan munintakanojen salmonellaa, mutta tällä hetkellä alueella ei ole tiedossa yhtään munantuottajaa, joka myisi munia. Yksikään lammastuottaja ei ole ilmoittautunut vapaaehtoiseen maedivisna - tai scrapie - valvontaohjelmaan.

Mikäli terveysvalvontaohjelmien laiminlyöntejä ilmenee, otetaan ensin yhteys eläinten pitäjään. Mahdollisista jatkotoimenpiteistä keskustellaan läänineläinlääkäriin kanssa.

Siipikarjakasvattajan ottamista salmonellanäytteistä ja parvien saapumisilmoituksista on praktikoilla kansio, johon saapuneet ilmoitukset kerätään.

Alueen nautatiloilta (joita on yhteensä viisi) voidaan tarvittaessa (esim. AVI:n pyynnöstä) pyytää selvityksiä kotiteurastettujen nautojen lukumääristä ja BSE-testauksista.

Kotiteurastusilmoituksia ei ole alueella tullut. Mikäli sellainen tulee, praktikoilla on kansiossa tila ilmoituksia varten. Samalla, kun ilmoitus tulee, varmistetaan että tarvittava BSE-näyte on otettu yli 72 kk ikäisiltä naudoilta (ei koske tietyissä maissa syntyneitä nautoja, joiden kohdalla raja on 30 kk).

Vesiviljelylaitosten terveysvalvonta

Kirkkonummella ja Espoossa ei ole tällä hetkellä valvottavia vesiviljelylaitoksia.

Kyyhkyslakat

Espoossa ja Kirkkonummella on neljä kyyhkyslakkaa, joista kyyhkysiä käy kilpailuissa tai näyttelyissä. Näiden kyyhkysten rokottamisesta on huolehtinut yksityiseläinlääkäri.

Aluehallintoviraston määräyksestä tehdään tarvittaessa rokotustodistusten tarkastuksia tiloilla.

Muu tautiseuranta

Ruokaviraston määräyksestä otettavista näytteistä vastaavat kaupungineläinlääkärit. Näytteet on otettu Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti. Tiedot taltioidaan mappeihin ja tutkimustulokset lähetetään AVlin kuukausiraportin yhteydessä, ellei toisin toivota. Läänineläinlääkäreiltä tai Ruokavirastosta saa käytännön neuvoja näytteenottoon ja lähetykseen liittyen. Yleensä aina, ennen kuin näytteitä lähdetään ottamaan, ollaan yhteydessä läänineläinlääkäriin puhelimitse.

Alueella on myös mehiläiskasvattajia, joiden esikotelomätäkartoitusta tehdään säännöllisesti läänineläinlääkärien kanssa sovittun ohjelman mukaisesti. Viime vuosina näytteet on ottanut valtuutettu tarkastaja, ja eläinlääkäreiden tehtävänä on ollut näiden tulosten arkistointi.

Eläinten keinollinen lisääntyminen

Alueella ei tehdä alkionsiirtoja hevosille. Alueella on yksi oriasema, mutta tällä hetkellä asemalla ei ole siittolatoimintaa.

Eläimistä saatavat sivutuotteet

Eläimistä saatavien sivutuotteiden hävittämistä elintarvikehuoneistoista valvotaan elintarvikelain mukaisten tarkastusten yhteydessä. Sivutuotealan toimijoita yksikön alueella on noin 10 kpl (esim. tutkimustoimintaan tai diagnostiikkaan liittyvää maahantuontia). Valvontaa toteutetaan Ruokaviraston vuosittain laatiman riskiperusteisen valtakunnallisen sivutuotteiden valvontasuunnitelman mukaisesti. Vuonna 2019 on yksikön alueella tarkoitus tehdä tarkastus 5 sivutuotealan laitokseen.

Sivutuotealan laitosten hyväksyntä

Sivutuotelaitoksen rekisteröinnistä vastaa ja hyväksymispäätökset valmistelee valvontaeläinlääkäri.

Laitosten valvonta

Sivutuotelaitoksia valvoo valvontaeläinlääkäri.

Sivutuotteiden hautaaminen

Espoon seudun ympäristöterveys seuraa alueella toimivien tilojen sivutuotteiden hävitystapojen tarkastusten yhteydessä. Mikäli on aihetta epäillä sivutuotteiden hautaamista, kaupungineläinlääkäri ottaa yhteyttä läänineläinlääkäriin ja toimii häneltä saatavien ohjeiden mukaisesti. Laitosten osalta sivutuotteiden hävitystapojen valvontaa elintarvikevalvonnan yhteydessä seuraamalla laitosten sivutuotekirjanpitoa.

Jos säädöstenvastaisuuksia havaitaan, toimijaa kehoitetaan muuttamaan toimintatavat lainmukaisiksi. Tarvittaessa käytetään pakkokeinoja. Toiminnan oikeellisuus jatkossa varmistetaan uusintatarkastuksella ja tehostetulla valvonnalla.

Käsittlemättömiä sivutuotteita käyttävät toimijat

Haaskanpidossa ohjeistetaan haaskanpitäjää ilmoittamaan tarvittavat tiedot praktikkoeläinlääkärille, joka syöttää tiedot haaskarekisteriin. Tällä hetkellä ei alueella ole haaskapaikkoja. Tarvittaessa eläinlääkäri voi käydä tarkastamassa haaskapaikan tai haaskaksi aiotun sivu-

tuotteen. Mikäli sivutuotetta ei voi hyväksyä haaskaksi, on tuottaja velvollinen toimittamaan sen suuririskisen eläinjätteen polttolaitokseen Honkajoelle.

Tuonti ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus

Eläinten vienti- ja tuontivalvonta on osa ennaltaehkäisevää eläintautivalvontaa.

Mikäli aluehallintovirastosta tulee tieto elävän eläimen laittomasta maahantuonnista kolmansista maista, praktikko ottaa yhteyttä ensin Ruokavirastoon, josta saadaan lisäohjeita jatko-toimenpiteisiin. Käännytyspäätökset kolmansiin maihin hoitaa pääsääntöisesti Ruokavirasto praktikon tekemän tarkastuskertomuksen perusteella.

Sisämarkkina-alueella ilmenevä, laitton maahan tulo johtaa praktikkoeläinlääkärin tarkastukseen, jonka perusteella läänineläinlääkäri tekee päätöksen eläimeen kohdistuvista jatkotoimenpiteistä. Eläinperäisten tuotteiden tarkastuksesta vastaa hygieenikkoeläinlääkäri, joka neuvottelee tarvittaessa läänineläinlääkärin kanssa tarvittavista jatkotoimenpiteistä.

Elävien eläinten ja eläimistä saatavien muiden tuotteiden kuin elintarvikkeiden sisämarkkinakauppa ja vienti

Sisämarkkinatuojat ja –viejät rekisteröityvät ja hakevat tuontilupaa Ruokavirastolta. Ruokaviraston internetsivuilta löytyy ohjeet erityisesti niihin tapauksiin, jolloin rekisteröintiä ja tuontilupaa ei tarvita. Kunnaneläinlääkäri ei saa hyväksyä tuonti- ja vientieriä, ellei ole aivan varma ehtojen täyttymisestä. Ruokavirastosta voi kysyä lisäohjeita.

Sisämarkkinatuonti

Aluehallintovirasto ilmoittaa saapuneista ennakoilmoituksista kunnaneläinlääkärille. Tavoitteena on, että kunkin tuojan ensimmäinen lähetys tarkastetaan. Tarkastuksen tekee ensisijaisesti praktikkoeläinlääkäri. Tarkastusraportti tehdään pääsääntöisesti suoraan TRACES-järjestelmään. Järjestelmän käytöstä saa apua Ruokavirastosta.

Mikäli saapuva erä ei täytä tuonnin ehtoja, neuvotellaan läänineläinlääkärin kanssa jatkotoimenpiteistä. Myös Ruokavirasto antaa ohjeita tällaisten tapausten varalta. Todennäköisesti erä palautetaan lähtömaahansa.

Sisämarkkinavienti

Virkaeläinlääkäri tekee viejän pyynnöstä vientitarkastuksen lähteille eläimille. Samalla tarkastetaan, että rekisteröinti on tehty kyseiselle erälle. TRACES-järjestelmän käytöstä saa tarvittaessa apua Ruokavirastosta.

Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Aina, kun kyseessä on EU:n ulkopuolinen vientimaa, ollaan ensin yhteydessä Ruokavirastoon, josta saa tarkempia ohjeita kyseisen maan viennin ehtojen täyttämiseksi.

5.7.2 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinsuojelutarkastuksia tekevät pääsääntöisesti kaupungineläinlääkärit (praktikot) ja valvontaeläinlääkäri. Tarkastukset tehdään parityönä. Tarvittaessa eläinsuojelukäynnille on otettu mukaan eläintenhoitaja. Eläinlääkäri voi pyytää terveystarkastajan tai poliisipartion mukaan, mikäli se on työsuojelullisesti tarpeen. Virka-apupyynnöt tehdään sähköpostitse Länsi-Uudenmaan tilannekeskukseen. Kiireelliset virka-apupyynnöt tehdään hätäkeskuksen kautta numerosta 112. Poliisin virka-apu on muuttunut maksulliseksi vuoden 2020 aikana. Kaupun-

gineläinlääkärit ovat perehtyneet hallintopäätösten tekemiseen ja osallistuvat järjestettävään (Ruokavirasto, AVI) eläinsuojelukoulutuksiin.

Vaikeissa eläinsuojelutapauksissa kysytään neuvoja Etelä-Suomen aluehallintoviraston eläinsuojeluvalvonnasta vastaavalta läänineläinlääkäriltä, joka tarvittaessa osallistuu tarkastukseen.

Jos tarkastuksella havaitaan, että eläinsuojelumääräyksiä on rikottu, antaa eläinlääkäri EsL § 42:n perustuvan kiellon jatkaa määräysten vastaista menettelyä ja/tai määräyksen epäkohdan korjaamiseksi määräajassa. Määräajan jälkeen tehdään uusintatarkastus, jossa määräyksen noudattaminen varmistetaan. Uusintatarkastuksen toteuttamisesta vastaa ensisijaisesti ensimmäisen tarkastuksen tehnyt henkilö. Mikäli eläimen hyvinvointi edellyttää, eläinlääkäri voi EsL § 44:n mukaan ryhtyä kiireellisiin toimenpiteisiin eläimen hyvinvoinnin turvaamiseksi (esim. tilapäinen hoito). Pieneläimet voidaan tarvittaessa toimittaa Löytöeläintalolle Viikkiin, osoite Koetilantie 13, 00790 Helsinki, puh. 0401980778.

Kaikista tarkastuksista tehdään tarkastuspöytäkirja eläinsuojelutarkastuskertomuslomakepohjalle. Tarkastuspöytäkirjat säilytetään vastaanotolla sekä kirjataan eläinlääkärien Excel-ohjelmaan. Eläinsuojelupäätökset lähetetään tiedoksi aluehallintovirastolle ja tarvittaessa poliisille. Vakavasta eläinsuojelusäädösten rikkomuksista tehdään tutkintapyyntö poliisille (Espoon poliisilaitos, PL 20, 02631 Espoo).

Espoon ympäristöterveyden toimintaohjeen kohdassa 17 / ”Eläintenpito 2009” on ohjeita lähinnä tuotantoeläinten pitoon liittyen (ympäristöluvan ja ilmoituksenvaraiset kohteet, eläinsuojelu, rekisteröityminen, ilmoitus aluehallintovirastoon, talliohjeita, kuolleen eläimen hävittäminen, haaskakäyttö).

Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Espoon seudun ympäristöterveyden toiminta-alueella eläinsuojeluilmoitukset tehdään pääsääntöisesti praktikkoeläinlääkäreille, mutta ilmoituksen voi tehdä myös päivystävälle terveystarkastajalle.

Suurin osa tarkastuksista tehdään epäilyn perusteella. Tarkastus tehdään kohtuullisen ajan sisällä ilmoituksesta, jos tarkastustarvetta ei arvioida kiireelliseksi. Kiireelliset tapaukset käsitellään mahdollisimman pian, yleensä saman päivän aikana. Eläinsuojelutyölle on varattu molemmille praktikkoeläinlääkäreille aikaa 2,5 päivää viikossa ja valvontaeläinlääkärille 3 päivää viikossa. Tähän 2,5 -3 -päivään viikossa sisältyvät myös eläintautivalvontaan liittyvät tehtävät, kuten hevosten ja lemmikkieläinten vientitarkastukset, laittomien eläinten tarkastukset ja näihin tehtäviin liittyvät kirjalliset raportoinnit.

Jos tarkastuksen kohde on eläinlääkärin oma asiakas, tarkastuksen tekee joku muu valvontatyötä tekevä eläinlääkäri. Eläinsuojeluvalvontatyötä tekevät eläinlääkärit sijaistavat tarvittaessa toisiaan, ja myös hygieenikkoeläinlääkäri voi tilanteen niin vaatiessa toimia sijaisena yksittäisessä eläinsuojeluvalvontatehtävässä.

Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus

Ilman epäilyä saadaan tarkastaa luvan- tai ilmoituksenvaraiset eläintenpitopaikat kuten kennelit, hevostallit, eläinkaupat ja eläinhoitolat. Tavoitteena on tarkastaa luvan- ja ilmoituksenvaraiset kohteet 1-3 vuoden välein, kohteesta riippuen. Valtakunnallisen ohjelman tavoitteena on tarkastaa ko. kohteet 1-3 vuoden välein riskiperusteisesti. Tämä tavoite ei ole aiempina vuosina kuitenkaan toteutunut, resurssipulasta johtuen. Keväällä 2020 täytetty, uusi valvontaeläinlääkärin virka ei ehtinyt myöskään tuoda helpotusta tilanteeseen, sillä koronaepidemiasta johtuen aluehallintoviranomainen sekä keskusviranomaisen ohjeistivat keväät-kesällä 2020 tekemään vain kiireelliset, välttämättömät tarkastukset.

Teurastamot ja pienteurastamot

Ei koske Espoon seudun ympäristöterveyttä.

Epäkohtailmoitukset tukivalvontaan

Mikäli tuotantoeläintilalla tehtävän eläinsuojelu- tai eläintautitarkastuksen yhteydessä ilmenee puutteita, jotka vaikuttavat tilan EU-tukiin, on virkaeläinlääkäri viipymättä yhteydessä läänineläinlääkäriin ja toimittaa tälle mahdollisimman tarkan tarkastuspöytäkirjan. Tarkastuspöytäkirja toimitetaan viimeistään viikon kuluessa tarkastuksesta läänineläinlääkäriille. Erityisesti tilakäynnillä tulee kiinnittää huomiota nk. hyvinvointi-indikaattoreihin, joita on annettu vasikoiden, sikojen, munivien kanojen, nautojen ja hevosten hoitoon liittyen

5.7.3 Seuranta

Kaikessa valvonnassa annettujen määräysten noudattamista valvotaan tekemällä uusintatarkastus määräajan päättymisen jälkeen tai muulla tavoin varmistumalla määräysten noudattamisesta. Tietojärjestelmään merkitään, kun asia on käsitelty loppuun.

5.8 Eläinlääkäripalvelujen toimeenpano

5.8.1 Peruseläinlääkäripalvelut

Kaupungin praktikkoeläinlääkäriin virkoja on kaksi. He huolehtivat alueellaan hyöty- ja muiden kotieläinten (lemmikkieläinten) terveyden- ja sairauzehoidosta virka-aikana. Suurikokoisten lemmikkieläinten ja tuotantoeläinten sairaskäynnit tehdään eläinten pitopaikkaan.

Praktikkoeläinlääkärit tarjoavat pieneläimille peruseläinlääkäripalveluja yhteisvastaanotolla os. Pihatörmä 1 A, 02240 Espoo. Vastaanotto-tila sijaitsee liikehuoneistossa, joka on syksyllä 2011 kunnostettu kahden eläinlääkäriin asianmukaiseksi vastaanotto-tilaksi. Vastaanotolle on palkattu eläintenhoitaja maaliskuussa 2012. Vastanotolla tarjotaan tavanomaisia eläinlääkäripalveluja, joihin sisältyy mm. puhelinneuvontaa, sairauzehoitoa, ennalta ehkäisevää toimintaa eläinten terveyden ja hyvinvoinnin ylläpidossa ja edistämisessä sekä tarvittaessa eläinten lopetus.

5.8.2 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Espoon seudun ympäristöterveyden toiminta-alueella on valtakunnalliseen terveydenhuolto-ohjelman piiriin kuuluvia tuotantoeläintiloja, joille kunnan tulee järjestää terveydenhuolto-palvelut. Tähän mennessä kaikki voimassa olevat terveydenhuoltosopimukset on solmittu yksityisten eläinlääkärien kanssa.

Terveydenhuoltosopimukset nautatiloilla

Kaksi viidestä nautatilasta kuuluu nautojen terveydenhuoltojärjestelmä Nasevaan ja heillä on voimassa olevat terveydenhuoltosopimukset yksityisten eläinlääkärien kanssa.

5.8.3 Kiireellinen eläinlääkäriapu

Kiireellinen eläinlääkäriapu virka-aikana

Kiireelliseen eläinlääkäriapuun kuuluvat akuutisti sairaiden eläinten perustutkimus ja vähintään ensiapuluonteiset hoitotoimenpiteet. Vastaanotolla annetaan tavallisimpia toimenpiteitä sisältäviä peruseläinlääkäripalveluja ajanvarauspotilaille sekä hätätapauksille.

Akutteja sairastapauksia varten on varattu joka arkipäivälle 1,5 tuntia eläinlääkärin tutkimusaikaa. Tarvittaessa ajanvaraukseen on mahdollista tehdä muutoksia, mikäli varattu aika ei riitä.

Eläinlääkäripäivystys virka-ajan ulkopuolella

Virka-ajan ulkopuolisesta (arkipäivinä klo 16–8 sekä viikonloppuisin ympäri vuorokauden) eläinlääkäripäivystyksestä vastaa Yliopistollinen eläinsairaala Helsingin Viikissä. Päivystys kattaa kaikki Espoon, Kauniaisten ja Kirkkonummen kotieläimet. Yliopistollinen eläinsairaala tarjoaa eläimen terveydentilan vaatiessa ja omistajan halutessa korkeatasoisia erikoiseläinlääkäripalveluja myös päivystysaikana, jolloin niitä muualta ei ole saatavissa. Eläinsairaala on eriytetty pieneläin- ja hevossairaala sekä tuotantoeläinpäivystys.

Pieneläinsairaala, päivystysnumero 0600 97411, käyntiosoite Koetilantie 2, Helsinki.

Hevossairaala, päivystysnumero 0600 412, käyntiosoite Koetilankuja 1. Helsinki

Tuotantoeläinsairaala, päivystysnumero 0600 97413, käyntiosoite Leissantie 41, Mäntsälä

5.8.4 Palvelujen saatavuus

Kahden kaupungineläinlääkärin asianmukaisesti varustettu yhteisvastaanotto, 130 m², sijaitsee Länsikeskuksessa (Matinkylä-Olari) hyvien liikenneyhteyksien päässä. Valvontayksikön alueella on myös noin 20 yksityistä eläinlääkäripalvelujen tarjoajaa ja siten saatavilla kattavasti peruseläinlääkäripalveluita sekä hyöty- että muille kotieläimille. Virkaeläinlääkärit hoitavat valvontatehtävien lisäksi pääasiassa pieneläimiä sekä tekevät alle 50 sairaskäyntiä vuodessa hyötyeläinten pitopaikkoihin.

5.8.5 Ostopalvelut

Ostopalveluna hankitaan virka-ajan ulkopuolinen päivystys Yliopistollisesta eläinsairaala. Koska kyseessä on kansallisella vertailutasolla korkeatasoista osaamista ja palveluita tarjoava eläinsairaala, ei erillistä päivystystoiminnan laadun valvontaa ei ole katsottu tarpeelliseksi toteuttaa. Sopimus virka-ajan ulkopuolisesta päivystyksestä yliopistollisen eläinsairaalan kanssa on Espoon kaupungin osalta uusittu v. 2006 ja Kirkkonummen osalta laadittu vuonna 2007. Sopimusten mukaan palvelujen tuottaja perii annetuista eläinlääkäripalveluista eläimen omistajalta tai haltijalta maksun, joka vastaa palvelusta keskimäärin aiheutuvia todellisia kustannuksia.

Yliopistollinen eläinsairaala lähettää vuosittain sekä erikseen pyydettyä kunta- ja eläinlajikohtaiset raportit seutuyksikön alueen päivystyksessä hoidetuista potilaista ja niiden diagnooseista. Yliopistollisen eläinsairaalan kanssa neuvotellaan ja sovitaan toimintatavasta aina tarvittaessa, esimerkiksi eläintautitilanteisiin liittyen.

Virka-ajan ulkopuolinen päivystys Yliopistollisen eläinsairaalan kanssa on sujunut hyvin. Espoon kaupungilla ja yliopistollisella eläinsairaalla on ollut päivystyssopimus yli 20 vuotta. Saapuneista asiakaspalautteista on keskusteltu eläinsairaalan kanssa. Palautetta tulee erittäin harvoin (kerran viidessä vuodessa). Palautetta ei ole tullut palvelujen saatavuuteen tai sairaalan sijaintipaikkaan (Helsingin Viikissä) liittyen.

5.9 Valvontasuunnitelman seuranta ja arviointi

Valvontasuunnitelma viedään yhdessä muiden ympäristöterveyden valvontasuunnitelmien kanssa Espoon sosiaali- ja terveyslautakunnalle hyväksyttäväksi.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontasuunnitelman toteutumista seurataan virkaeläinlääkärien palaverissa 4-6 kertaa vuodessa.

Aluehallintovirastoon raportoidaan / lähetetään:

- joka kuukausi kuukausi-ilmoitus
- eläinsuojelupäätökset, eläintautivalvontakäynnit /-päätökset
- salmonellavalvontapöytäkirjat
- muut viranomaisten pyytämät vuosiyhteenvedot ym.

Suunnitelman toteutumisen arviointi esitetään Espoon sosiaali- ja terveyslautakunnalla muiden ympäristöterveyden valvontasuunnitelmien yhteydessä ja arviointi lähetetään aluehallintovirastoon tiedoksi seuraavan kalenterivuoden maaliskuun loppuun mennessä. Toteutumisen arvioinnissa tarkastellaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontasuunnitelman toteutumista ja eläintautilain nojalla suoritettuja toimenpiteitä. Samalla esitetään tilasto eläinlääkäripalvelujen käytöstä, josta ilmenee vuositasolla sairaskäyntien, terveydenhuoltokäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät virka-aikana sekä yliopistollisen eläinlääkäripäivystyksessä

5.10 Palaute ja toiminnan kehittäminen

Mahdolliset eläinlääkintähuoltoa koskevat asiakasvalitukset ja korvauspyynnöt ohjataan praktikkoeläinlääkärien esimiehelle eli 1. kaupungineläinlääkärille. 1.kaupungineläinlääkäri neuvottelee asiakkaan kanssa ja päättää mahdollisista jatkotoimenpiteistä. Kunta korvaa vahingonkorvauslain (412/ 1974, luku 3) työnantajan ja julkisyhteisön korvausvastuun mukaisesti mahdolliset työntekijän virheestä tai laiminlyönnistä aiheutuneet vahingot. Riitatapauksissa eläimen omistaja, hoitanut eläinlääkäri tai kunta voi pyytää lausunnon eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnalta. Lautakunta antaa lausunnon siitä, onko eläimen hoidossa tapahtunut hoitovirhe ja syntyykö virheestä vahingonkorvausvastuu.

Kirjallisista asiakaspalautteista ja mahdollisista valituksista pidetään kirjaa ja niissä esille tulleet asiat huomioidaan eläinlääkäripalvelujen suunnitelmaa päivitettäessä. Myös mahdollisissa aluehallintoviraston tarkastuksissa ja auditoinneissa ilmenneet, kehittämistä vaativat seikat otetaan huomioon. Tehtävien korjaavien toimenpiteiden edistymistä seurataan.

Vastaanotolla on myös järjestetty palautekysely, jonka tulokset arvioidaan ja huomioidaan toiminnan kehittämisessä.